Ta dokument je mišljen zgolj kot dokumentacijsko orodje in institucije za njegovo vsebino ne prevzemajo nobene odgovornosti

►B

UREDBA št. (ES) 138/2004 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

z dne 5. decembra 2003

o ekonomskih računih za kmetijstvo v Skupnosti

(Besedilo velja za EGP)

(UL L 33, 5.2.2004, str. 1)

spremenjena z:

		Uradni list		
		št.	stran	datum
►M1	Uredba Komisije (ES) št. 306/2005 z dne 24. februarja 2005	L 52	9	25.2.2005
►M2	Uredba Komisije (ES) št. 909/2006 z dne 20. junija 2006	L 168	14	21.6.2006
►M3	Uredba (ES) št. 1137/2008 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 22. oktobra 2008	L 311	1	21.11.2008

▼B

UREDBA št. (ES) 138/2004 EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA

z dne 5. decembra 2003

o ekonomskih računih za kmetijstvo v Skupnosti

(Besedilo velja za EGP)

EVROPSKI PARLAMENT IN SVET EVROPSKE UNIJE STA –

ob upoštevanju Pogodbe o ustanovitvi Evropske skupnosti in zlasti člena 285(1) Pogodbe,

ob upoštevanju predloga Komisije,

v skladu s postopkom, določenim v členu 251 Pogodbe ([1]),

ob upoštevanju naslednjega:

(1) Spremljanje in ocenjevanje skupne kmetijske politike zahteva primerljive, posodobljene in zanesljive informacije o gospodarskih razmerah v kmetijstvu, zlasti o spremembah kmetijskega prihodka.

(2) Kmetijski računi so osnovno orodje za analiziranje gospodarskega položaja kmetijstva države pod pogojem, da so izdelani na podlagi enotnih načel. Kmetijski računi tudi pomembno prispevajo k izračunu nacionalnih računov.

(3) Ekonomski računi za kmetijstvo so sestavljeni v skladu s temeljnimi koncepti in pravili Uredbe Sveta (ES) št. 2223/96 z dne 25 junija 1996 o Evropskem sistemu nacionalnih in regionalnih računov v Skupnosti ([2]).

(4) Uredba Sveta (ES) št. 322/97 z dne 17. februarja 1997 o statistiki Skupnosti ([3]) določa referenčni okvir za to uredbo.

(5) Ker države članice ne morejo v zadostnem obsegu uresničiti cilja predlagane dejavnosti, to je ustvarjanja skupnih statističnih standardov, ki bodo omogočali pridobivanje usklajenih podatkov, in ker bi bilo zaradi obsežnosti dejavnosti ta cilj lažje uresničiti na ravni Skupnosti, lahko Skupnost sprejme ukrepe v skladu z načelom subsidiarnosti, kakor je določeno v členu 5 Pogodbe. V skladu z načelom sorazmernosti, določenim v navedenem členu, ta uredba obravnava le to, kar je potrebno za uresničenje navedenega cilja.

(6) Ukrepe, potrebne za izvajanje te uredbe, je treba sprejeti v skladu s Sklepom Sveta 1999/468/ES z dne 28. junija 1999 o določitvi postopkov za izvrševanje izvedbenih pooblastil, podeljenih Komisiji ([4]).

(7) Stalni odbor za kmetijsko statistiko in Odbor za statistični program sta bila obveščena –

SPREJELA NASLEDNJO UREDBO:

([1]) Mnenje Evropskega parlamenta z dne 3. septembra 2003 (še ni bilo objavljeno v Uradnem listu) in Odločba Sveta z dne 17. novembra 2003.

([2]) UL L 310, 30.11.1996, str. 1. Uredba, kakor je bila nazadnje spremenjena z Uredbo (ES) št. 1267/2003 Evropskega parlamenta in Sveta (UL L 180, 18.7.2003, str. 1).

([3]) UL L 52, 22.2.1997, str. 1.

([4]) UL L 184, 17.7.1999, str. 23.

▼B

Člen 1

Vsebina

1. Ta uredba vzpostavlja ekonomske račune za kmetijstvo (v nadaljnjem besedilu „ERK“) v Skupnosti in določa:

(a) metodologijo ERK (skupne standarde, definicije, klasifikacije in računovodska pravila), namenjeno izdelavi računov na primerljivih osnovah za namene Skupnosti in posredovanju podatkov, zahtevanih v členu 3;

(b) časovne roke za posredovanje kmetijskih računov, izdelanih v skladu z metodologijo ERK.

2. Ta uredba ne zavezuje nobene države članice k uporabi metodologije ERK pri izdelavi računov za lastne namene.

Člen 2

Metodologija

1. Metodologija ERK iz člena 1(1)(a) je določena v Prilogi A.

▼M3

2. Komisija posodablja metodologijo ERK. Ti ukrepi, namenjeni spreminjanju nebistvenih določb te uredbe, se sprejmejo v skladu z regulativnim postopkom s pregledom iz člena 4(2).

▼B

Člen 3

Pošiljanje Komisiji

1. Države članice pošljejo Komisiji (Eurostatu) podatke, določene v Prilogi II, v rokih, navedenih za vsako tabelo.

2. Podatki se prvič pošljejo novembra 2003.

▼M3

3. Komisija posodablja seznam spremenljivk in roke za posredovanje podatkov, določenih v Prilogi II. Ti ukrepi, namenjeni spreminjanju nebistvenih določb te uredbe, se sprejmejo v skladu z regulativnim postopkom s pregledom iz člena 4(2).

▼B

Člen 4

Postopek odbora

1. Komisiji pomaga Stalni odbor za kmetijsko statistiko.

▼M3

2. Pri sklicevanju na ta odstavek se uporabljata člen 5a(1) do (4) ter člen 7 Sklepa 1999/468/ES, ob upoštevanju določb člena 8 Sklepa.

———————

▼B

Člen 5

Končna določba

Ta uredba začne veljati dvajseti dan po objavi v *Uradnem listu Evropske unije*.

Ta uredba je v celoti zavezujoča in se neposredno uporablja v vseh državah članicah.

▼B

PRILOGA I

EKONOMSKI RAČUNI ZA KMETIJSTVO

(ERK)

VSEBINA

Predgovor

I. Splošne značilnosti računov
- A. Uvod
- B. Osnovna enota in kmetijska dejavnost
  1. Osnovna enota
  2. Kmetijska dejavnost
  3. Neločljive nekmetijske dopolnilne dejavnosti
- C. Merjenje proizvodnje
- D. Zaporedje računov
  1. Zaporedje računov, kakor je predvideno v ESR 95
  2. Zaporedje računov ERK
- E. Viri podatkov in metode izračunavanja za izdelavo ERK
- F. Klasifikacija
  1. Splošno
  2. Definicija značilnih kmetijskih dejavnosti
  3. Definicija značilnih kmetijskih enot
  4. Komentar k različnim postavkam
  5. Razlika med kmetijsko dejavnostjo ERK in kmetijsko panogo osrednjega okvira nacionalnih računov

II. Transakcije s proizvodi
- A. Splošna pravila
  1. Referenčno obdobje
  2. Enote
  3. Čas zajemanja
- B. Proizvodnja
  1. Splošen komentar h konceptu proizvodnje v ESR 95 in ERK
  2. Proizvodnja kmetijske dejavnosti: količine
  3. Proizvodnja neločljivih nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti
  4. Proizvodnja kmetijske dejavnosti
  5. Vrednotenje proizvodnje
- C. Vmesna potrošnja
  1. Definicija
  2. Elementi vmesne potrošnje
  3. Vrednotenje vmesne potrošnje
- D. Bruto investicije
  1. Bruto investicije v osnovna sredstva (BIOS)
  2. Sprememba zalog
  3. Zajemanje živine kot „BIOS“ ali „zaloge“

III. Razdelitvene transakcije in drugi tokovi
- A. Definicija
- B. Splošna pravila
  1. Referenčno obdobje
  2. Enote

▼B

3. Čas zajemanja razdelitvenih transakcij
4. Splošen komentar k dodani vrednosti

C. Sredstva za zaposlene

D. Davki na proizvodnjo in uvoz
1. Davki na proizvode
2. Obravnava davka na dodano vrednost DDV
3. Drugi davki na proizvodnjo

E. Subvencije
1. Subvencije na proizvode
2. Druge subvencije na proizvodnjo

F Dohodek od lastnine
1. Definicija
2. Obresti
3. Najemnine (za zemljišča in podzemna nahajališča)
4. Dohodek od lastnine, pripisan zavarovancem (ni zajet v ERK)

G. Kapitalski transferji
1. Investicijske podpore
2. Drugi kapitalski transferji

H. Potrošnja stalnega kapitala

IV. Vložek dela v kmetijstvu

V. Kazalniki kmetijskega dohodka
A. Definicija dohodka in izravnalne postavke
B. Obravnava dohodka enot, organiziranih v obliki družb
C. Definicija kazalnikov kmetijskega dohodka
D. Združevanje kazalnikov dohodka za Evropsko unijo
E. Deflacija dohodkovnih kazalnikov

VI. Vrednotenje ERK v stalnih cenah
A. Merjenje cen in obsega
B. Načela in metoda za izračun ERK v stalnih cenah
1. Izbira indeksne formule
2. Bazno leto
3. Predstavljanje serij glede na referenčno leto
4. Izračun dodane vrednosti v stalnih cenah
5. Razčlenitev davkov in subvencij za proizvode v komponenti obsega in cene

▼B

PREDGOVOR

Revizija Evropskega sistema računov (ESR 1995) leta 1995 ([1]) in potreba po prilagoditvi gospodarskemu in strukturnemu razvoju v kmetijstvu sta privedli do nove osnovne metodologije za ERK. Spremembe osnovne metodologije ERK so morale izpolniti dve, pogosto nasprotujoči si, zahtevi: po eni strani je bila potrebna metodološka doslednost z ESR, ki omogoča uskladitev ERK med državami članicami in osrednjim okvirom nacionalnih računov, po drugi strani pa je moral zakonodajalec zagotoviti, da so bile opravljene spremembe izvedljive. Ta priročnik upošteva vse te vidike, saj se poleg konceptov, načel in osnovnih pravil za izračun ERK nanaša tudi na vse spremembe posebnih značilnosti v kmetijstvu.

I. SPLOŠNE ZNAČILNOSTI RAČUNOV

A. Uvod

1.01 Sistem integriranih ekonomskih računov bi moral zagotavljati celovit, sistematičen, primerljiv in kar najbolj popoln pregled gospodarskih dejavnosti in bi služil kot osnova za analize, napovedi ter politične ukrepe. Veliko število in raznolikost ekonomskih transakcij ter enot, zajetih v sistem, je zato treba razvrstiti v skladu s splošnimi merili in jih jasno in preprosto sestaviti v povezan sistem računov in tabel.

1.02 Evropski sistem integriranih ekonomskih računov, ki izhaja iz revidiranega sistema nacionalnih računov (SNR 93) Združenih narodov ([2]), je bil ustvarjen zaradi posebnih potreb Evropske unije. Določa koncepte, definicije, računovodska pravila in enotne klasifikacije, ki jih uporabljajo države članice EU.

1.03 Gospodarstvo neke države je vsota dejavnosti velikega števila enot, ki se ukvarjajo s številnimi različnimi oblikami transakcij s ciljem proizvodnje, financiranja, zavarovanja, distribuiranja in potrošnje. Opredeliti je treba enote in skupine sistema nacionalnih računov v smislu gospodarskih modelov, ki so jim namenjeni. Značilnost ESR 95 je uporaba treh tipov enot in dveh zelo različnih načinov členitve nacionalnega gospodarstva.

1.04 Za analizo s tokovi povezanega dohodka, kapitala, finančnih transakcij in sredstev je bistvenega pomena izbira enot, ki prikazuje medsebojno delovanje gospodarskih subjektov (institucionalnih enot). Za analizo proizvodnega procesa je ključnega pomena izbira enot, ki kaže tehnično-gospodarske odnose (to je vrsta enot dejavnosti na lokalni ravni in enote homogene proizvodnje).

1.05 Tako lahko gospodarstvo razčlenimo na dva načina:

(i) na institucionalne sektorje ali podsektorje, ki predstavljajo skupine institucionalnih enot;

(ii) na gospodarske panoge, ki jih sestavljajo skupine enot enovrstne dejavnosti na lokalni ravni (dejavnost) ali enote homogene proizvodnje (homogena panoga).

1.06 Poglavitni namen ERK je analiza proizvodnega procesa in primarnega dohodka, ki ga ta ustvarja. Računi zato temeljijo na konceptu dejavnosti.

1.07 ERK je satelitski račun, ki posreduje dopolnilne informacije in koncepte, prilagojene posebni naravi kmetijske dejavnosti. Čeprav je njegova stavba zelo podobna stavbi nacionalnih računov, pa se za njegov izračun zahteva oblikovanje ustreznih pravil in metod.

1.08 Razlikovati je treba med dohodkom, ustvarjenim s kmetijsko proizvodnjo, in dohodkom kmetijskih gospodinjstev, ki poleg dohodka iz kmetijske dejavnosti vključuje tudi morebitni dohodek kmetijskih gospodinjstev iz drugih virov (lastnina, socialni transferji itd.). Ti dve vrsti dohodka (dohodek, ustvarjen s kmetijsko proizvodnjo, in dohodek kmetijskih gospodinjstev) se merita z dvema različnima namenoma, ki zahtevata dve različni metodi razčlenitve gospodarstva: prva, za ERK, temelji na proizvodnih enotah, opredeljenih glede na panožno dejavnost, druga pa temelji na gospodinjstvih (to je institu-

([1]) Statistični urad Evropskih skupnosti, Evropski sistem računov — ESR 1995, Luxembourg 1996.

([2]) Sistem nacionalnih računov 1993. Skupna objava Združenih narodov, Mednarodnega denarnega sklada, Komisije Evropskih skupnosti, OECD in Svetovne banke.

▼B

cionalnih enotah), katerih poglavitni vir dohodka je neodvisen od kmetijske dejavnosti ([1]).

B. OSNOVNA ENOTA IN KMETIJSKA DEJAVNOST

1. **Osnovna enota**

1.09 Zaradi analiziranja tokov, ki nastajajo v proizvodnem procesu in pri uporabi proizvodov ter storitev, je treba izbrati enote, ki poudarjajo tehnološko-gospodarska razmerja. Ta zahteva pomeni, da morajo biti institucionalne enote praviloma razdeljene na manjše in homogenejše enote ob upoštevanju vrste proizvodnje. Lokalne enote enovrstne dejavnosti (lokalne EED) izpolnjujejo to zahtevo kot prvi, ampak praktično usmerjeni pristop (ESR 95, 2.105) ([2]).

1.10 Lokalna EED je del EED, ki ustreza lokalni enoti. EED združuje vse dele institucionalne enote v vlogi proizvajalke, ki prispevajo k opravljanju dejavnosti na ravni razreda NACE Rev. 1 (štirimestna raven) (referenčna klasifikacija gospodarskih dejavnosti, prim. 1.55) in ustreza enemu pododdelku institucionalne enote ali več. Informacijski sistem institucionalne enote mora biti za vsako lokalno EED sposoben oceniti ali izračunati vsaj vrednost proizvodnje, vmesno potrošnjo, sredstva za zaposlene, poslovni presežek, zaposlenost in bruto investicije v osnovna sredstva (ESR 95, 2.106).

1.11 Lokalna EED lahko ustreza institucionalni enoti kot proizvajalcu ali njenemu delu; nasprotno pa ne more nikoli pripadati dvema različnima institucionalnima enotama. Ker je v praksi večina institucionalnih enot, ki proizvaja blago in storitve, udeležena v številnih različnih dejavnostih hkrati (glavna dejavnost in ena ali več dopolnilnih dejavnosti), jih je mogoče razčleniti na enako število lokalnih EED. Vendar pa pomožne dejavnosti (nabava, prodaja, trženje, računovodstvo, prevoz, skladiščenje, vzdrževanje itd.; prim. 1.27) ne morejo privesti do ustvarjanja lokalne EED.

1.12 V osnovi velja, da je treba zajeti toliko EED, kolikor je dopolnilnih dejavnosti, lahko pa se zgodi, da statistične (računovodske) informacije ne omogočajo ločevanja dopolnilnih dejavnosti lokalne EED ali delov teh dejavnosti od njihove glavne dejavnosti. Tako lahko EED poleg svoje glavne dejavnosti izvaja eno stransko dejavnost ali več (ESR 95, 2.107).

1.13 Dejavnost se opravlja, ko kot rezultat kombinirane uporabe virov, kakor so oprema, delo, proizvodne tehnike, informacijska omrežja ali proizvodi, nastane neko blago ali storitev. Dejavnost opredeljujejo vložki proizvodov (blago in storitve), proizvodni proces in proizvodnja proizvodov (ESR 95, 2.103). Glavna dejavnost lokalne EED je dejavnost, katere dodana vrednost presega dodano vrednost vsake druge dejavnosti, ki se izvaja v isti enoti. Klasifikacija glavne dejavnosti je določena s sklicevanjem na NACE Rev. 1, najprej na najvišji ravni klasifikacije, potem pa na podrobnejših ravneh (ESR 95, 3.10).

2. **Kmetijska dejavnost**

1.14 S povezovanjem vseh lokalnih EED, ki opravljajo isto ali podobno vrsto dejavnosti, je mogoče sestaviti dejavnost. To omogoča razčlenitev gospodarstva na dejavnosti. Klasifikacija teh gospodarskih panog je odvisna od glavne dejavnosti tako povezanih enot. Na najosnovnejši ravni klasifikacije je dejavnost sestavljena iz vseh lokalnih EED, ki sodijo v isti razred NACE Rev. 1 (štirimestna številka) in zato opravljajo enako dejavnost v skladu z opredelitvijo v NACE Rev. 1.

([1]) Zaradi različnih potreb analitikov FAO priporoča uporabo treh vrst enot kot osnovnih enot za opis ekonomskih računov za prehrano in kmetijstvo, to je institucionalnih enot (skupaj z gospodinjstvi), podjetij (enakovrednih lokalnim EED, navedenih v ESR) in proizvodov, kakor priporoča Statistika nacionalnih računov (SNA) 1993 (enakovrednih lokalnim EED, navedenih v ESR) (cf. FAO (1996) Sistem ekonomskih računov za prehrano in kmetijstvo, Združeni narodi, Rim).

([2]) Poudariti je treba, da je za analize proizvodnega procesa, ne glede na to, da ESR daje prednost lokalnim EED, najustreznejša enota homogene proizvodnje (EHP). Ta enota se uporablja za analizo vložkov in proizvodnje, saj se natančno ujema z vrsto dejavnosti. Institucionalne enote so tako razdeljene na toliko EHP, kolikor je dejavnosti (razen pomožnih). Z razvrščanjem teh EHP je možno razčleniti gospodarstvo na „čiste“ (homogene) panoge. A EHP praviloma ni mogoče opazovati neposredno. Zato računi homogenih panog ne morejo biti izračunani na osnovi skupin EHP. ESR opisuje metodo za izračun teh računov. To zajema pripisovanje dopolnilne proizvodnje in ustreznih stroškov panožnih dejavnosti ustreznim homogenim panogam (ESR, 9.53 do 9.61).

▼B

1.15 Čeprav je bila kmetijska dejavnost včasih opredeljena kot povezava enot homogene kmetijske proizvodnje, pa je bila lokalna EED izbrana za osnovno enoto za opis ERK, s čimer se (i) pristopi k ERK z ekonomskega položaja kmetijstva, kar pomeni, da se pri merjenju proizvodne dejavnosti kmetijskih enot v celoti upoštevajo nekatere neločljivo povezane nekmetijske dopolnilne dejavnosti ter (ii) se ohranja usklajenost z drugimi nacionalnimi računi. To predstavlja premik z analitičnega pristopa na osnovi koncepta enote homogene proizvodnje in homogene panoge na statistični pristop na osnovi koncepta EED na lokalni ravni in dejavnosti.

1.16 Neločljive nekmetijske dopolnilne dejavnosti so dejavnosti, katerih stroškov ni mogoče opazovati ločeno od stroškov kmetijske dejavnosti. To je na primer predelava kmetijskih pridelkov na družinskih kmetijah, gozdarstvo, sečnja, turizem. Proizvodnja kmetijske dejavnosti je torej rezultat dveh vrst dejavnosti:

(i) kmetijskih dejavnosti (glavnih ali dopolnilnih), ki jih opravljajo kmetijske enote;

(ii) neločljivih nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti.

1.17 Kmetijsko gospodarstvo, ki se trenutno uporablja kot enota pri statističnih raziskavah kmetijstva (popisi, poročila o strukturi kmetijskih gospodarstev), je najprimernejša lokalna EED za kmetijsko dejavnost (čeprav je vanjo treba vključiti tudi nekatere druge enote, kakor so vinarske zadruge, zadruge pridelovalcev oljčnega olja, enote, ki opravljajo pogodbeno delo itd.). Vendar pa je treba poudariti, da predstavljajo kmetijska gospodarstva zaradi številnih dejavnosti, ki lahko na njih potekajo, posebno vrsto lokalne EED. Kadar se na istem gospodarstvu opravlja več dejavnosti razreda NACE Rev. 1 (štirimestna številka), bi dosledna uporaba pravila ESR za enote in njihove povezave morala pravzaprav privesti do delitve kmetijskega gospodarstva na več ločenih lokalnih EED. Sprejetje kmetijskega gospodarstva kot lokalne EED kmetijske dejavnosti v nacionalnih računih in v ERK temelji na statističnem pristopu.

1.18 Tako so računi za kmetijsko dejavnost pravzaprav podobni računom kmetijskih gospodarstev (računi proizvodnje in ustvarjanja dohodka). Da ne bi prihajalo do nejasnosti, je vendarle treba poudariti, da kmetijski računi niso računi podjetij, katerih glavna dejavnost je kmetijska: predvsem vanje niso zajete vse nekmetijske dejavnosti kmetijskih gospodarstev (dejavnosti, ki se lahko ločijo od kmetijskih dejavnosti, so izključene). Poleg tega zajemajo kmetijske dejavnosti podjetij, katerih glavna dejavnost ni kmetijska. Zaradi tega sprejetje kmetijskega gospodarstva kot osnovne enote za ERK ne spreminja dejstva, da so kmetijski računi kmetijske dejavnosti.

1.19 Ker dejavnost sestavlja skupina enot, ki opravljajo enake ali podobne vrste dejavnosti, je definicija kmetijske gospodarske panoge v ERK odvisna od prepoznavanja značilnih dejavnosti in enot v tej gospodarski panogi. Tak izbor značilnih kmetijskih dejavnosti in enot lahko vodi do določenih razlik med računi kmetijske dejavnosti ERK in nacionalnimi računi (prim. 1.93).

1.20 Kmetijska dejavnost se obravnava kot povezava vseh EED na lokalni ravni, ki opravljajo naslednje gospodarske dejavnosti (za natančno definicijo kmetijske gospodarske panoge prim. 1.60 do 1.66):

— pridelava poljščin, pridelava vrtnin, sadik in okrasnih rastlin, sadjarstvo in vinogradništvo (skupaj s pridelavo vina in oljčnega olja iz grozdja in oljk, pridelanih v isti enoti),

— živinoreja,

— rastlinska pridelava, povezana z živinorejo,

— kmetijsko pogodbeno delo,

— lov, gojitev divjadi, skupaj s povezanimi storitvenimi dejavnostmi.

1.21 Poleg kmetijskih gospodarstev sestavljajo kmetijsko dejavnost enote povezanih proizvajalcev (na primer zadruge), ki pridelujejo vino in oljčno olje, ter specializirane enote, ki posredujejo stroje, material in delovno silo za opravljanje pogodbenega dela.

1.22 Specializirane enote, ki v fazi kmetijske proizvodnje posredujejo stroje, opremo in osebje za opravljanje pogodbenega dela (podjetja,

▼B

ki opravljajo pogodbena dela ali kmetijska gospodarstva, ki pogodbeno opravljajo storitve), so obravnavane kot del kmetijske dejavnosti. V ožjem pomenu morajo te enote, ki jih je treba zajeti v kmetijsko dejavnost, opravljati delo, ki (a) je del kmetijskega proizvodnega procesa, (b) je povezano s proizvodnjo kmetijskih proizvodov, (c) ga običajno opravljajo kmetijska gospodarstva in (d) ga dejansko v celoti opravljajo specializirane enote, ki posredujejo stroje, material in delovno silo.

1.23 Če pogodbenega dela ne opravljajo v celoti specializirane enote (če na primer kmetijsko gospodarstvo najame stroje, uporabi pa lastno delovno silo), pa je treba to dejavnost zajeti v oddelek 71 NACE Rev. 1 (najem strojev in opreme brez upravljavca); v tem primeru je treba zneske, ki jih gospodarstva plačajo podjetjem, ki delajo po pogodbi, zajeti kot „drugo blago in storitve“ pod „vmesna potrošnja“ (prim. 2.108).

1.24 Ker je namen ERK merjenje, opisovanje in analiziranje gospodarske dejavnosti (ki je v državah članicah EU skoraj izključno poslovna dejavnost), je bila sprejeta odločitev, da se izključijo enote, za katere kmetijska dejavnost predstavlja le dejavnost za prosti čas. Nasprotno pa so v ERK zajete enote, ki se ukvarjajo s kmetijstvom za lastno oskrbo. Poudariti je treba, da je treba kmetijsko proizvodnjo kmetijskih gospodarstev za lastno končno potrošnjo zajeti v ERK.

3. **Neločljive nekmetijske dopolnilne dejavnosti**

1.25 Uporaba lokalne EED kot osnovne enote za kmetijsko dejavnost pomeni zajemanje nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti, kadar jih ni mogoče razlikovati od glavne kmetijske dejavnosti.

1.26 Neločljive nekmetijske dopolnilne dejavnosti lokalnih kmetijskih EED so opredeljene kot dejavnosti, tesno povezane s kmetijsko proizvodnjo, za katere informacije o obsegu proizvodnje, vmesni potrošnji, sredstvih za zaposlene, vložkih dela ali bruto investicijah v osnovna sredstva ni mogoče ločiti od informacij o glavni kmetijski dejavnosti v obdobju statističnega opazovanja.

1.27 Glavne značilnosti teh neločljivih nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti so:

— namenjene morajo biti za prodajo ali barter (med obračunskim obdobjem ali pozneje, po skladiščenju), za lastno uporabo proizvajalca ali kot plačilo v naravi (skupaj s sredstvi za zaposlene v naravi),

— ne smejo biti pomožne dejavnosti. Prve so dodatne dejavnosti (na primer prodaja, trženje, skladiščenje, prevoz za lastne potrebe, glej ESR 95, 3.12 in 3.13 ter SNR 93, 5.9 do 5.16), s katerimi podjetje ustvarja pogoje za opravljanje glavne ali dopolnilnih dejavnosti. Značilno je, da se proizvodnja pomožnih dejavnosti v različnih vrstah proizvodne dejavnosti kaže kot vložek,

— po dogovoru ne morejo biti zajete dejavnosti, ki vključujejo BIOS nekmetijskih proizvodov (kakor so stavbe ali stroji) za lastne potrebe. Predvideva se, da je ta proizvodnja za lastno končno porabo ločena dejavnost in je zajeta kot proizvodnja nedoločene lokalne EED. Podobno je treba obravnavati nastanitvene storitve kot nadomestilo zaposlenim v naravi (v računu ustvarjenega dohodka so zajete kot nadomestilo v naravi),

— biti morajo značilne za kmetijska gospodarstva, kar pomeni, da morajo imeti znaten gospodarski pomen za veliko število gospodarstev,

— kmetijsko „pogodbeno delo“ ni nekmetijska dejavnost, saj je značilna dejavnost (kmetijske storitve) kmetijske dejavnosti.

1.28 Vključen mora biti le tisti del določene nekmetijske dopolnilne dejavnosti, ki je neločljivo povezan. Zato bo določena nekmetijska dejavnost vključena v kmetijsko dejavnost, če jo je nemogoče ločiti od glavne kmetijske dejavnosti lokalne EED, bo pa iz nje izključena, če jo je mogoče ločiti od glavne kmetijske dejavnosti, pri čemer stranska dejavnost privede do nekmetijske lokalne EED. Merilo za

▼B

izbor neločljivih nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti ni toliko narava proizvoda, temveč bolj vrsta dejavnosti ([1]). Storitve kmečkega turizma, ki jih opravlja neko kmetijsko gospodarstvo, so na primer lahko zajete le, če jih ni mogoče ločiti od njenih kmetijskih dejavnosti. Ko te dejavnosti postanejo pomembne, to verjetno ni tako. To pomeni, da se lahko nekmetijski proizvodi, upoštevani v proizvodnji kmetijske dejavnosti, glede na kraj in čas razlikujejo.

1.29 Razlikujemo lahko dve glavni vrsti neločljivih nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti:

— Dejavnosti, ki predstavljajo nadaljevanje kmetijske dejavnosti in ki uporabljajo kmetijske proizvode. To vrsto dejavnosti lahko srečamo v večini držav članic EU. Značilna dejavnost te skupine je predelava kmetijskih proizvodov:

  Predelava kmetijskih proizvodov

  — predelava mleka v maslo, smetano, sir, jogurt in druge mlečne izdelke,

  — predelava sadja in zelenjave v sokove, konzervirana živila, alkoholne pijače in druge izdelke,

  — predelava grozdja, mošta in vina v alkoholne izdelke (npr. penine, kakor je šampanjec, in žgane pijače, npr. konjak),

  — pletenje iz rastlinskih materialov/tekstilij/volne,

  — proizvodnja paštet, gosjih jeter (foie gras) in drugih predelanih mesnih izdelkov,

  — predelava drugih kmetijskih proizvodov,

  Sortiranje in pakiranje kmetijskih proizvodov, npr. jajc in krompirja.

— Dejavnosti, pri katerih je udeleženo kmetijsko gospodarstvo in njegova sredstva za kmetijsko proizvodnjo (oprema, napeljave, stavbe, delovna sila). Med te dejavnosti sodijo predvsem:

  — kmečki turizem: kampi, gostinstvo, hoteli, različne oblike nastanitve itd.,

  — prodajalne kmetijskih proizvodov: dejavnosti prodaje proizvodov na drobno, razen proizvodov kmetijskega gospodarstva. Neposredna prodaja kmetijskih proizvodov, v surovem stanju ali predelanih, je zajeta v proizvodnjo zadevnih proizvodov,

  — šport in rekreacija na podeželju: uporaba zemlje za dejavnosti, kakor so golf, jahanje, lov, ribolov itd.,

  — storitve za tretje osebe: dajanje v najem in popravila kmetijskih strojev, namakalni projekti, storitve kmetijskega svetovanja, skladiščenje proizvodov, vzdrževanje kmetijskih objektov, komercialne storitve, povezane s kmetijskimi proizvodi itd. Te storitve so zajete kot dopolnilne dejavnosti le, če se opravljajo za tretje osebe. Kadar se opravljajo za lastne potrebe, so to pomožne dejavnosti, ki niso zajete v račune (prim. 1.27),

  — storitve urejanja krajine: košnja trave, obrezovanje žive meje, pluženje snega, oblikovanje, zasajanje in vzdrževanje zelenih površin in podobno,

  — gojenje rib,

  — druge dejavnosti, pri katerih se uporablja zemlja in sredstva za kmetijsko proizvodnjo.

1.30 Seznam nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti (prim. 1.29) je prikazan zgolj okvirno in ne velja v vseh državah. Nasprotno mora vsaka država, odvisno od značilnosti svojega kmetijstva, sestaviti svoj seznam neločljivih nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti. Seznam je treba oblikovati v sodelovanju z ustreznimi službami za nacionalne račune tako, da se zagotovi združljivost ERK z računi kmetijske panoge in računi za te nekmetijske dejavnosti, kakor je potrebno za

([1]) Poudariti pa je treba, da za nekatere dopolnilne dejavnosti vedno velja, da so ločene od kmetijske dejavnosti, na primer oddajanje stavb ali stanovanj v najem.

▼B

namene nacionalnih računov (s čimer se zagotovi, da nobena dejavnost ni izpuščena ali šteta dvakrat).

1.31 Kmetijske dopolnilne dejavnosti nekmetijskih enot so zanemarljive in so po dogovoru zajete kot nične. Kmetijska proizvodnja, ki jo opravlja nekmetijska enota, namreč v smislu računovodskih podatkov zaradi posebnih značilnosti proizvodov in sredstev za kmetijsko proizvodnjo kakor tudi zaradi virov podatkov in metod za oblikovanje ERK, ki iz tega izhajajo, vedno šteje za ločeno proizvodnjo (prim. oddelek E Poglavja I in oddelka B in C Poglavja II). Da bi osnovali ERK na konceptu dejavnosti, je treba meriti proizvodnjo kmetijskih proizvodov, razen proizvodov, ki izhajajo iz dopolnilnih dejavnosti nekmetijskih lokalnih EED. Ker so ti po dogovoru enaki nič, je zajeta celotna kmetijska proizvodnja (razen proizvodnje enot, za katere predstavlja kmetijska dejavnost le dejavnost za prosti čas; prim. 1.24).

1.32 Nekmetijsko blago in storitve kmetijskih gospodarstev so vključene v ERK le, če so rezultat neločljivih dopolnilnih dejavnosti. Če enote, na primer, vključujejo več vertikalno integriranih proizvodnih procesov (na primer podjetja, ki se ukvarjajo z zakolom, pakiranjem in vakuumskim pakiranjem perutnine, sortiranjem, pranjem in pakiranjem krompirja ali druge zelenjave, s presajanjem, pripravo in prodajo semen; zadruge, ki posredujejo skladiščenje in prodajo proizvodov itd.), vključuje kmetijska dejavnost le tisti del njihove dejavnosti, ki je povezana s kmetijsko proizvodnjo, kakor je opredeljeno v 1.62 in 1.63, in z neločljivimi nekmetijskimi dopolnilnimi dejavnostmi.

C. MERJENJE PROIZVODNJE

1.33 V skladu z ESR 95 predstavlja proizvodnja dejavnosti vse proizvode, ki jih enote dejavnosti proizvedejo v zadevnem obračunskem obdobju, razen proizvodov in storitev, ki so jih te enote v istem obračunskem obdobju proizvedle in potrošile. Merjenje kmetijske proizvodnje temelji ([1]) na prilagoditvi tega pravila ESR z vključitvijo kmetijske proizvodnje tistega dela proizvodnje, ki ga porabijo same kmetijske enote, v kmetijsko proizvodnjo (prim. 2.032 do 2.036). Tako predstavlja kmetijska proizvodnja v ERK vsoto proizvodnje vseh enot dejavnosti (brez proizvodnje, ki jo ista enota uporabi za vmesno potrošnjo), in proizvodnje, ki jo ista enota uporabi za vmesno potrošnjo, pod pogojem, da ta proizvodnja zadeva dve različni osnovni dejavnosti (npr. rastlinski pridelki, namenjeni za uporabo v živalski krmi) in da ustreza določenim merilom (določena v 2.055).

1.34 Pravilo ESR je bilo sprejeto zaradi posebne narave kmetijske dejavnosti:

— količina kmetijske proizvodnje, uporabljene v isti enoti kot vmesna potrošnja, je v kmetijstvu večja kakor v drugih gospodarskih sektorjih,

— kmetijsko gospodarstvo vključuje veliko različnih, med seboj tesno povezanih, kmetijskih dejavnosti (pri čemer predstavlja ena dejavnost osnovo ali nadaljevanje druge dejavnosti, kakor je proizvodnja žita in krme za živalsko krmo; dejavnosti so tesno povezane v uporabi proizvodnih dejavnikov, kakor so oprema in stroji). Zaradi raznolikosti vsebine predstavlja kmetijsko gospodarstvo, ne da bi to postavilo pod vprašaj njegovo označitev za lokalno EED, v primerjavi z lokalnimi EED v drugih delih gospodarstva zelo poseben primer (prim. 1.17). Namen računov pri razdelitvi gospodarstva na gospodarske panoge je deloma tudi odsevati tokove znotraj proizvodnega procesa: ustvarjanje, spreminjanje, trgovina in prenos ekonomske vrednosti. Različne dejavnosti, ki se opravljajo na nekem kmetijskem gospodarstvu, ne moremo celovito upoštevati le z merjenjem proizvodnje, ki zapusti gospodarstvo.

1.35 Ta prilagoditev pravila ESR zahteva posebno obravnavo nekaterih proizvodov, kakor so kmetijski proizvodi, namenjeni za uporabo kot

([1]) Merjenje proizvodnje je pred tem temeljila na konceptu „nacionalne kmetije“, enega samega imaginarnega kmetijskega gospodarstva, ki je opravljalo vso kmetijsko proizvodnjo nacionalnega gospodarstva, pri čemer je bila proizvodnja vsota vseh proizvodov, ki so zapustili nacionalno kmetijo. Odločeno je bilo, da se koncept nacionalne kmetije opusti zaradi izboljšav (i) ekonomskih analiz kmetijskih računov (tehnični koeficienti in stopnje dodane vrednosti), (ii) skladnosti računov proizvodnje in računov ustvarjanja dohodka, (iii) primerjave tehničnih koeficientov in stopenj dodane vrednosti med podpanogami in državami članicami, ter (iv) skladnosti z ESR in njegovimi načeli.

▼B

krma na gospodarstvu, grozdje, uporabljeno za proizvodnjo vina in oljke za proizvodnjo oljčnega olja, ter kmetijski proizvodi, namenjeni za uporabo kot vmesna potrošnja za neločljive nekmetijske dopolnilne dejavnosti.

1.36 Trgovina z živo živino med kmetijskimi gospodarstvi in uvoz živine sta predmet posebne obravnave, ker veljata za nedokončano proizvodnjo (prim. Poglavje II).

D. ZAPOREDJE RAČUNOV

1. **Zaporedje računov, kakor je predvideno v ESR 95**

1.37 ERK temeljijo na zaporedju medsebojno povezanih računov. V ESR 95 so v zaporedje vseh računov vključeni tekoči računi, računi akumulacije in bilance stanja. Ti različni računi omogočajo zajemanje transakcij in drugih tokov, povezanih s posebnimi vidiki gospodarskega cikla (na primer proizvodnja) v določenem okviru. Te transakcije segajo od ustvarjanja dohodka prek akumulacije dohodka v obliki sredstev do njegove razdelitve in prerazdelitve. Izravnalne postavke, ki so od tega odštete, se nato uporabijo kot agregati za merjenje ekonomske učinkovitosti.

1.38 Tekoči računi obravnavajo ustvarjanje, razdelitev in prerazdelitev dohodka in njegovo porabo v obliki končne potrošnje; omogočajo izračun „varčevanja“, ki je bistven dejavnik akumulacije. Računi akumulacije analizirajo različne elemente sprememb sredstev in obveznosti enot ter omogočajo prikazovanje sprememb neto vrednosti (razlika med sredstvi in obveznostmi). Bilance stanja prikazujejo celotna sredstva in obveznosti različnih enot na začetku in koncu obračunskega obdobja, skupaj z njihovimi neto vrednostmi. Tokovi za vsako sredstvo in obveznost, prikazano v računih akumulacije, so ponovno vidni v računu „spremembe bilance stanja“.

1.39 Omenjeno zaporedje vseh računov se uporablja le za institucionalne enote, sektorje in podsektorje. ESR 95 domneva, da izračunavanje zaporedja vseh računov za lokalne EED in dejavnost ni potrebno, ker te enote le redko posedujejo blago ali sredstva v svojem imenu ali prejemajo in razdeljujejo dohodek.

2. **Zaporedje računov ERK**

1.40 Ker ERK temelji na konceptu dejavnosti, mora biti v skladu z ESR 95 zaporedje računov omejeno na prva računa tekočih računov:

— račun proizvodnje in

— račun ustvarjanja dohodka,

katerih izravnalne postavke predstavljajo dodano vrednost oziroma poslovni presežek (prim. tabeli 1 in 2 v nadaljevanju).

1.41 Kljub temu pa velja mnenje, da je zaradi posebnih značilnosti kmetijstva mogoče vsaj deloma oblikovati druge račune, da se lahko nanje jasno pripišejo ustrezni tokovi. Ti računi (prim. tabeli 3 in 4 v nadaljevanju) so:

— račun podjetniškega dohodka (eden od tekočih računov) in

— račun kapitala (eden od računov akumulacije).

1.42 Razmišlja se o razširitvi tega zaporedja računov z vključitvijo nekaterih postavk (tokov) v račun „druge spremembe sredstev“ v računih akumulacije (na primer nekatere skupine v okviru „druge spremembe obsega sredstev“ in račun revalorizacije) ter v bilanci stanja.

1.43 Zaporedje računov ERK se lahko na podlagi tabel in računovodske strukture v ESR 95 prikaže, kakor prikazujejo preglednice 1 do 4.

A. **Tekoči računi**

Preglednica 1: Račun proizvodnje

Porabe			*Viri*		
P.2	Vmesna potrošnja	50	P.1	Proizvodnja	100
B.1b	*Bruto dodana vrednost*	50			

▼B

Porabe			*Viri*		
K.1	Potrošnja stalnega kapitala	10			
B.1n	*Neto dodana vrednost*	40			

Preglednica 2: Račun ustvarjanja dohodka

Porabe			*Viri*		
D.1	Sredstva za zaposlene	10	B.1n	Neto dodana vrednost	40
D.29	Drugi davki na proizvodnjo	5			
D.39	Druge subvencije na proizvodnjo	–10			
B.2n/B.3n	*Neto poslovni presežek/-neto raznovrstni dohodek*	35			

Preglednica 3: Račun podjetniškega dohodka

Porabe			*Viri*		
D.4	Dohodek od lastnine	10	B.2n/B.3-n	Neto poslovni presežek/-neto raznovrstni dohodek	35
D.41	Obresti	5			
D.45	Najemnina	5	D.4	Dohodek od lastnine	1
			D.41	Obresti	1
			D.42	*Razdeljeni dohodek družb*	
			D.43	*Reinvestirani zaslužki od neposrednih tujih naložb*	
			D.44	*Dohodek od lastnine, pripisan zavarovancem*	
			D.45	*Najemnine za zemljišča in podzemna nahajališča*	
B.4n	*Neto podjetniški dohodek*	26			

B. **Računi akumulacije**

Preglednica 4: Račun kapitala

Spremembe sredstev		*Spremembe obveznosti in neto vrednosti*		
B.10.1	*Spremembe neto vrednosti zaradi prihranka in kapitalskih transferjev*	B.8n	*Neto prihranek*	
		D.9	Kapitalski transferji, terjatveni	10
		D.92	Investicijske podpore	5
		D.99	Drugi kapitalski transferji	5
		D.9	*Kapitalski transferji, plačljivi*	

▼B

Spremembe sredstev			*Spremembe obveznosti in neto vrednosti*	
			D.91	*Davki na kapital*
			D.99	*Drugi kapitalski transferji*
P.51	Bruto investicije v osnovna sredstva (BIOS)	100	B.10.1	*Spremembe neto vrednosti zaradi prihranka in kapitalskih transferjev*
P.511	Pridobitve minus odsvojitve opredmetenih osnovnih sredstev	85		
P.511a	BIOS v nasade	10		
P.511b	BIOS v živino	15		
P.511c	BIOS v stroje in opremo	20		
P.511d	BIOS v prometna sredstva	20		
P.511e	BIOS v kmetijske stavbe	20		
P.511f	BIOS v druga dela, razen izboljšave zemljišč (druge stavbe, strukture itd.)			
P.512	Pridobitve minus odsvojitve neopredmetenih osnovnih sredstev (programska oprema itd.)	10		
P.513	Dodatki k vrednosti neproizvedenih nefinančnih sredstev	5		
P.513a	Večje izboljšave zemljišč	4		
P.513b	Stroški prenosa lastništva zemljišč in proizvodnih pravic	1		
K.1	Potrošnja stalnega kapitala	10		
P.52	Spremembe zalog	5		
P.53	*Pridobitve minus odsvojitve vrednostnih predmetov*			
K.2	*Pridobitve minus odsvojitve neproizvedenih nefinančnih sredstev*			
K.21	*Pridobitve minus odsvojitve zemljišč in drugih opredmetenih neproizvedenih sredstev*			
K.22	*Pridobitve minus odsvojitve neopredmetenih neproizvedenih sredstev (proizvodne pravice itd.)*			
B.9	*Neto naložbe(+)/Neto posojila)*			

▼B

1.44 Upoštevati je treba, da so transakcije in zaloge, v preglednicah 3 in 4 označene v ležečem tisku, postavke, ki:

— niso pomembne za ERK, ker je uporabljen koncept dejavnosti, zaporedje računov pa ni popolno. Gre za skupine D.42 Razdeljeni dohodek družb, D.43 Reinvestirani dohodki od neposrednih tujih naložb, D.44 Dohodek od lastnine, pripisan zavarovancem, in D.45 Najemnina pod stolpcem Viri preglednice 3 in skupine B.8n Neto prihranek, B.10.1 Spremembe neto vrednosti zaradi prihranka in kapitalskih transferjev ter B.9 Neto naložbe (+)/Neto posojila (–) v tabeli 4 ali

— niso zajete, bodisi zaradi pomanjkanja zanesljivih informacij ali ker trenutno niso pomembne za namene ERK. Gre za skupine D.9Kkapitalski transferji, plačljivi, D.91 Davki na kapital in D.99 Drugi kapitalski transferji, P.53 Pridobitve minus odsvojitve vrednostnih predmetov, K.2 Pridobitve minus odsvojitve neproizvedenih nefinančnih sredstev, K.21 Pridobitve minus odsvojitve zemljišč in drugih opredmetenih neproizvedenih sredstev in K.22 Pridobitve minus odsvojitve neopredmetenih neproizvedenih sredstev (proizvodne pravice itd.) v preglednici 4. Nekatere od teh (na primer D.91, K.2, K.21 in K.22) so lahko kdaj pozneje zajete v ERK.

1.45 Račun proizvodnje zajema transakcije, povezane s proizvodnim procesom. Vključuje proizvodnjo pod „Viri“ in vmesno potrošnjo pod „Porabe“. Dodana vrednost, to je izravnalna postavka, se lahko izračuna bodisi pred potrošnjo stalnega kapitala ali po njej (bruto ali neto dodana vrednost). Glede na to, da se proizvodnja vrednoti po osnovnih cenah, vmesna potrošnja pa po kupčevih cenah, dodana vrednost vključuje subvencije minus davke na proizvode.

1.46 Račun ustvarjanja dohodka obravnava oblikovanje dohodka, ki izhaja iz proizvodnega procesa, in njegovo pripisovanje proizvodnemu dejavniku „dela“ in splošnemu upravljanju (v obliki davkov in subvencij). Poslovni presežek, to je izravnalna postavka, ustreza dohodku, ki ga enote ustvarijo z uporabo svojih proizvodnih sredstev. Pri nekorporativnih podjetjih v sektorju gospodinjstev izravnalna postavka tega računa implicitno vsebuje element, ki ustreza nadomestilu za delo, ki ga opravi lastnik ali člani njegove družine, in ki ga ni mogoče ločiti od njegovih podjetniških dobičkov. To se imenuje „raznovrstni dohodek“(ESR 95, 8.19).

1.47 Namen računa podjetniškega dohodka je določiti izravnalno postavko, ki ustreza konceptu tekočega dobička pred razdelitvijo in davkom na dohodek, kakor se normalno uporablja v poslovnem računovodstvu.

1.48 Račun kapitala omogoča določitev stopnje, do katere se pridobitve minus odsvojitve nefinančnih sredstev financirajo iz varčevanja in s kapitalskimi transferji. Prikazuje naložbe in posojila. Za kmetijstvo ni mogoče izdelati popolnega računa kapitala, ker nekaterih postavk (na primer neto varčevanje, bilanca zaporedja tekočih računov), čeprav lahko nekatere tokove jasno pripišemo tej dejavnosti, ni mogoče izračunati na podlagi dejavnosti. Kljub temu pa se z zajemanjem čim večjega števila sprememb vrednosti nefinančnih sredstev v dejavnosti (zaradi pridobitev, odsvojitev in potrošnje stalnega kapitala) ter kapitalskih transferjev, ki jih dejavnost prejema, pridobijo dragocene informacije o njenem ekonomskem položaju ter o bilanci stanja (poleg informacij o dohodku, ustvarjenem s proizvodnim procesom).

E. VIRI PODATKOV IN METODE IZRAČUNAVANJA ZA IZDELAVO ERK

1.49 Ena glavnih značilnosti ERK je sprejetje formule „količina x cena“ pri merjenju proizvodnje velike večine proizvodov. Ta pristop je bil sprejet predvsem zaradi težav pri izdelavi kmetijskih računov na podlagi reprezentativnih vzorcev poslovnih računov.

1.50 Vrednotenje rastlinske pridelave lahko temelji na virih, t. j. oceni pridelanih (pospravljenih) količin na podlagi ocen obdelanih zemljišč in donosov, ali oceni uporabe, t. j. oceni nabav panog uporabnic kmetijskih proizvodov, izvoza brez uvoza, ki jim je treba dodati določene količine, uporabljene za vmesno potrošnjo kmetijske dejavnosti, spremembe zalog proizvajalca in porabo za lastne potrebe (večina tega je lastna končna potrošnja). Ta pristop je lahko zelo primeren, kadar so kupci teh kmetijskih proizvodov z lahkoto prepoznavni, ostale štiri

▼B

komponente uporabe pa so omejene (na primer proizvodi, ki pred uporabo zahtevajo predhodno obdelavo, kakor so sladkorna pesa, tobak itd.). Kljub temu pa je za preverjanje doslednosti in zanesljivosti podatkov treba izdelati bilanco proizvodnje in porabe.

1.51 Statistika zakola, izvoza/uvoza živine in velikosti čred je glavni vir podatkov za merjenje proizvodnje živine. Proizvodnja živalskih proizvodov (predvsem mleka) se zaradi njihove posebne uporabe ponavadi ocenjuje s podatki o prodaji panogam uporabnicam (mlekarne, obrati za pakiranje).

1.52 Podrobnejši opis metod za izračunavanje je naveden v Poglavju II.

1.53 Večina proizvodov, namenjena vmesni potrošnji, se v osnovi lahko uporablja le v kmetijstvu (semena in sadilni material, gnojila, pesticidi itd.). V tem primeru kmetijska nabava temelji na prodajnih podatkih panog, ki dobavljajo te vmesne proizvode (po vključitvi zunanje trgovine).

1.54 Uporaba tega pravila pa ima določena tveganja. Prodaja proizvajalcev proizvodov za vmesno potrošnjo, ki se uporabljajo predvsem v kmetijstvu, namreč ne ustreza vedno nabavi teh proizvodov s strani kmetijskega sektorja, ker se gnojila, pesticidi in podobno lahko kupujejo tudi za druge namene (zaloge trgovskih enot, potrošnja drugih enot, kakor so javni parki in gospodinjstva itd.).

F. KLASIFIKACIJA

1. **Splošno**

1.55 ERK so sestavni del Evropskega sistema računov, zato se za njihovo izdelavo uporablja Eurostatova splošna klasifikacija gospodarskih dejavnosti, NACE Rev. 1. NACE Rev. 1 je štiristopenjska nomenklatura dejavnosti, ki je bila izdelana leta 1990. Pravzaprav gre za revizijo splošne klasifikacije gospodarskih dejavnosti po panogah znotraj Evropskih skupnosti ali NACE, ki jo je Eurostat prvič objavil leta 1970.

1.56 NACE Rev. 1 je podrobnejša različica ISIC Rev. 3 ([1]), prilagojena posebnim evropskim razmeram. NACE Rev. 1 je tudi neposredno povezan s statistično klasifikacijo proizvodov po dejavnosti (CPA) znotraj Evropske gospodarske skupnosti, ta pa temelji na Razvrstitvi proizvodov Združenih narodov (CPC).

1.57 NACE Rev. 1 je klasifikacija dejavnosti in se uporablja za opredelitev gospodarskih panog v nacionalnih računih. Temelji na štiristopenjskem sistemu šifrskih oznak:

— začetna raven, ki vsebuje rubrike, označene z abecedno šifro, ki označuje „področja“,

— vmesna raven, ki vsebuje rubrike, označene s šifro iz dveh črk, ki označuje „podpodročja“,

— druga raven, ki vsebuje rubrike, označene s šifro iz dveh številk, ki označuje „oddelke“,

— tretja raven, ki vsebuje rubrike, označene s šifro iz treh številk, ki označuje „skupine“,

— četrta raven, ki vsebuje rubrike, označene s šifro iz štirih številk, ki označuje „razrede“,

1.58 Vsaka raven klasifikacije gospodarskih dejavnosti se običajno lahko opredeli na podlagi zanjo značilnih proizvodov ali storitev. S tem se CPA uporablja za podroben opis različnih ekonomskih dejavnosti v kmetijstvu z dodatnim dvoštevilčnim razločevanjem, ki še podrobneje opredeljuje poglavja.

1.59 Dejavnost je skupina lokalnih EED, ki opravljajo isto ali podobno gospodarsko dejavnost. Na najbolj podrobni ravni členitve dejavnost sestavljajo vse lokalne EED, ki spadajo v posamezen razred (štirimestna raven) NACE Rev. 1 in so zato vključene v isti dejavnosti,

([1]) ISIC Rev. 3: Mednarodna standardna klasifikacija industrijskih dejavnosti Združenih narodov.

▼B

kot je opredeljena v tej nomenklaturi (ESR 95, 2.108). Definicija področja kmetijske dejavnosti zato zahteva natančno navedbo:

— njenih značilnih dejavnosti,

— značilnih enot ERK.

2. **Definicija značilnih kmetijskih dejavnosti**

1.60 Kmetijska dejavnost, kakor je opisana v ERK, ustreza oddelku 01 v NACE Rev. 1.

1.61 ERK so satelitski račun v okviru nacionalnih računov, njegovi temeljni koncepti, načela in pravila pa temeljijo na ESR 95. Ker pa ta račun prikazuje le splošni okvir za celotno gospodarstvo, ga je treba prilagoditi posebnim zahtevam kmetijstva. Te izhajajo predvsem iz posebnih namenov ERK, iz razpoložljivosti virov podatkov ter posebnega značaja kmetijskih enot in njihovih ekonomskih dejavnosti. Zaradi posebne narave satelitskih računov je treba sestaviti seznam značilnih kmetijskih dejavnosti ERK, ki morajo seveda temeljiti na NACE Rev. 1.

1.62 Za namene nacionalnih računov je kmetijska dejavnost opredeljena kot vse enote, ki opravljajo dejavnosti, ki spadajo pod oddelek 01 NACE Rev. 1 „Kmetijstvo, lov, storitve“, samostojno ali skupaj z drugimi dopolnilnimi dejavnostmi. Oddelek 01 sestavljajo ([1]):

— Skupina 01.1: Pridelava kmetijskih rastlin,

— Skupina 01.2: Živinoreja,

— Skupina 01.3: Mešano kmetijstvo, rastlinska pridelava v kombinaciji z rejo živine,

— Skupina 01.4: Storitve za kmetijstvo brez veterine,

— Skupina 01.5: Lov, gojitev divjadi, storitve.

1.63 Seznam značilnih kmetijskih dejavnosti ERK ustreza tem petim skupinam dejavnosti (01.1 do 01.5), vendar z naslednjimi razlikami:

— vključitev proizvodnje vina in oljčnega olja (samo iz grozdja in oljk, pridelanih na istem kmetijskem gospodarstvu), gojenja rastlinskih surovin za pletarstvo, božičnih dreves, sadik sadnega drevja, trte in okrasnega drevja (ki spadajo pod oddelek 02, Gozdarstvo),

— izključitev dejavnosti, povezanih s proizvodnjo semen pred razmnoževanjem in po njem, ter nekaterih dejavnosti, ki v NACE Rev. 1 veljajo za kmetijske storitve (to je upravljanje namakalnih sistemov, načrtovanje, sajenje in vzdrževanje vrtov, parkov in zelenih površin za športne objekte in podobno, obrezovanje drevja in živih mej; v ERK se upošteva le kmetijsko pogodbeno delo).

3. **Definicija značilnih kmetijskih enot**

1.64 Vključene morajo biti vse enote, ki opravljajo značilne kmetijske dejavnosti ERK. Te enote opravljajo dejavnosti, ki so v NACE Rev. 1 vključene v naslednje skupine:

— skupina 01.1: Pridelava kmetijskih rastlin

  — proizvodnja semen: le enote, ki se ukvarjajo z razmnoževanjem semen,

  — proizvodnja vina (oljčnega olja): le tiste enote, ki se ukvarjajo s to vrsto proizvodnje iz grozdja (oljk), ki ga pridelajo iste enote in skupine proizvajalcev (na primer zadruge) ([2]),

— skupina 01.2: Živinoreja,

— skupina 01.3: Mešano kmetijstvo,

— skupina 01.4: Storitve za kmetijstvo brez veterine

([1]) Glej tudi Poglavje 4 „Pojasnjevalne opombe“ v: Eurostat: *NACE Rev. 1, Statistična klasifikacija ekonomskih dejavnosti v Evropski skupnosti*, Tema 2, Serija E, Luxembourg 1996.

([2]) Zato razlikujemo tri vrste enot proizvajalk vina: živilska podjetja, združenja kmetijskih proizvajalcev in kmetijska gospodarstva.

▼B

— brez enot, ki opravljajo kmetijske storitvene dejavnosti, razen pogodbenega dela (to so enote, ki upravljajo namakalne sisteme ali opravljajo storitve, povezane z načrtovanjem, sajenjem in vzdrževanjem vrtov, parkov in zelenih površin za športne objekte in podobno ter z obrezovanjem dreves in živih mej),

— skupina 01.5: Lov, gojitev divjadi, storitve.

1.65 Seznam pod 1.64 je treba razširiti, tako da so vanj vključene enote, ki gojijo božična drevesa, sadike sadnega drevja, trte in sadike okrasnega drevja, ter enote, ki gojijo rastlinske surovine za pletarstvo.

1.66 Iz seznama je razvidno, da so poleg kmetijskih gospodarstev značilne kmetijske enote tudi: združenja proizvajalcev vina in oljčnega olja ter specializirane enote, ki opravljajo pogodbeno delo (prim. 1.20 in 1.21). Ne gre pozabiti, da enote, za katere predstavlja kmetijska dejavnost izključno dejavnost za prosti čas, niso vključene med značilne kmetijske enote (prim. 1.24).

4. **Komentar k različnim postavkam**

(a) Skupina 01.1: Pridelava kmetijskih rastlin

1.67 Skupina 01.1, „Rastlinska pridelava“, je sistematično razčlenjena, kar omogoča razvrstitev vseh dejavnosti pridelave kmetijskih rastlin v državah članicah EU in dejavnosti spravljanja pridelkov (rastlin ali gozdnih sadežev).

1.68 Pridelava rastlin za krmo je zajeta, če predstavlja del neke gospodarske dejavnosti.

1.69 V nasprotju z NACE Rev. 1, kjer je proizvodnja drevesnih sadik pripisana gozdarstvu, se ta dejavnost v ERK obravnava kot kmetijska dejavnost, če gre za proizvodnjo sadik sadnega drevja in grmovnic, trte ter okrasnih grmovnic, medtem ko je gojenje gozdnih rastlin obravnavano kot gozdarska dejavnost, kadar so rastline namenjene za uporabo v proizvodnji gozdnih dreves ([1]). Pridelava božičnih dreves se prav tako obravnava kot kmetijska dejavnost, če so drevesa gojena v drevesnicah s točno določenim okrasnim namenom, če pa so božična drevesa rezultat klestenja ali redčenja gozdnega drevja, se to šteje za gozdarsko proizvodnjo.

1.70 V nomenklaturi ERK so kmetijska semena združena pod rubriko „Seme“, razen semen žita (skupaj z rižem), oljnic, stročnic in krompirja, ki so vnesena pod posamezne vrste žita in oljnic, stročnic in krompirja ([2]). Proizvodnja semen pravzaprav zajema več vrst proizvodne dejavnosti: raziskave (to je proizvodnja predosnovnega in osnovnega semena), razmnoževanje (ki ga opravljajo pogodbena kmetijska gospodarstva) in potrjevanje (to je sortiranje in pakiranje, ki ga opravljajo specializirane proizvodne enote). Le razmnoževanje semen predstavlja značilno kmetijsko dejavnost, saj raziskovalne in potrditvene dejavnosti opravljajo raziskovalne in proizvodne ustanove in niso del tradicionalne kmetijske dejavnosti (to je izkoriščanja naravnih virov za rastlinsko pridelavo in živalske prireje). Zato zadeva proizvodnjo semen v ERK le proizvodnja certificiranega (standardnega) semena. Vmesna potrošnja semen ustreza (i) osnovnemu semenu, nabavljenemu za razmnoževanje, in (ii) certificiranemu semenu, ki so ga kmetijski proizvajalci nabavili za pridelavo rastlin.

1.71 Proizvodnja grozdnega mošta, vina in oljčnega olja: CPA obravnava vino in oljčno olje kot živilska proizvoda. NACE Rev. 1 razvršča proizvodnjo vina in oljčnega olja pod podpodročje DA „Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izdelkov“ (razred 15.93 „Proizvodnja vina iz grozdja“ in 15.41 „Proizvodnja surovega olja in maščob“. Pod kmetijstvo spada le pridelava grozdja in oljk (razred 01.13 „Vinogradništvo, sadjarstvo“). Vendar pa je v skladu s konvencijo, sprejeto z NACE Rev. 1, vino (oljčno olje), proizvedeno iz grozdja (oljk), ki ga je

([1]) NACE opredelitve se v različnih jezikih nekoliko razlikujejo. Po nemški in angleški različici NACE spada pod NACE 02.01 (gozdarstvo in sečnja) le delovanje drevesnic za gozdno drevje. Vključitev drevesnic, ki gojijo sadno drevje, trto in sadike okrasnega drevja, v kmetijsko panogo tako ne predstavlja odstopanja od NACE.

([2]) Od splošnega pravila se odstopa zato, ker se v teh posebnih primerih velika količina semen pridobi z navadni spravljanjem pridelka ustreznega žita, oljnice, stročnice ali krompirja, medtem ko se v drugih primerih semena pridelujejo na specializiranih gospodarstvih.

▼B

pridelala ista proizvodna enota, pripisano kmetijstvu (Razred 01.13). S to konvencijo se izognemo razločevanju med enoto, ki prideluje grozdje, in enoto, ki proizvaja vino. S tem predstavlja vsa proizvodnja vina (oljčnega olja) istega kmetijskega gospodarstva del značilnih kmetijskih dejavnosti.

1.72 Tudi proizvodnja vina, ki jo opravljajo enote, tesno povezane s kmetijskimi gospodarstvi, se obravnava kot značilna kmetijska dejavnost v ERK. V enote, ki so tesno povezane s kmetijskimi gospodarstvi, so vključene skupine proizvajalcev (na primer vinogradniške zadruge). Njihovo vključitev v kmetijsko dejavnost narekuje narava teh organizacij, ki zgodovinsko predstavljajo „podaljšek“ kmetijskih gospodarstev (zaradi skupne proizvodnje in trženja), in so običajno njihova last. Nasprotno pa je proizvodnja vina (oljčnega olja), ki jo opravljajo kmetijsko-živilska podjetja, izključena iz ERK (ker gre očitno za industrijski značaj proizvodnje).

1.73 Proizvodnja grozdnega mošta se v seznamu značilnih kmetijskih dejavnosti pojavlja skupaj s proizvodnjo vina, ker gre lahko grozdni mošt v prodajo ali v izvoz v surovem stanju ali pa je dodan zalogam, da bi bil v poznejšem referenčnem obdobju prodan ali izvožen, bodisi za potrošnjo ali za predelavo v vino.

1.74 Ker so vino, oljčno olje in grozdni mošt (slednji le, če v referenčnem obdobju ni predelan v vino) rezultat kmetijske proizvodnje v obliki predelave grozdja in oljk, ki jih je pridelala ista enota, ne morejo biti niti grozdje, namenjeno za izdelavo grozdnega mošta in vina, niti oljke, namenjene za izdelavo oljčnega olja (to je osnovni proizvodi), navedeni kot proizvodnja. Obravnavani so kot potrošnja znotraj enote, ki se ne meri kot proizvodnja dejavnosti (prim. 2.052). Grozdni mošt, ki v referenčnem obdobju ni predelan v vino, se mora vključiti v proizvodnjo tega obdobja. Med obdobjem predelave v vino ga je treba prikazati kot vmesno potrošnjo (potrošnja znotraj dejavnosti) z ustreznim zmanjšanjem zalog. Vino, pridobljeno s predelavo mošta, je treba prikazati kot sestavni del proizvodnje.

1.75 Nasadi (na primer vinogradi in sadovnjaki) so osnovna sredstva in njihovo osnovanje je treba prikazati pod proizvodnjo. Osnovanje nasadov za lastne potrebe predstavlja „osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe“. Kadar osnovanje nasadov opravijo specializirane enote po pogodbi, se ustrezna vrednost upošteva kot „prodaja“.

(b) Skupina 01.2: Živinoreja

1.76 Kakor pri dejavnosti rastlinske pridelave (prim. 1.67) sestavlja tudi to skupino razčlenitev vse živine in živalskih proizvodov v državah članicah EU.

1.77 V CPA so jajca za valjenje razvrščena skupaj z jajci v eno podkategorijo. Vendar se v ERK po dogovoru obravnavajo kot vmesni proizvod perutninske proizvodnje ([1]).

1.78 Reja konj je značilna dejavnost ERK ne glede na morebitni končni namen živali (vzreja, proizvodnja mesa ali storitve). Opomniti pa je treba, da upravljanje hlevov za dirkalne konje in jahalnih šol ni značilna kmetijska dejavnost (gre za rekreacijsko, kulturno in športno dejavnost: Oddelek 92) (prim. 2.210). Zato je treba dohodek, ki ga kmetje pridobijo s takimi dejavnostmi, izključiti iz ERK. Poleg tega je reja dirkalnih ali jahalnih konj, ki niso del kmetijskega proizvodnega procesa, izključena iz ERK. Podobno se obravnavajo biki, vzrejeni za bikoborbe.

1.79 Stranski proizvodi ([2]), ki avtomatično nastanejo pri proizvodnji nekaterih proizvodov, v ekonomskih računih niso zajeti v iste rubrike kakor sam proizvod. Prikazani so ločeno na koncu vsake skupine proizvodnih dejavnosti, razčlenjeni po vrstah. Pri proizvodnji rastlinskih pridelkov so na primer stranski proizvodi slama, pesini in zeljni

([1]) Do tega odstopanja prihaja zato, ker je v praksi proces proizvodnje jajc za valjenje in jajc za potrošnjo precej drugačen in ni ene same proizvodnje „jajca“, za katero bi lahko po proizvodnji določili namen. Jajca za valjenje so od začetka proizvodnega procesa namenjena za proizvodnjo perutnine. Zato so v ERK obravnavana enako kakor prašički, ki veljajo za polizdelke proizvodnje prašičev.

([2]) Stranski proizvod je proizvod, ki je tehnično povezan s proizvodnjo drugih proizvodov. Lahko je specializiran, kadar je povezan z drugimi proizvodi iste skupine, vendar je njegova proizvodnja vezana izključno na to skupino, ali navaden, kadar je povezan z drugimi proizvodi, vendar njegova proizvodnja ni značilna le za eno skupino.

▼B

listi, luščine graha in fižola itd.; pri proizvodnji vina usedlina in vinski kamen; pri izdelavi oljčnega olja odpadki, kot so oljne pogače; ter pri živinoreji kože, dlaka in kožuhi ubite divjačine ter vosek, gnoj in gnojnica. Noben od teh proizvodov na splošno ne predstavlja glavnega cilja proizvodnje, zato so statistični podatki o teh proizvodih redko zanesljivi. V samem kmetijstvu se ti proizvodi uporabljajo zvečine za živalsko krmo ali za izboljšanje zemlje. Občasno pa so ti proizvodi prodani drugim gospodarskim sektorjem in v tem primeru je treba vrednost proizvodnje prikazati v ERK.

(c) Skupina 01.4: Kmetijske in živinorejske storitvene dejavnosti, razen veterinarskih dejavnosti

1.80 Dejavnosti v skupini 01.4 se lahko razdelijo na dve kategoriji:

— kmetijske storitve v obliki pogodbenega dela v fazi proizvodnje (to je kmetijsko pogodbeno delo),

— „druge“ kmetijske storitve (upravljanje namakalnih sistemov, načrtovanje, sajenje in vzdrževanje vrtov, parkov in zelenih površin za športne objekte in podobno ter obrezovanje dreves in živih mej itd.).

1.81 Kmetijske storitvene dejavnosti v drugi kategoriji se ne obravnavajo kot značilne dejavnosti ERK (čeprav so zajete v kmetijske račune nacionalnih računov), ker niso tradicionalne ali tipične kmetijske dejavnosti. Lahko pa so prikazane kot neločljivo povezane nekmetijske dopolnilne dejavnosti (v smislu ERK). Tradicionalni pristop, po katerem je kmetijstvo opisano kot obdelovanje zemlje, vključuje, z razširitvijo, vse delo, namenjeno uporabi in izkoriščanju naravnih virov za rastlinsko proizvodnjo in živalsko prirejo v korist človeštva. Kljub vse večjemu gospodarskemu pomenu storitev, povezanih z okoljem, pa bi upoštevanje teh storitev pomenilo nesprejemljivo širitev prej omenjenega tradicionalnega pristopa.

Kmetijsko pogodbeno delo

1.82 Kmetijska gospodarstva in gospodinjstva so zaradi procesa gospodarske specializacije že zdavnaj prenehala opravljati nekatere naloge, ki so jih prevzeli vedno številčnejši specializirani poklici, ki imajo svoje lastne proizvodne enote. Ta delitev nalog zadeva zlasti predelavo kmetijskih proizvodov (zakol in predelava mesa, mletje žita, izdelava kruha, masla in sira ter predelava semen, kar opravljajo novi sektorji), ter v poznejši fazi nekatere tržne transakcije. To še zlasti velja za večje strukturne spremembe kmetijstva, vedno večjo uporabo velikih strojev ter kmetijske dejavnosti, ki neposredno prispevajo k proizvodnji poljščin in živinoreje in so vse pogosteje zaupane specializiranim enotam.

1.83 Te dejavnosti so zlasti gnojenje, apnanje, oranje, sejanje, pletje, zatiranje škodljivcev, varstvo rastlin, košnja, spravilo pridelka in striženje ovac.

1.84 Za vse te dejavnosti je značilno, da so večinoma potrebne kot del proizvodnega procesa za kmetijske proizvode in so povezane s proizvodnjo teh proizvodov.

1.85 Dejavnosti, ki niso neposredno povezane s proizvodnjo kmetijskih proizvodov, kar pomeni, da se ne odvijajo v fazi kmetijske proizvodnje (prevoz za tretje osebe in dostava mleka v mlekarne sta primera nekmetijske dejavnosti, ki spadata v drugo dejavnost), ne smejo biti prikazane v ERK (razen če gre za dejavnosti, ki so neločljivo povezane z glavno kmetijsko dejavnostjo; prim. 1.12).

1.86 Ne gre pozabiti, da se ta klasifikacija uporablja le, kadar se te dejavnosti opravljajo izključno za potrebe specializiranih enot. Če pa po drugi strani kmet najame stroje brez upravljavca ali le z nekaj upravljavci, kar pomeni, da s stroji še naprej opravlja to dejavnost, potem ta dejavnost spada pod oddelek 71 NACE Rev. 1. To se večinoma dogaja s preprostimi stroji, ki potrebujejo le malo popravil, in večinoma v času največjih obremenitev, ko je povpraševanje po strojih največje (prim. 1.23).

1.87 Pogodbeno delo, opravljeno v fazi kmetijske proizvodnje, zajema predvsem uporabo dragih strojev in opreme. Tako delo lahko opravljajo:

(a) specializirana podjetja za pogodbena dela, za katera to predstavlja glavno dejavnost (pogodbena podjetja v pravem pomenu);

▼B

(b) kmetijska gospodarstva

Pogodbeno delo kmetijskih gospodarstev ima naslednje oblike:

— najbolj prožna oblika, kar zadeva dodatni dohodek kmetov, je občasna pomoč sosedom. V to kategorijo spada tudi nastanitev živine in, zlasti za prašiče in perutnino, živinoreja za plačilo (predvsem pitanje). Nastani se lahko živino, ki je last drugega kmeta ali industrijskega podjetja, običajno dobavitelja (na primer proizvajalec/trgovec krme) ali kupca (na primer klavnica),

— v obliki bolj ali manj samostojnega fonda strojev, ki predstavlja sistematizirano obliko vzajemne medsosedske pomoči. Ker so cene strojev visoke in ker jih posamezno gospodarstvo relativno malo uporablja, oblikujejo gospodarstva, ki te stroje imajo, strojne skupnosti (krožke), ki so s potrebnim osebjem na razpolago drugim gospodarstvom. Za kmete postaja pogodbeno delo za osebe, za katere je kmetijstvo le stranska dejavnost in ki so v nekaterih primerih le lastniki zemlje, glavni kmetijski dohodek,

— zadruge kmetijskih strojev ([1]). To so velike zadruge z zaposlenimi delavci; podobne so specializiranim pogodbenim podjetjem;

(c) podjetja, ki se ukvarjajo z naslednjo proizvodno fazo, ki spravljajo sadje ali zelenjavo in jo nato sama predelajo (na primer tovarne konzerv, ki pogodbeno konzervirajo grah);

(d) podjetja, ki se ukvarjajo s predhodno proizvodno fazo. Mednje spadajo trgovci s kmetijskimi stroji, ki opravljajo pogodbeno delo. Čeprav bi za druge primere z vidika ERK bilo malo verjetno, pa je teoretično možno, da proizvajalec pesticidov sam opravi tudi škropljenje. Če se to opravlja z uporabo najsodobnejših tehnik, pa ne gre nujno za pogodbeno delov v fazi kmetijske proizvodnje, zagotovo pa ne, če kmet tega dela ne opravlja redno (na primer škropljenje škodljivcev z uporabo letal).

1.88 Pri odločanju, ali je treba neko dejavnost obravnavati kot pogodbeno delo (to je delo, ki bi ga v okviru kmetijskega proizvodnega procesa običajno opravila sama kmetijska gospodarstva), je treba upoštevati, da ni pomembna le narava dejavnosti, temveč tudi okvir, v katerem se ta odvija, to je „kmetijski proizvodni proces“.

1.89 Živinoreja, ki se za plačilo opravlja na kmetijskih gospodarstvih (zagotavljanje zemlje za živino), predstavlja kmetijsko pogodbeno delo, ker je del kmetijskega proizvodnega procesa. V to rubriko pa ni zajeta zasebna vzreja jahalnih konj, ker te dejavnosti ne predstavljajo proizvodnje proizvodov, temveč storitev v pravem pomenu ESR 95 (področje O NACE Rev. 1). Iz istega razloga se tudi delo, povezano z oblikovanjem in vzdrževanjem parkov, vrtov, igrišč za golf in nasadov ob cestah ne sme obravnavati kot kmetijski proizvodni proces.

1.90 Način plačila oseb, ki opravljajo pogodbeno delo, ni pomemben. Nikakor ni potrebno, da gre za redno nadomestilo (to je plača v strogem smislu besede); nadomestilo je lahko plačano v obliki delitve dobička ali v obliki neke mešane formule (kmet, ki na primer pita teleta v zameno za nadomestilo, običajno prejme določen znesek za vsako žival in delež čistega dobička). Nadomestilo ima lahko tudi obliko posebej določenega deleža proizvodnje.

1.91 V vsakem primeru pa morajo delo vedno opravljati samostojna podjetja: delo, ki ga opravljajo zaposleni na kmetijskem gospodarstvu, ne spada v to kategorijo. Z vidika kmetijskega gospodarstva je nadomestilo za tako delo (na primer delo, ki ga opravlja plačani pastir) strošek plač in se prikaže v rubriki „sredstva za zaposlene“. Nasprotno pa je delo podjetja, ki je po pogodbi opravilo molžo za druga kmetijska gospodarstva, zajeto v ERK z vidika pogodbenega podjetja kot proizvodnja (prodaja storitev) ter z vidika kmetijskega gospodarstva kot vmesna potrošnja (nakup storitev).

([1]) Oprema in stroji so last zadruge, za razliko od strojnih združenj, ki so večinoma last posameznih gospodarstev.

▼B

(d) Skupina 01.5: Lov, gojitev divjadi, storitve

1.92 To skupino dejavnosti sestavljajo naslednje dejavnosti: (i) lov in nastavljanje pasti za živali za hrano, kožuhovino ali kože, za raziskovalne namene, živalske vrtove ali za uporabo kot domačih živali; (ii) proizvodnja krzna, kože plazilcev ali ptičev, ki izvira iz dejavnosti lova ali nastavljanja pasti; (iii) obnova divjačine; (iv) storitve za pospeševanje lova in nastavljanja pasti za komercialne namene. Omeniti je treba, da proizvodnja kože in usnja iz klavnic ter lov kot športna ali rekreacijska dejavnost nista zajeta kot značilni dejavnosti kmetijske dejavnosti. Poleg tega v skupino „lov“ ni vključena reja divjadi na kmetijskih gospodarstvih, ki jo je treba zajeti kot del razreda „reja drugih živih živali“.

5. **Razlika med kmetijsko dejavnostjo ERK in kmetijsko panogo osrednjega okvira nacionalnih računov**

1.93 Kmetijska dejavnost ERK, kakor je opredeljena v oddelkih 1.62 do 1.66, se nekoliko razlikuje od panoge, opredeljene za namene nacionalnih računov. Razlike se nanašajo tako na definiranje značilnih dejavnosti kot enot. Povzamejo se lahko, kakor sledi:

kmetijska dejavnost ERK = kmetijska panoga NR

+ Enote, ki proizvajajo vino in oljčno olje (združenja proizvajalcev, zadruge itd.)

+ Proizvodne enote, ki proizvajajo material za pletarstvo

+ Proizvodne enote, ki v drevesnicah gojijo božična drevesa, sadike sadnega drevja, trte in okrasnega drevja

– Enote, ki se ukvarjajo s pridelavo semen (za raziskave in potrjevanje)

– Proizvodne enote, ki zagotavljajo povezane kmetijske storitve razen kmetijskega pogodbenega dela (to je upravljanje namakalnih sistemov, načrtovanje, sajenje in vzdrževanje vrtov, parkov in zelenih površin za športne objekte in podobno ter obrezovanje dreves in živih mej)

– Enote, za katere predstavlja kmetijska dejavnost izključno dejavnost za prosti čas

II. **TRANSAKCIJE S PROIZVODI**

2.001 Transakcije s proizvodi izkazuje račun izvora in uporabe proizvodov. Proizvodi so vse blago in storitve, ki se ustvarijo v mejah proizvodnje. ESR 95 opredeljuje naslednje glavne kategorije transakcij s proizvodi: proizvodnja, vmesna potrošnja, izdatki za končno potrošnjo, dejanska končna potrošnja, bruto investicije, izvoz proizvodov in storitev in uvoz proizvodov in storitev.

2.002 Kakor je bilo omenjeno pod 1.40 in 1.41, se v ESR upoštevajo samo proizvodnja, vmesna potrošnja in bruto investicije. V računu proizvodnje je proizvodnja prikazana kot vir, vmesna potrošnja pa kot poraba. V računu kapitala so bruto investicije prikazane kot poraba (sprememba sredstev).

A. SPLOŠNA PRAVILA

1. **Referenčno obdobje**

2.003 Referenčno obdobje za ERK je koledarsko leto.

2. **Enote**

(a) Količine

2.004 Na splošno morajo biti količine prikazane v 1 000 t, (v 10 000 hl za grozdni mošt in vino) na eno decimalno mesto. Za živino se uporablja teža žive živine.

▼B

(b) Cene

2.005 V ERK morajo biti cene navedene na tono (za vino in grozdni mošt na 10 hl).

2.006 V ERK je treba cene zaokrožiti na najbližje celo število ali jih navesti do enega ali dveh decimalnih mest natančno, odvisno od statistične zanesljivosti razpoložljivih cen.

(c) Vrednosti

2.007 Vrednosti se izražajo v milijonih enot nacionalne valute.

3. **Čas zajemanja**

2.008 ESR 95 (1.57) zajema tokove (predvsem transakcije s proizvodi in razdelitvene transakcije) po obračunskem načelu, t. j. ko se ekonomska vrednost, terjatve ali obveznosti ustvarijo, se preoblikujejo ali prenehajo, in ne takrat, ko je plačilo dejansko izvedeno.

(a) Proizvodnja

2.009 Proizvodnja se ovrednoti in zajame, ko se ustvari. Zato se zajame tedaj, ko je proizvedena, in ne takrat, ko jo kupec plača.

2.010 V ESR 95 se proizvodnja obravnava kot neprekinjen proces, v katerem se blago in storitve pretvorijo v drugo blago in storitve. Ta proces lahko poteka v več časovnih obdobjih, odvisno od proizvoda, obdobja pa lahko presegajo obračunsko obdobje. Posledica te karakterizacije proizvodov v kombinaciji z obračunskim načelom je, da se proizvodnja zajame v obliki nedokončane proizvodnje. V skladu z ESR 95 (3.58) se proizvodnja kmetijskih proizvodov prikaže, kakor da se proizvaja neprekinjeno v celotnem proizvodnem obdobju (in ne enostavno tedaj, ko se pobere pridelek ali ko se živina zakolje). Rastoče pridelke in ribe ali živino za prehrano ljudi je treba med proizvodnim procesom obravnavati kot zaloge nedokončane proizvodnje, ob dokončanju proizvodnega procesa pa jih preoblikovati v zaloge dokončanih proizvodov.

2.011 Prikazovanje proizvodnje kot nedokončane proizvodnje je zaželeno in tudi nujno z vidika ekonomske analize, kadar proizvodni proces poteka v obdobju, daljšem od obračunskega obdobja. Tako se med prikazovanjem stroškov in prikazovanjem proizvodnje lahko ohranja doslednost, ki omogoča pridobivanje bistvenih podatkov o dodani vrednosti. Ker ERK temeljijo na koledarskem letu, lahko izhajamo iz tega, da se prikaže nedokončana proizvodnja samo za proizvode, katerih proizvodni proces ni bil dokončan konec koledarskega leta (pa tudi v primerih, ko splošna raven cen doživlja nagle spremembe med obračunskim obdobjem) ([1]).

2.012 Pri kmetijskih proizvodih, katerih proizvodni ciklus je krajši od obračunskega obdobja, bi bilo proizvodnjo nesmiselno prikazovati kot nedokončano proizvodnjo. Prikazovanje proizvodnje na stopnji dokončanega proizvoda, t. j. ob spravilu pridelka (za rastlinsko pridelavo), dejansko omogoča ohranitev ustrezne ravni doslednosti s proizvodnimi stroški. To velja za večino kmetijske proizvodnje, katere proizvodni ciklus traja manj kakor eno leto. Prav tako ni treba prikazovati kot nedokončano proizvodnjo rastlinsko pridelavo s kratkim proizvodnim ciklusom, katere proizvodni proces sega v drugo koledarsko leto (prim. 2.172.). V teh primerih se rastlinska pridelava ne šteje za zaloge nedokončane proizvodnje.

2.013 V praksi zadeva metoda prikazovanja v obliki nedokončane proizvodnje samo proizvode z dolgim proizvodnim ciklusom. Takšni proizvodi so predvsem živina, rastoči pridelki, kakor so vino (katerega zorenje je sestavni del proizvodnega procesa) in nasadi. Običajno gibanje cen v Evropski uniji na splošno ni zelo izrazito, zato ne bi smelo biti razlog za prikazovanje nekaterih proizvodov kot nedokončane proizvodnje (čeprav je v izjemnih primerih mogoče, prim. 2.172).

2.014 Ob spravilu pridelka (pri rastlinski pridelavi) ali ob zakolu (pri živini) proizvodov z dolgim proizvodnim ciklusom, ki so bili prikazani kot nedokončana proizvodnja, je proizvodni proces dokončan in nedokončano delo se pretvori v zaloge dokončanih proizvodov, ki so pripravljeni za prodajo ali uporabo v druge namene. Med proizvodnim

([1]) Prim. 6.72 do 6.79 in 6.94 do 6.100 SNR.

▼B

procesom se lahko vrednost nedokončane proizvodnje, ki se vsako leto prikaže kot proizvodnja, dobi z razporeditvijo vrednosti dokončanega proizvoda sorazmerno s stroški, nastalimi v vsakem obdobju (SNR 93, 6.96).

2.015 Živina: živinoreja običajno zahteva dlje časa, ki se po možnosti razteza čez več obračunskih obdobij, preden se proces dokonča. Po skotitvi je zajemanje možno in tudi primerno v vsaki proizvodni fazi, t. j. za vsako starostno skupino posameznih vrst živine (del proizvodnega procesa pred skotitvijo pa se ne more prikazati, ker ga ni mogoče izolirati od storitev, porabljenih za rejo plemenske živine).

2.016 Proizvodni proces za vlečno živino je uradno dokončan po njihovi skotitvi; od tega trenutka naprej se prikazujejo kot kapitalska sredstva. V tem trenutku živina seveda še ni pripravljena za nameravano uporabo, toda razlike med vrstami živine so takšne, da bi bil izbor neke določene starosti za vse primere preveč samovoljen. Čas skotitve je bil izbran iz praktičnih razlogov predvsem zato, ker se na tej stopnji že določi nadaljnja uporaba te živine.

2.017 To ne velja vedno za govedo, prašiče in drugo živino, ki se lahko redi kot proizvodno sredstvo ali za zakol. Kadar je mogoče razlikovati med mladimi živalmi na podlagi njihove bodoče uporabe, bi bilo treba živino, ki se namerava uporabiti kot sredstvo za proizvodnjo, od njihove skotitve prikazati kot bruto investicije v osnovna sredstva (bruto investicije v osnovna sredstva za lastne potrebe, to je kot nedokončano proizvodnjo, njihov prirast pa se prikaže kot proizvodnja, prim. ESR 95, 3.112). Sicer se živina vključi v zaloge kot nedokončana proizvodnja, dokler ne odraste in ni tudi sama uporabljena kot sredstvo za proizvodnjo (t. j. kot molznica, za razplod ali druge proizvodne namene, npr. proizvodnja volne). Tedaj se prikaže kot stalni kapital. Živino, izločeno iz osnovne črede pred zakolom, je treba prav tako prikazati kot zaloge in ne kot kapitalska sredstva.

2.018 Vzreja piščancev se obravnava na poseben način, če se razteza čez dve referenčni obdobji. Jajca, ki se valijo v inkubatorjih, se ob koncu obdobja obravnavajo kot proizvodnja piščancev in se prikažejo v ERK pod proizvodnja perutnine (v obliki nedokončane proizvodnje) (prim. 2.048).

2.019 Vino: proizvodnja bi se morala prikazati kot nedokončana proizvodnja, saj je njegovo zorenje sestavni del proizvodnega procesa in lahko traja več obračunskih obdobij. Podobno je ob koncu obračunskega obdobja treba obravnavati grozdni mošt v fermentaciji, ki še ni vino, čeprav ni več surovi mošt, enako kakor jajca, ki se valijo v inkubatorjih, in prikazati v ERK kot vino v obliki nedokončane proizvodnje.

2.020 Sredstva, gojena v nasadih: blago, namenjeno za bruto investicije v osnovna sredstva za lastne potrebe (razen živine), npr. nasadi, ki večkrat dajejo pridelek, bi bilo treba prikazati kot bruto investicije v osnovna sredstva v času proizvodnje zadevnih sredstev.

(b) Vmesna potrošnja

2.021 Blago in storitve bi bilo treba prikazati v trenutku, ko vstopijo v proizvodni proces, t. j. ko se dejansko potrošijo, ne pa ko se nabavijo ali spremenijo v zaloge.

2.022 Poraba proizvodov za dano referenčno obdobje v praksi ustreza nabavam ali pridobitvam proizvodov s pribitkom začetnih zalog in odbitkom končnih zalog ob koncu obdobja ([1]).

2.023 Storitve se zajamejo v trenutku nabave. Za storitve ne obstajajo zaloge, zato je čas nabave tudi čas potrošnje.

2.024 Izjema k temu pravilu so naslednje storitve:

— storitve, povezane z nabavo proizvodov, kakor so trgovinske in prevozne storitve, se prikažejo kot vmesna potrošnja v času porabe zadevnih proizvodov (prim. 2.111),

— storitve, ki se obravnavajo kot stalne, kakor so zavarovalniške storitve. Te se prikažejo ob koncu referenčnega obdobja sorazmerno z deležem plačila, ki zapade za zadevno leto oziroma

([1]) Prim. 2.029 do 2.031 za čas, ko se zajamejo zaloge.

▼B

del leta. V skladu s tem ni nujno, da prikazani zneski ustrezajo zavarovalniškim premijam, plačanim v zadevnem obdobju.

(c) Bruto investicije v osnovna sredstva

2.025 Bruto investicije v osnovna sredstva se prikažejo v času prenosa lastništva zadevnih osnovnih sredstev v enoto, ki jih namerava uporabiti za proizvodne namene. Kljub temu pa obstajata dve izjemi od tega načela. Prvič, sredstva, pridobljena s finančnim lizingom, se prikažejo, kakor da je uporabnik postal lastnik, ko je dobil blago v uporabo (prim. 2.122). Drugič, bruto investicije v osnovna sredstva za lastne potrebe se prikažejo v času proizvodnje zadevnih sredstev (razen goveda, prašičev, ovac in druge živine, katerih bodoče rabe ni mogoče jasno določiti, ker je ta živina vključena v zaloge kot nedokončana proizvodnja, prim. 2.017).

2.026 Ustrezno se v primeru zasaditve sadovnjakov in vinogradov (osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe), če vse potrebno delo ni bilo opravljeno do konca obračunskega obdobja, vrednost porabljenih proizvodov in opravljenih storitev v referenčnem letu prikaže kot bruto investicije v osnovna sredstva ob koncu obdobja.

2.027 Nakup in prodaja zemlje ter s tem povezani stroški se prikažejo v trenutku prenosa lastništva. Neto pridobitev zemlje pa se ne vključi v bruto investicije v osnovna sredstva, ker je zemlja neproizvedeno sredstvo. Neto pridobitev zemlje (in druga neproizvedena opredemetena sredstva) se prikaže v računu kapitala (pridobitev računa nefinančnih sredstev).

(d) Spremembe zalog

2.028 Spremembe zalog ustrezajo razliki med proizvodi, ki vstopajo, in proizvodi, ki se odvzemajo iz zalog v referenčnem obdobju.

2.029 Blago, ki vstopa v zaloge, je bodisi blago, namenjeno za poznejšo potrošnjo v proizvodnem procesu (vnesene zaloge), in v tem primeru se prikaže v trenutku prenosa lastništva, bodisi je to blago iz same dejavnosti, namenjeno za bodočo uporabo, in sicer s prodajo ali prenosom v stalni kapital enote (proizvedene zaloge), in v tem primeru se prikaže kot zaloge, ko je njegova proizvodnja dokončana.

2.030 Pri nedokončanih proizvodih iz dejavnosti (prikazanih kot nedokončana proizvodnja), se tudi vrednost porabljenih proizvodov in opravljenih storitev v referenčnem obdobju prikaže kot zaloge ob koncu tega obdobja (razen rastočih kultur s kratkim proizvodnim ciklusom, prim. 2.012; posledično se del porabljenih proizvodov in opravljenih storitev v referenčnem obdobju porabi, ne da bi se kot izravnava prikazalo povečanje vrednosti zalog).

2.031 Blago, odvzeto iz zalog, je pri vnesenih zalogah blago, ki vstopa v proizvodni proces, pri proizvedenih zalogah pa blago, ki zapušča dejavnost, da bi se prodalo ali da bi služilo drugim namenom. V prvem primeru se blago odšteje od zalog dejavnosti v trenutku njegove dejanske vmesne potrošnje v proizvodnem procesu, v drugem primeru pa se odšteje od zalog v trenutku njegove prodaje ali druge uporabe.

B. PROIZVODNJA

(prim. ESR 95, 3.07 do 3.58)

1. **Splošen komentar h konceptu proizvodnje v ESR 95 in ERK**

2.032 V ESR 95 označuje izraz „proizvodnja“ (kot dejavnost) proces in izraz „proizvodnja“ (kot rezultat dejavnosti) proizvedeno blago in opravljene storitve; ta razlika mora biti povsem jasna. V skladu z ESR 95 (3.14) proizvodnjo (kot rezultat dejavnosti) sestavljajo vsi proizvodi, proizvedeni v obračunskem obdobju.

2.033 V skladu z ESR 95 proizvodnja (kot rezultat dejavnosti) vključuje tudi (i) blago in storitve, ki jih lokalna EED zagotavlja drugi lokalni EED, ki pripada isti institucionalni enoti, (ii) blago, ki ga proizvede lokalna EED in ostane v zalogah na koncu obračunskega obdobja, v katerem je bilo proizvedeno, ne glede na to, kakšna je njegova poznejša raba. Vendar pa blago in storitve, ki so proizvedeni in porabljeni v istem obračunskem obdobju in znotraj iste lokalne EED, niso prikazani posebej. Zato niso prikazani kot del proizvodnje ali vmesne potrošnje navedene lokalne EED.

▼B

2.034 Koncept proizvodnje kot rezultata dejavnosti, ki ga uporablja ERK in je povezan s konceptom „celotna proizvodnja“, temelji na prilagoditvi ESR 95, saj se določeno kmetijsko blago in storitve, ki so ustvarjeni in porabljeni v istem obračunskem obdobju v isti kmetijski enoti, prikažejo v proizvodnji celotne kmetijske dejavnosti. Merila za identificiranje teh proizvodov in storitev zaradi vključitve v proizvodnjo kmetijske dejavnosti so določena v 2.055. Razliko med ESR 95 in metodo, privzeto v ERK, predstavljajo ti elementi potrošnje znotraj enote, katerih vrednost je vključena v proizvodnjo in v vmesno potrošnjo. Dodana vrednost ostane zato enaka, ne glede na uporabljeno metodo.

2.035 Kakor je omenjeno v 1.34, ta sprememba pravila ESR temelji na posebnem značaju kmetijske dejavnosti in kmetijskega gospodarstva (kot lokalne EED). Poleg tega omogoča:

— izboljšanje ekonomske analize kmetijskih računov, predvsem opredelitve tehničnih koeficientov in stopenj dodane vrednosti (razmerje med proizvodnjo in vmesno potrošnjo),

— izboljšanje primerjave tehničnih koeficientov in stopenj dodane vrednosti med podpanogami gospodarske dejavnosti in državami. Dejansko se porabljena proizvodnja v isti enoti omeji v glavnem na nekaj specifičnih proizvodov (žito, stročnice, oljnice, krma in mleko za krmo živine) in stopnje potrošnje znotraj enote se znatno spreminjajo, odvisno od gospodarske panoge in države,

— večjo doslednost med proizvodnjo, ustvarjanjem dohodka in računi podjetniškega dohodka: potrebna doslednost med transakcijami s proizvodi (proizvodnja, vmesna potrošnja itn.) in razdelitvenimi transakcijami (sredstva za zaposlene, subvencije, davki, najemnine, obresti itn.) se je okrepila od reforme skupne kmetijske politike v letu 1992, zato igrajo subvencije (deloma zadevajo proizvode, ki pridejo v potrošnjo znotraj panoge) trenutno pomembno vlogo pri ustvarjanju in razvoju kmetijskega dohodka.

2.036 Čeprav tega ne priporoča ESR 95, je pravilo, privzeto v ERK, predvideno zaradi posebnega značaja kmetijstva v SNR (prim. SNR 93, Priloga I, 15) in v metodološkem priročniku FAO ([1]). Poleg tega omogoča bistveno zmanjšanje razlike med meritvami proizvodnje, ki izhaja iz izbire osnovne enote (lokalna EED ali enota homogene proizvodnje).

2. **Proizvodnja kmetijske dejavnosti: količine**

2.037 Pri izdelavi ERK se proizvodnja postopoma razčleni po količinah.

Shematska predstavitev virov in rab kmetijskih proizvodov

<table>
<tr><td colspan="7">Bruto proizvodnja (1q)</td><td></td></tr>
<tr><td>Izgube (2q)</td><td colspan="6">Uporabna proizvodnja (3q)</td><td>Začetne zaloge (IS) (4q)</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="7">Skupaj razpoložljivi viri (5q)</td></tr>
<tr><td></td><td rowspan="2">Poraba znotraj enote (6q)</td><td rowspan="2">Predelava s strani proizvajalcev (7q)</td><td rowspan="2">Lastna končna potrošnja (8q)</td><td rowspan="2">Skupaj prodaja (9q)</td><td rowspan="2">S (*)(10q)</td><td colspan="2">Končne zaloge (FS) (11q)</td></tr>
<tr><td></td><td>FS–IS (**) (12q)</td></tr>
</table>

(*) S = Osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe.
(**) FS–IS = Sprememba zalog. V zgornjem diagramu se šteje, da so končne zaloge večje od začetnih zalog.

2.038 Izhodiščna točka za ta postopni izračun je:

— bruto proizvodnja (1q), ali

— uporabna proizvodnja (3q),

odvisno od tega, ali referenčni izračuni pridelkov vključujejo izgube na polju in ob spravilu ter izgube na kmetijskem gospodarstvu ali ne.

(a) Bruto proizvodnja

Bruto proizvodnja: (1q)

([1]) FAO (1996) Sistem ekonomskih računov za prehrano in kmetijstvo, Združeni narodi, Rim.

▼B

2.039 To je izhodiščna točka za države, katerih uradna statistika rastlinske pridelave vključuje izgube. V skladu s konceptom dejavnosti je treba vključiti vse proizvode kmetijskih dejavnosti kmetijskih enot v tej dejavnosti (kakor je navedeno v 1.62 in 1.63). V skladu z dogovorom iz točke 1.31 (da proizvodnja dopolnilnih kmetijskih dejavnosti nekmetijskih enot ne obstaja, ker so vse kmetijske dejavnosti obravnavane kot ločljive, zaradi česar predstavljajo glavno dejavnost svoje lastne lokalne kmetijske EED) je treba prikazati vso kmetijsko proizvodnjo, razen tiste, ki jo proizvajajo enote, za katere kmetijska dejavnost predstavlja izključno dejavnost za prosti čas (prim. 1.24).

(b) Izgube

Izgube: (2q)

2.040 Ta točka se nanaša na ponavljajoče se izgube zalog proizvodov (prim. 2.041). Te vključujejo izgube na polju in ob spravilu ter druge izgube na kmetijskih gospodarstvih (zaradi kvarljivega značaja proizvodov, vremenskih vplivov, npr. pozebe, suše itn.). Tu niso vključene izgube, nastale med različnimi fazami trženja, t. j. med prevozom s kmetijskega gospodarstva, med skladiščenjem pri prodajalcih in med predelavo ali obdelavo v predelovalni industriji. V nasprotju s tem pa je treba tukaj knjižiti tudi tiste proizvode, ki so naprodaj pri proizvajalcih, a ostanejo neprodani in se zato pokvarijo (predvsem sadje in zelenjava).

Vrste izgub

2.041 V skladu z ESR 95 obstajajo tri vrste izgub, ki jih lahko utrpijo proizvajalci: ponavljajoče se izgube v zalogah (ESR 95, 3.117 in 3.118), izjemne izgube v zalogah (ESR 95, 6.25(e)) in katastrofalne izgube (ESR 95, 6.22 in 6.23(b)).

Prikazovanje vseh treh vrst izgub

2.042 Za prikazovanje izgub zalog proizvodov je treba razlikovati med ponavljajočimi se izgubami na eni strani ter izjemnimi in katastrofalnimi izgubami na drugi strani. Prikazovanje izgub pa je odvisno tudi od metode merjenja proizvodnje in vrste osnovnega statističnega materiala vsake države.

2.043 Kadar se proizvodnja izračuna na podlagi podatkov o začetnem in končnem stanju, prodaji in po možnosti vseh drugih rab (kot so osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe), se ponavljajoče se izgube že odštejejo od sprememb zalog, in če bi jih še enkrat prikazali pod postavko „izgube“, bi prišlo do dvojnega knjiženja. Kadar pa izračunavanje proizvodnje ne temelji na podatkih o zalogah, temveč namesto tega na utemeljenem izračunu, kot so na primer dejanski podatki o številu skotitev, bi bilo treba prikazati ponavljajoče se izgube med proizvodnjo v zadevnem referenčnem obdobju kot tudi izgube živine, uvožene za vzrejo ali pitanje ali rojenih v preteklih obdobjih.

2.044 Izjemne in katastrofalne izgube osnovnih sredstev je treba prikazati v računih akumulacije, in sicer v računu „druge spremembe obsega sredstev“. Proizvodnja zato vključuje polno vrednost teh izgub.

2.045 Izgube (naj bodo ponavljajoče se, izjemne ali katastrofalne) osnovnih sredstev (npr. krave molznice, plemenska živina itn.) bi bilo treba prikazati v računu „druge spremembe obsega sredstev“. Na vrednost proizvodnje ne vplivajo. Poudariti velja, da je treba izgube, ki vplivajo na tiste nasade, ki že proizvajajo, prikazati kot „potrošnja stalnega kapitala“ ali kot „druge spremembe obsega sredstev“, odvisno od vrste izgube.

(c) Uporabna proizvodnja

Uporabna proizvodnja: (3q) = (1q) minus (2q) = bruto proizvodnja brez izgub (na stopnji proizvajalca)

2.046 To je prva točka, ki jo vstavijo države, katerih referenčna statistika spravila pridelka ne vključuje izgub. Sestavlja jo razpoložljiva proizvodnja referenčnega obdobja, ki se bo ali tržila ali uporabila kot proizvodno sredstvo, ki ga predela proizvajalec sam, ali pa se bo porabila v njegovem gospodinjstvu, skladiščila ali po možnosti porabila kot osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe.

▼B

(d) Začetne zaloge

Začetne zaloge: (4q)

2.047 Te sestavljajo dokončane zaloge ali zaloge nedokončanih lastnih proizvodov, ki obstajajo na kmetijskih gospodarstvih (t. j. v rokah proizvajalcev) na začetku referenčnega leta. Zato se pod to točko ne vnesejo zaloge na različnih tržnih stopnjah in intervencijske zaloge (prim. 2.201 in naslednje v zvezi z obravnavo živine).

2.048 Začetne zaloge „perutnine“ morajo vključevati jajca, ki se valijo v inkubatorjih na začetku referenčnega obdobja, saj se štejejo za nedokončane perutninske proizvode (prim. 2.018).

(e) Skupaj razpoložljivi viri

Skupaj razpoložljivi viri: (5q) = uporabna proizvodnja plus začetne zaloge (3q plus 4q)

(f) Potrošnja znotraj enote

Potrošnja znotraj enote: (6q)

2.049 Pod postavko potrošnje znotraj enote so prikazani proizvodi, proizvedeni v kmetijski enoti (lokalna EED) in jih ta enota uporabi kot vložke v proizvodnem procesu v istem obračunskem obdobju.

2.050 Vse kmetijske proizvode (razen živine; prim. 2.067 in 2.208), ki jih kmetijska enota proda drugim proizvodnim kmetijskim enotam, je treba prikazati kot prodajo in nato kot vmesno potrošnjo. Ti vključujejo obdelano in predelano blago in njegove stranske proizvode (npr. posneto mleko, otrobi, oljne pogače ter pulpe in glave sladkorne pese in tudi seme po obdelavi).

Klasifikacija potrošnje znotraj enote

2.051 Potrošnja znotraj enote se lahko porazdeli glede na uporabo zadevnih proizvodov:

2.052 Proizvodi, ki se v tej dejavnosti porabijo za isto kmetijsko dejavnost (npr. za isto vrsto dejavnosti, na ravni štirimestnega števila NACE Rev. 1):

— seme (za žito, vrtnine, cvetje itn.): ki se ponovno uporabijo za enak pridelek,

— grozdje za vino in grozdni mošt: ki se uporabi v proizvodnji vina,

— oljke: ki se uporabijo v proizvodnji oljčnega olja,

— mleko: ki se uporabi za živinsko krmo.

2.053 Proizvodi, ki se v tej dejavnosti porabijo za drugačno kmetijsko dejavnost (npr. za drugo vrsto dejavnosti, na ravni štirimestnega števila NACE Rev. 1).

To so predvsem rastlinski pridelki, ki se uporabijo v krmi za živino, in tudi živalski stranski proizvodi, ki se uporabijo v proizvodnem procesu druge dejavnosti (gnojnica in gnoj, ki se uporabita kot gnojilni elementi za pridelavo poljščin). Rastlinski pridelki, ki se uporabijo v krmi za živino, se lahko klasificirajo po stopnji, po kateri se običajno tržijo (ta se oceni na splošno):

— običajno tržna živalska krma: žito (pšenica, rž, ječmen, oves, koruza, sorgo, riž in druga žitna zrna); stročnice krompir; oljna semena (repično seme, sončnično seme, soja in druga oljna semena),

— običajno netržna živalska krma:

  — enoletni krmni proizvodi: okopavine (sladkorna pesa, krmna pesa, krmna koleraba, krmno korenje, krmni ohrovt/kodrasti ohrovt in druge okopavine); krmna koruza in druge zelene krmne rastline (zelene, sušene ali konzervirane),

  — trajni krmni proizvodi: trajni in začasni krmni proizvodi, ki so proizvodi gospodarske dejavnosti (zeleni, sušeni ali konzervirani),

  — krmni stranski proizvodi (slama, pleve, listi in vršički rastlin ter drugi krmni stranski proizvodi).

▼B

Definicija potrošnje znotraj enote, ki se vključi v proizvodnjo dejavnosti

2.054 Kmetijski proizvodi, ki se potrošijo znotraj enote, se ne vključijo v izračun proizvodnje dejavnosti, razen če izpolnjujejo določena merila. Pri določitvi omejitvenih meril za prikazovanje potrošnje znotraj enote je treba upoštevati dva pogoja: najprej metodološkega, saj je bilo treba po odklonu od ustrezne črke predpisa ESR upoštevati vsaj duh tega predpisa (z vključitvijo dveh ločenih dejavnosti); drugič pa praktičnega, saj bi morala merila, ki jih je bilo treba razviti, služiti kot natančen in primerljiv okvir za določitev, katera potrošnja znotraj enote se mora prikazati, da bi bila ta metoda izračuna proizvodnje izvedljiva.

2.055 Ta merila so:

1. Opravljeni dejavnosti se nanašata na različni štirimestni stopnji NACE Rev. 1 (Oddelek 01): Kmetijstvo, lov, storitve). Uporaba tega merila izključuje na primer ovrednotenje mleka, ki se uporabi za živinsko krmo, in za seme, ki se proizvede in uporabi na istem gospodarstvu za pridelavo rastlinskih pridelkov (v istem obračunskem obdobju).

2. Kmetijski proizvod bi moral imeti pomembno gospodarsko vrednost za večje število kmetovalcev.

3. Podatki o cenah in količinah morajo biti na razpolago brez večjih težav. To merilo je težko izpolniti za nekatere proizvode, ki se ne tržijo.

2.056 V skladu z opredelitvijo izbirnih meril za vključitev potrošnje znotraj enote v merjenje proizvodnje (prim. 2.055), se v dejavnosti kmetijske proizvodnje dejavnosti prikaže samo rastlinska pridelava, uporabljena za krmo živine (ki se lahko tržne ali ne).

2.057 Kadar se te proizvode prikaže v proizvodnji dejavnosti, jih je treba prikazati tudi kot vmesno potrošnjo, s čimer se spoštuje načelo, da se upošteva celotna količina, ki se je proizvedla in nato uporabila za drugačno proizvodno dejavnost v referenčnem letu (prim. 2.055). Kadar prehod s proizvodnje na vmesno potrošnjo traja dlje kot zadevno referenčno leto, bi bilo treba ustrezne količine proizvodnje prikazati kot „končne zaloge“ zadevnega proizvoda v referenčnem letu.

2.058 Stranski proizvodi živine so izključeni iz potrošnje znotraj enote zaradi praktičnih težav, ker podatki o količinah in predvsem cenah niso na razpolago.

(g) Predelava pri proizvajalcih

Predelava pri proizvajalcih: (7q)

2.059 Pod postavko predelave s strani proizvajalcev so prikazane količine, ki se proizvedejo za nadaljnjo predelavo pri kmetijskih proizvajalcih (npr. mleko, predelano v maslo ali sir, jabolka, predelana v jabolčni mošt ali jabolčnik), ampak samo v okviru predelovalnih dejavnosti, ki se lahko ločijo od glavne kmetijske dejavnosti (na podlagi obračunskih listin, prim. 1.26). Prikazati bi bilo treba samo surove proizvode (npr. surovo mleko, jabolka) in ne predelane proizvode, proizvedene iz njih (npr. maslo, jabolčni mošt in jabolčnik). Z drugimi besedami se pod to postavko ne upošteva delo, ki je del predelave kmetijskih proizvodov. Proizvodi, ki so rezultat predelave pri proizvajalcu, bodo avtomatično navedeni v proizvodnji „kmetijskega“ podsektorja v nacionalnih računih (prim. 1.04 in 1.05).

2.060 Kadar so te predelovalne dejavnosti neločljivo povezane nekmetijske dejavnosti, se proizvod teh predelovalnih dejavnosti prikaže v vrednosti proizvodnje kmetijske dejavnosti (prim. 1.25). Osnovni kmetijski proizvodi, ki se uporabijo v teh predelovalnih dejavnostih kot vmesna potrošnja, se ne prikažejo ne kot proizvodnja ne kot vmesna potrošnja. To pravilo izhaja iz dejstva, da obeh dejavnosti (proizvodnje kmetijskih proizvodov in predelave takšnih proizvodov) ni mogoče razlikovati na podlagi obračunskih listin. V skladu s tem se stroški obeh vrst dejavnosti vnesejo skupaj in njihova proizvodnja se oceni kot proizvodnja predelanih proizvodov.

▼B

(h) Lastna končna potrošnja

Lastna končna potrošnja: (8q)

2.061 Ta vključuje:

(i) proizvode, porabljene v gospodinjstvih kmetovalcev, ki so jih proizvedli;

(ii) proizvode, ki izvirajo iz kmetijske enote (gospodarstva) in se porabijo za plačilo v naravi v obliki nadomestila, ki se izplača delavcem na gospodarstvu ali se zamenja za drugo blago.

2.062 Kmetijski proizvodi, ki jih kmetijska enota predela ločeno (npr. z ustanovitvijo lokalne nekmetijske EED) in jih porabijo kmečka gospodinjstva, se prikažejo v proizvodnji dejavnosti „Proizvodnja hrane, pijač, tobačnih izdelkov“ (podpodročje DA NACE Rev. 1) kot lastna končna potrošnja. V nasprotju s tem se potrošnja kmetijskih proizvodov, predelanih na neločljiv način, na kmetijskih gospodarstvih (npr. proizvodnja neločljivih nekmetijskih predelovalnih dejavnosti) prikaže kot lastna končna potrošnja teh dejavnosti (prim. 2.080) in se vključi v proizvodnjo kmetijske dejavnosti.

2.063 Pripisana najemnina lastnikov stanovanjskih enot v kateri biva lastnik, se ne prikaže tukaj, ampak v okviru „Dajanje nepremičnin v najem“ (Razred 70.20 NACE Rev. 1). Dajanje stanovanja v najem je nekmetijska dejavnost, ki se vedno šteje za ločljivo kmetijsko dejavnost.

(i) Prodaja

Prodaja: (9q)

2.064 Ta postavka zajema prodajo kmetijskih proizvodov, drugim enotam (kmetijskim enotam ali enotam drugih panog), vključno s prodajo skladiščnim in intervencijskim centrom, razen odtujitve osnovnih sredstev. Razdeljena je na domačo prodajo izven dejavnosti, domačo prodajo drugim kmetijskim enotam in prodajo v tujino.

2.065 Zato ustreza prodaja za dano enoto prometu, ki nastane s trženjem njene proizvodnje. Pripomniti je treba, da se ne prikaže prodaja živine, uvrščene med osnovna sredstva, ki se izloči iz črede v produktivni dobi (izvoz ali zakol). Živina, uvrščena med osnovna sredstva, ki se izloči iz osnovne črede, se pred prodajo prenese v zaloge, prodaja te živine (zakol ali izvoz) pa se v računih prikaže kot izločitev, razvidna samo v računu kapitala. Ustrezna proizvodnja se je že pripisala kot del osnovnih sredstev, proizvedenih za lastne potrebe ([1]), ki se nato prikaže v računu proizvodnje.

2.066 Živina kot zaloga: prodaja živine kot zaloge drugemu gospodarstvu se šteje za prodajo v skladu z opredelitvijo pod 2.064. Ta prodaja se lahko izravna z izločitvijo iz zalog, če je živina prikazana kot zaloge na začetku referenčnega obdobja (sicer se prikaže samo prodaja).

2.067 Nakup živine je vknjižba v zalogo, če se proizvodi ne odprodajo med referenčnim obdobjem. Pridobljena živina pa se ne more obravnavati kot vmesna potrošnja, ker je blago za vmesno potrošnjo po definiciji namenjeno temu, da med proizvodnim procesom izgine (ali se vsaj bistveno spremeni). Ta živina se obravnava kot nedokončana proizvodnja, saj proces proizvodnje živine ni povsem dokončan (proizvodni proces se konča v trenutku zakola). Pridobitev se tako prikaže kot vknjižba nedokončane proizvodnje (proizvodov) v zalogo in zato se prikaže kot „negativna“ prodaja in ne kot vmesna potrošnja. V trgovini med rezidenčnimi gospodarstvi se prodaja in ustrezne pridobitve medsebojno izravnajo (razen v primeru stroškov prenosa lastništva) ([2]). Z vidika te posebne obravnave trgovine z živalmi med kmetijskimi enotami ni vmesne potrošnje pod „živino in živalskimi proizvodi“.

2.068 Živina, uvrščena kot osnovna sredstva: Trgovina z živino kot osnovnim sredstvom med kmetijskimi enotami se ne prikaže v prodaji, kakor je opredeljeno zgoraj, temveč kot trgovina s sredstvi (prikazana v računu kapitala kot bruto investicije v osnovna sredstva kmetijstva).

([1]) Proizvodnja teh živali se izračuna tako, da se dodajo osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe (= vnos brez odtujitve sredstev), in prodaja (= odtujitve).

([2]) Pri vrednotenju trgovine se stroški, nastali s prenosom lastništva (trgovske marže in prevozni stroški), vključijo v vrednost pridobitve. Pri trgovini med rezidenčnimi gospodarstvi se prodaja in pridobitve medsebojno izravnajo, razen v zvezi s stroški prenosa, ki se obravnavajo pri izračunavanju proizvodnje kot „negativna prodaja“.

▼B

Pri trgovini med rezidenčnimi gospodarstvi se prodaja in ustrezne pridobitve medsebojno izravnajo (razen pri stroških prenosa).

2.069 Prikazovanje uvoza živine (ki ni namenjena za takojšnji zakol): kakor pri trgovini med rezidenčnimi gospodarstvi se živina, ki se obravnava kot zaloge (razen živina za takojšnji zakol) in jo kmetijske enote uvozijo v referenčnem obdobju, prikaže kot vknjižba v zaloge nedokončane proizvodnje, in zato se odšteje od prodaje. Po drugi strani pa se od prodaje ne odšteje živina, ki se uvršča med osnovna sredstva (npr. osnovna čreda) in se kot takšna uvozi.

2.070 V praksi je pogosto težko ustrezno razlikovati med različnimi kategorijami živine na podlagi razpoložljivih podatkovnih virov EU (med živino, uvrščeno kot osnovna sredstva, in tisto, ki je uvrščena kot zaloge), zato se kljub vsemu vsak uvoz šteje za uvoz živine, namenjene za pridobivanje zalog, vrednost vse uvožene živine (razen živine, namenjene za takojšen zakol) pa se odšteje od vrednosti prodaje. Ta metoda prikazovanja zagotavlja podobno obravnavo zunanje trgovine z živino, kakor je bila sprejeta za izračun bruto domače proizvodnje v statistiki živinoreje.

(j) Osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe

Osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe: (10q)

2.071 Ta vključujejo samo:

— delo kmetijskih enot (npr. uporabo delovne sile, strojev in drugih proizvodnih sredstev, vključno s sadilnim materialom) za postavitev nasadov za lastne potrebe, kakor so sadovnjaki, vinogradi, nasadi jagodičevja in hmeljevi nasadi. Na splošno sestoji delo pri postavljanju sadovnjakov, vinogradov itn. za lastne potrebe iz velikega števila posameznih delovnih operacij, ki jih ni mogoče količinsko sešteti,

— živina, proizvedena v kmetijskih enotah in prenesena v njihov stalni kapital (prim. 2.161). Ta živina se redi za redno zagotavljanje proizvodnje, (predvsem plemenska živina, molzna živina, delovna živina, ovce in druga živina, rejena za volno; prim. 2.202).

(k) Končne zaloge

Končne zaloge: (11q)

2.072 To so zaloge dokončanih proizvodov ali nedokončane proizvodnje na gospodarstvih dejavnosti (npr. pri proizvajalcih) na koncu referenčnega leta. Sem se ne prištevajo zaloge na različnih tržnih stopnjah (predvsem rezerve, ki jih imajo prodajalci in predelovalna podjetja) kakor tudi ne intervencijske zaloge.

2.073 Tukaj je treba vnesti tudi proizvode, ki se skladiščijo le začasno in se porabijo pozneje v sami dejavnosti (npr. žito za krmo, seme in sadilni material itn.), saj v času njihovega vnosa v zaloge končna uporaba proizvoda še ni znana.

(l) Celotna poraba

Celotna poraba: (12q) (ne vključuje potrošnje znotraj enote) = (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (11q) = predelava pri proizvajalcu plus lastna končna potrošnja plus prodaja plus osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe, plus končne zaloge.

2.074 Ta vnos je vsota stolpcev 7q do 11q.

(m) Sprememba zalog

Sprememba zalog: (12q) = (11q) minus (4q) = priliv v zaloge (A) minus izločitve iz zalog (W)

2.075 Sprememba zalog v dejavnosti (razen zalog na različnih tržnih stopnjah) med referenčnim letom se meri z izračunom razlike med prilivom v zaloge in izločitvijo iz zalog ali razlike med končnimi in začetnimi zalogami. V zadnjem primeru je treba pri izračunu vrednosti (prim. 2.179 in naslednje) odšteti druge spremembe obsega in dobička iz lastnine (brez izgub).

(n) Proizvodnja kmetijskih dejavnosti

Proizvodnja kmetijskih dejavnosti = (6q, živalska krma) + (7q) + (8q) + (9q) + (10q) + (12q)

▼B

2.076 V skladu s konceptom proizvodnje in predpisi za prikazovanje potrošnje znotraj enote (prim. 2.049 in naslednje), predelave kmetijskih proizvodov (prim. 2.059 in 2.060) in lastne končne potrošnje (prim. 2.061, 2.062, 2.063) se proizvodnja kmetijskih dejavnosti lahko prikaže na naslednji način:

Viri	Porabe	Kmetijska proizvodnja kmetijske dejavnosti
Bruto proizvodnja	Prodaja (skupna, razen trgovine z živino med kmetijskimi gospodarstvi)	X
	Sprememba zalog (s proizvajalci)	X
– Izgube	Osnovna sredstva, proizvedena za lastne potrebe (nasadi, ki večkrat dajejo pridelek, produktivna živina)	X
	Lastna končna potrošnja (kmetijskih proizvodov)	X
= Uporabna proizvodnja	Predelava pri proizvajalcih (kmetijskih proizvodov, ločene dejavnosti)	X
	Potrošnja znotraj enote: — za enako dejavnost: (seme, mleko za živinsko krmo, grozdje za vino, oljke za oljčno olje, jajca za valjenje)	
	— za ločeno dejavnost:rastlinski pridelki, ki se uporabijo v krmi za živino (žito, oljna semena, krma, ki se lahko trži ali ne, itn.)	X
	živalski stranski proizvodi, ki se uporabijo za rastlinsko pridelavo (gnojnica, gnoj)	

2.077 V primerjavi s prejšnjim konceptom „končne proizvodnje“, na katerem je temeljil ERK, novi koncept vključuje izračunavanja proizvodnje kmetijske dejavnosti trgovino s kmetijskimi proizvodi in storitvami med kmetijskimi enotami in tudi potrošnjo proizvodov za živinsko krmo znotraj enote (ki se lahko trži ali ne).

3. **Proizvodnja neločljivih dopolnilnih nekmetijskih dejavnosti**

2.078 Razlikujeta se dve vrsti „neločljivih dopolnilnih nekmetijskih dejavnosti“ (prim. 1.29):

— „predelava kmetijskih proizvodov“: ta skupina zajema dejavnosti, ki so podaljšanje kmetijske dejavnosti in v katerih se uporabljajo kmetijski proizvodi. Značilna dejavnost te prve skupine je predelava kmetijskih proizvodov,

— „druge neločljive nekmetijske dopolnilne dejavnosti“: ta skupina zajema dejavnosti, ki uporabljajo kmetijsko gospodarstvo in njegova sredstva za kmetijsko proizvodnjo. Je manj poenotena kakor prva skupina.

2.079 Na splošno vključujejo te dejavnosti različne proizvode (blago in storitve), katerih količin ni mogoče seštevati.

2.080 Proizvodi teh dejavnosti so namenjeni ali za prodajo, barter, plačilo v naravi, lastno končno potrošnjo (prim. 2.062) ali gredo v zaloge.

4. **Proizvodnja kmetijske dejavnosti**

2.081 V skladu z opredelitvijo proizvodnje kmetijske dejavnosti (prim. 1.16) sestoji proizvodnja kmetijske dejavnosti iz vsote proizvodnje kmetijskih proizvodov (prim. 2.076 do 2.077) ter proizvodov in storitev,

▼B

proizvedenih v neločljivih dopolnilnih nekmetijskih dejavnostih (prim. 2.078 do 2.080).

5. **Vrednotenje proizvodnje**

2.082 Proizvodnja se vrednoti po osnovni ceni. Osnovna cena je cena, ki jo proizvajalec prejme od kupca za enoto proizvedenega proizvoda ali storitve, zmanjšana za vse davke, ki se plačajo na to enoto kot posledica njene proizvodnje ali prodaje (t. j. davki na proizvode), in povečana za vse subvencije, ki se za to enoto prejmejo kot posledica njene proizvodnje ali prodaje (t. j. subvencije na proizvode). Osnovna cena ne vključuje prevoznih stroškov, ki jih proizvajalec zaračuna posebej. Vključuje pa vse prevozne marže, ki jih proizvajalec vključi v isti račun, tudi kadar so v računu izkazane s posebno postavko (prim. ESR 95, 3.48).

2.083 Sestavne dele proizvodnje, kot so prodaja, plačilo v naravi, dopolnjevanje zalog in proizvodi, porabljeni znotraj enote, je treba ovrednotiti po osnovni ceni. Podobno je treba ovrednotiti proizvodnjo za lastno končno porabo (t. j. osnovna sredstva za lastno potrošnjo in lastno končno potrošnjo) po osnovni ceni podobnih proizvodov, ki se prodajajo na trgu. Nedokončana proizvodnja in njena povečanja se vrednotijo z deležem tekoče osnovne cene dokončanega proizvoda. Če je treba slednjo oceniti vnaprej, mora vrednotenje temeljiti na dejansko nastalih stroških, povečanih s pribitkom za ocenjeni poslovni presežek ali raznovrstni dohodek.

2.084 Pri pripravi ERK v skladu s sistemom „neto“ knjiženja (prim. 3.033 in 3.035 so 3.043) se pri določanju osnovne cene ne upošteva DDV, ki ga fakturira proizvajalec.

2.085 Cena, ki jo je izračunal proizvajalec, ustreza proizvajalčevi ceni (ne vključuje fakturiranega DDV), kakor je opredeljeno v SNR 93 (t. j. cena franko kmetijsko gospodarstvo). Osnovno ceno lahko izračuna proizvajalec s pribitkom subvencij in brez davkov (razen DDV) na proizvode. Kadar je izračun osnovne cene zaradi težav, ki jih povzroča pripisovanje davka ali subvencije na določen proizvod, se proizvodnja lahko ovrednoti neposredno po osnovni ceni. V tem primeru se izračuna neposredno iz vrednosti proizvajalčeve cene (razen fakturiranega DDV) z odbitkom vrednosti davkov na proizvode (razen VAT) in s pribitkom vrednosti subvencij na proizvode.

2.086 Zaradi vrednotenja proizvodnje po osnovni ceni je treba razlikovati med davki (razen DDV) na proizvode in subvencijami na proizvode (prim. 3.027 in 3.053) na eni strani in drugimi davki in subvencijami na proizvodnjo (prim. 3.044 in 3.058) na drugi strani. Davki in subvencije na proizvode se ne prikažejo v računu ustvarjanja dohodka dejavnosti (ta račun vključuje samo druge davke na proizvodnjo in druge subvencije na proizvodnjo, prim. 3.055).

2.087 Cena določenega proizvoda, ki jo prejmejo proizvajalci, ni nujno vedno enaka; lahko se spreminja, med drugim v skladu z vrsto pošiljke. Na primer struktura, kar zadeva kakovost, proizvoda, ki ga neposredno izvozi proizvajalec, je lahko drugačna od strukture prodaje, namenjene za nacionalno potrošnjo, ali domače prodaje drugim kmetijskim enotam. Posledično bi imelo to blago drugačno ceno. Pripomniti je treba, da je treba prejemke ali plačila denarnih nadomestil za izvoz upoštevati v ERK, kadar proizvodna enota neposredno izvaža svojo proizvodnjo.

2.088 Ta splošna načela vrednotenja zahtevajo posebno obravnavo za določene proizvode, kot so sezonski proizvodi in vino. Obrazložena je v oddelku, ki ureja vrednotenje spremembe zalog (prim. 2.185 so 2.200).

C. VMESNA POTROŠNJA

(prim. ESR 95, 3.69 do 3.73)

1. **Definicija**

2.089 Vmesno potrošnjo sestavlja vrednost vseh proizvodov in storitev, ki se kot vložek potrošijo v proizvodnem procesu, ne vključujejo pa osnovnih sredstev, katerih potrošnja je zajeta kot potrošnja stalnega kapitala. Zadevno blago in storitve se lahko v proizvodnem procesu preoblikujejo ali pa porabijo (prim. ESR 95, 3.69). V natančni razvrstitvi po različnih kategorijah postavk vmesna potrošnja prikazuje prepletanje kmetijstva z drugimi vejami gospodarstva, ki ga prinašajo

▼B

vložki. Vmesna potrošnja se uporablja tudi kot vknjižba v izračunu intenzivnosti dejavnikov (to je razmerja med dvema dejavnikoma proizvodnje, npr. vložek vmesne potrošnje in dela).

2.090 Vmesna potrošnja izključuje nova ali obstoječa pridobljena osnovna sredstva, ki jih je proizvedlo gospodarstvo ali so bila uvožena: zajeta so kot bruto investicije v osnovna sredstva (prim. 2.109(c) do (f)). To zadeva postavke, ki so nekmetijska osnovna sredstva, kakor so objekti ali druge strukture, stroji in oprema ter kmetijska osnovna sredstva, kakor so nasadi in produktivna živina. Pridobitev neproizvedenih sredstev, kakor so zemljišča, je prav tako izključena iz vmesne potrošnje. Orodje in drugo trajno blago (žage, kladiva, izvijači itd.) so zajeti kot vmesna potrošnja, če njihova vrednost ne presega praga 500 EUR (po cenah iz leta 1995) na kos (ali za skupno vrednost nakupov, če so pridobljeni v velikih količinah). Nakupi teh trajnih proizvodov, ki presegajo ta prag, so zajeti v bruto investicije v osnovna sredstva (prim. ESR 95, 3.70).

2.091 Vmesna potrošnja vključuje blago in storitve, porabljene v pomožnih dejavnostih (npr. upravljanje nakupov in prodaj, trženje, računovodstvo, prevoz, skladiščenje, vzdrževanje itd.). Potrošnja teh proizvodov in storitev se ne bi smela razlikovati od potrošnje proizvodov in storitev, porabljenih med izvajanjem glavne (ali dopolnilne) dejavnosti lokalne EED.

2.092 Vmesna potrošnja vključuje tudi vse izdatke za blago in storitve, ki sicer koristijo zaposlenim, v glavnem pa delodajalcu ([1]) (npr. povračila zaposlenim za stroške potovanj, ločenega življenja, selitev ter zabav, nastalih med službo; stroški za zagotavljanje udobja na delovnem mestu).

2.093 Zaradi sprejetja pojma dejavnosti in lokalne EED kot osnovne enote ERK vmesna potrošnja dejavnosti vključuje blago in storitve, ki jih zagotavlja ena lokalna EED drugi lokalni EED (za namene proizvodnje), četudi te enote pripadajo isti institucionalni enoti.

2.094 Trgovina z živino, ki je podobna zalogam nedokončane proizvodnje (kakor so prašički in jajca za valjenje, prim. 1.77) in poteka med kmetijskimi enotami, ter uvoz živine, nista zajeta kot vmesna potrošnja (ali katera koli vrsta proizvodnje) (prim. 2.066 do 2.070).

2.095 Proizvodi in storitve, ki se proizvedejo in porabijo v isti kmetijski enoti (proizvedeno in porabljeno v istem referenčnem obdobju za namene kmetijske proizvodnje) niso zajeti kot vmesna potrošnja, razen če se navedejo tudi v proizvodnji dejavnosti (kot rastlinski pridelki, ki se uporabijo kot krma, prim. 2.049 do 2.057; 2.060).

▼M2

_____

▼B

2. **Elementi vmesne potrošnje**

(a) Seme in sadike

2.097 Ta skupina zajema celotno potrošnjo odkupljenega domačega in uvoženega semena in sadik za tekočo proizvodnjo ter za ohranjanje stanja v vinogradih, sadovnjakih in nasadih božičnih drevesc. Vključuje zlasti neposreden nakup semena in sadik od drugih kmetov. Vendar pa seme, pridelano in porabljeno v isti enoti v istem referenčnem obdobju, ni zajeto v tem poglavju (prim. 2.052).

2.098 Treba je opozoriti, da vmesna potrošnja semena kmetijskih rastlin v glavnem ustreza (i) prvi generaciji semena, ki ga kupi proizvajalec za razmnoževanje, in (ii) certificiranemu semenu, ki ga kupi kmetovalec za rastlinsko pridelavo.

(b) Energija; maziva

2.099 Ta skupina zajema električno energijo, plin in vsa druga trdna in tekoča goriva in pogonske snovi. Treba je opozoriti, da se prikazuje samo potrošnja energije na kmetijskem gospodarstvu in ne potrošnja energije v gospodinjstvu kmetovalca.

_____

([1]) Enako se obravnavajo tudi drugi kmetijski proizvodi, ki imajo značaj zalog.

▼B

(c) Gnojila in sredstva za izboljšanje tal

2.100 Sredstva za izboljšanje tal vključujejo, na primer, apno, šoto, blato, pesek in sintetične pene.

(d) Proizvodi za zaščito rastlin in pesticidi

2.101 Vključujejo herbicide, fungicide, pesticide in druge podobne anorganske in organske snovi (npr. zastrupljena vaba).

(e) Veterinarski stroški

2.102 Tukaj so zajeta zdravila, za katere se račun izdaja ločeno od računa za veterinarja (zdravila, ki jih neposredno odmeri veterinar se zajemajo skupaj z računom za veterinarja), in veterinarski stroški.

(f) Živalska krma

2.103 Ta skupina zajema vso odkupljeno in uvoženo krmo, predelano ali nepredelano, vključno s tisto, ki je pridobljena neposredno od drugih kmetovalcev. Rastlinski pridelki, ki se uporabljajo v živalski krmi, pridelani in uporabljeni v istem referenčnem obdobju na istem kmetijskem gospodarstvu, so prav tako zajeti in se vnesejo v podskupino naslova živalska krma kot potrošnja znotraj enote (prim. 2.057). Zajeti so tudi v proizvodnji.

2.104 Stroške, nastale pri pripravi in konzerviranju krme (npr. stroški energije in stroški za kemične konzervanse itd.), je treba razvrstiti po vrsti stroška in ne skupaj s samo krmo.

(g) Vzdrževanje strojev in opreme

2.105 Ta skupina vključuje:

— nakupi proizvodov in storitev za vzdrževanje (npr. redno nadomeščanje posameznih pokvarjenih strojev ali pokvarjenih delov) in popravila, potrebna za vzdrževanje osnovnih sredstev v uporabnem stanju (prim. 2.127 do 2.129),

— nakup opreme za zaščito kmetijskih rastlin (razen pripravkov za zaščito rastlin in nadzor nad škodljivci, prim. 2.101), kakor so detonatorji, zaščita pred točo, orošanje proti pozebi itd.

(h) Vzdrževanje stavb

2.106 Ta skupina zajema nakup materiala (cement, zidaki itd.), stroške dela ali skupne stroške, ki jih imajo kmetovalci za vzdrževanje kmetijskih stavb ali drugih struktur (razen stanovanja) (prim. 2.127 do 2.129).

(i) Kmetijske storitve

2.107 Te kmetijske storitve (ki predstavljajo najem strojev in opreme z ustreznim delom) so sestavni del kmetijstva (prim. 1.82 do 1.91) in so zajete kot vmesna potrošnja ter se vnašajo tudi pod „proizvodnjo“.

▼M2

(j) Posredno merjene storitve finančnega posredništva (PMSFP)

2.107.1 V skladu z dogovorom ESR je treba vrednost posredno merjenih storitev finančnega posredništva (PMSFP), ki jih uporablja kmetijska industrija, evidentirati kot vmesno porabo kmetijske industrije (gl. ESR, Priloga I).

(k) Drugo blago in storitve

▼B

2.108 To drugo blago in storitve vključuje:

(a) plačano najemnino, neposredno ali kot del pogodbe o najemu, za uporabo nerezidenčnih stavb in drugih kapitalskih sredstev (opredmetenih ali neopredmetenih), kakor so najem strojev in opreme brez izvajalcev (prim. 1.23) ali računalniške programske opreme. Če pa ni mogoče razlikovati med najemom lokalne EED nestanovanjskih stavb in najemom zemljišč, je v računu dohodka podjetja celotna postavka zajeta kot najem zemljišča (prim. 3.082);

(b) plačila za zdravniške preglede delavcev;

(c) plačila za kmetijske svetovalce, raziskovalce, računovodje, davčne svetovalce, odvetnike itd.;

▼B

(d) plačilo za znanstvene raziskave, tržne raziskave in oglaševanje, izdatki za usposabljanje osebja in podobne storitve;

(e) izdatki za prevozne storitve: to vključuje povračila zaposlenim za stroške potovanj, ločenega življenja in selitev zaradi službe, zlasti v korist delodajalca, ter zneske, ki jih plača delodajalec neodvisnim podjetjem, ki zaposlenim zagotavljajo prevoz (razen prevoza med domom in službo, prim. 2.092, 2.109(b) in 3.016) ter prevoza proizvodov na sejme in razstave. Če po drugi strani prevoz zagotavlja osebje in lasten prevoz delodajalca, naj bi se stroški zajeli v ustrezna poglavja.

Ker se nakup proizvodov vrednoti po kupčevih cenah in prodaja po osnovni ceni (prim. 2.110 in 2.111, 2.082), se stroški prevoza proizvodov ponavadi ne navajajo ločeno. Šteje se, da se prevozni stroški, vključeni v prodajo, zaračunajo ločeno. Če proizvajalec najame tretjo stranko za prevoz proizvodov kupcu, se prevozni stroški ne navajajo niti kot vmesna potrošnja niti kot proizvodnja v ERK. Če proizvajalec sam prevaža blago, se to obravnava kot nekmetijska dejavnost, za katero bi se morali stroški ustrezno zajeti, če je dejavnost neločljiva. Slednjič to poglavje vsebuje izdatke, nastale pri izvajanju nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti v zvezi s prevozom, trgovino in skladiščenjem za tretje stranke;

(f) poštni in telekomunikacijski stroški;

(g) nadomestilo za storitve, vsebovane v bruto premijah za zavarovanje, ki podjetju zagotavlja kritje pred tveganji, kakršna so izguba živine, škoda zaradi toče, pozebe, požara in neviht itd. Preostanek, torej neto premija, je sestavni del bruto premije, ki je na razpolago zavarovalnici za poravnavanje terjatev.

Natančna porazdelitev bruto premij na dva sestavna dela se lahko opravi samo za nacionalno gospodarstvo v celoti, ker se opravlja za nacionalne račune. Razdelitev sestavnega dela storitve med proizvodne panoge se ponavadi opravi z ustreznimi ključi za razdelitev, v povezavi s sestavo tabel vložek- rezultat. Zato bi se bilo treba pri izpolnjevanju te postavke v ERK sklicevati na nacionalne računa (za zajemanje subvencij v zvezi z zavarovalnimi storitvami glej 3.063, opomba 48);

(h) pristojbine za vzrejo;

▼M2

(i) zaračunani stroški banke (vendar ne obresti za bančna posojila);

▼B

(j) prispevki, članarine za članstvo v strokovnih združenjih, kakor so kmetijska zbornica, gospodarska zbornica in kmetijski sindikati;

(k) prispevki kmetijskim zadrugam;

(l) stroški mlečnih testov, razstave in vpisi v rodovne knjige;

(m) izdatki za umetno oploditev in kastracijo;

(n) plačila za uporabo neproizvedenih neopredmetenih sredstev, kakor so patentirana sredstva, blagovne znamke, avtorske pravice, mlečne kvote in druge proizvodne pravice,. nakup teh neproizvedenih neopredmetenih sredstev, so po drugi strani zajeta na računu kapitala;

(o) plačila javnim organom za pridobitev licenc ali dovoljenj za opravljanje trgovinske ali poklicne dejavnosti, če se za dovoljenja zakonsko zahtevajo natančni pregledi (razen če so stroški nesorazmerni s koristmi zadevnih storitev, prim. 3.048(e), in ESR 95, 4.80(d));

(p) drobnega inventarja, delovnih oblačil, rezervnih delov in trajne opreme majhne vrednosti (manj kakor 500 EUR po cenah iz leta 1995) ali z običajno življenjsko dobo, krajšo od enega leta (prim. 2.125);

(q) nakupi orodja, opreme in delovnih oblačil zaposlenih, s posebnimi dodatki, ki so predvideni v ta namen ali po pogodbi zadržani od plač;

▼B

(k) postavke, ki ne sodijo v vmesno potrošnjo.

2.109 Vmesna potrošnja ne vključuje:

(a) proizvodov in tržnih storitev, ki jih zagotavljajo proizvodne enote svojim zaposlenim zastonj ali po znižani ceni, če ta izdatek jasno in predvsem koristi zaposlenim. Vrednost teh proizvodov in storitev je del sredstev za zaposlene (prim. 3.018);

(b) potnih stroškov, ki jih plača delodajalec zaposlenim v gotovini; obravnavajo se kot element sredstev za zaposlene (zaposleni ta denar porabi za plačilo prevoza med domom in službo) (prim. 3.018(c)). Podobno se plačila, ki jih opravi delodajalec neposredno prevoznemu podjetju za skupni prevoz delavcev (za pot med domom in službo), obravnavajo kot sredstva za zaposlene. Te storitve, kakor so prevoz od doma v službo ali parkirišča, imajo nekatere značilnosti vmesne potrošnje. Vendar pa se šteje, da delodajalci potrebujejo to vrsto storitev, da privabijo in zadržijo zaposlene (in bi jih morali običajno vseeno sami plačati) in ne zaradi potreb samega proizvodnega procesa (prim. SNR 93, 7.41);

(c) nakupov kmetijskih objektov in premičnin (to je osnovnega sredstva, katerega običajno obdobje uporabe je več kakor eno leto); taki nakupi se štejejo kot bruto investicije v osnovna sredstva (prim. 2.162);

(d) plačila finančnega lizinga za uporabo osnovnih sredstev za kmetijstvo ne predstavljajo nakupa storitev, ampak transakcijo, ki se deloma vpiše pod obresti (v račun podjetniškega dohodka) in deloma kot povračilo kapitala (v finančni račun) (prim. 2.122);

(e) izdatkov za prenavljanje (za vzdrževanje prim. 2.105 in 2.106) osnovnih sredstev (prenavljanje streh, žlebov, električnih in ogrevalnih napeljav v kmetijskih objektih) in izdatkov za izboljšanje in popravilo osnovnih sredstev za podaljšanje običajne življenjske dobe ali povečanje produktivnosti; to podaljšanje se obravnava kot bruto investicija v osnovna sredstva, ker presega najnujnejše za ohranjanje osnovnih sredstev v delovnem stanju (prim. 2.127 do 2.129);

(f) nakupa storitev, povezanih s pridobitvijo lastništva zemljišč, objektov in drugih obstoječih osnovnih sredstev, kakor so plačila za posrednike, pravne zastopnike, raziskovalce, inženirje itd., ter plačila za vpise v zemljiško knjigo (prim. ESR 95, 3.111). To se obravnava, kakor da je del bruto investicij v osnovna sredstva (prim. 2.132 in 2.133);

(g) proizvodov in storitev, proizvedenih in porabljenih v isti enoti in v istem referenčnem obdobju (razen nekaterih proizvodov, prim. 2.056, 2.103, 2.107). Ti proizvodi in storitve se tudi ne zajamejo kot proizvodnja;

(h) plačana najemnina za uporabo zemljišča se navede pod „najemnina“ (prim. 3.080);

(i) izdatkov za uporabo stanovanj, to je končna potrošnja (računi za gospodinjstva) in ni prikazana v ERK;

(j) obrabe osnovnih sredstev, ki sodi pod potrošnjo stalnega kapitala (prim. 3.099);

(k) neto zavarovalnih premij (prim. 2.108(g));

(l) zavarovalnih premij za osebne sheme zavarovanja za primer poškodb in prispevkov za shemo zdravstvenega in nezgodnega zavarovanja; razdeljeni so med razdelitvene transakcije in končno potrošnjo (računi za gospodinjstva);

(m) pristojbin za vodo, plačanih kot davek in nepovezanih s količino porabljene vode;

(n) nakupa storitev od javnih organov pod nekaterimi okoliščinami (prim. 3.048(e)).

▼B

3. **Vrednotenje vmesne potrošnje**

2.110 Proizvodi, porabljeni za vmesno potrošnjo, bi se morali vrednotiti po kupčevih cenah za podobne proizvode in storitve, ki se uporabljajo ob času njihovega vnosa v proizvodni proces.

2.111 Kupčeva cena je cena, ki jo kupec dejansko plača za izdelke v času nakupa. Vključuje davke minus subvencije na proizvode (vendar izključuje odbitne davke na proizvode, kot je DDV). Kupčeva cena vključuje tudi vse prevozne stroške, ki jih kupec posebej plača za dobavo proizvoda ob želenem času in na želeno mesto; od standardne cene so odšteti vsi popusti za nakupe v velikih količinah ali za zunajsezonske nakupe; ne vključuje obresti in zaračunanih storitev, ki nastanejo v okviru kreditnih dogovorov; ne vključuje nobenih dodatnih plačil, nastalih zaradi neplačila v roku, ki je dogovorjen ob nakupu (ESR 95, 3.06).

2.112 Za razliko od drugih panog gospodarstva so v kmetijstvu pomembne subvencije, ki se nanašajo na vmesno potrošnjo. Njihov namen je zmanjšati stroške vmesne potrošnje. Če so te subvencije uvrščene kot subvencije na (nekmetijske) proizvode, znižujejo vrednost vmesne potrošnje, ki se zajame po kupčevih cenah (ne glede na to, ali so plačane dobaviteljem vmesne potrošnje ali kmetijskim proizvajalcem).

2.113 Če proizvode ali storitve uvaža neposredno proizvodna enota, naj bi uporabljena kupčeva cena vključevala vse uvozne dajatve, neodbitni DDV in denarne kompenzacijske zneske (prejemke ali plačila).

2.114 Vmesna potrošnja se vrednoti brez odbitnega DDV. Odbitni DDV se izračuna za vse nakupe, ki jih opravijo kmetijske enote, ne glede na to, ali se DDV zaračunava po standardnem ali pavšalnem sistemu. Razlika med odbitnim DDV, ki bi ga lahko odbile kmetijske enote na podlagi pavšalnega sistema, če bi zanje veljala standardna shema DDV, in pavšalnim nadomestilom, predstavlja previsoko in prenizko nadomestilo DDV. To se zajame pod druge subvencije na proizvodnjo oziroma druge davke na proizvodnjo (prim. 3.041 in 3.042).

D. BRUTO INVESTICIJE

(prim. ESR 95, 3.100 do 3.116)

2.115 Bruto investicije vključujejo:

— bruto investicije v osnovna sredstva,

— spremembe zalog,

— pridobitve minus odtujitve vrednostnih predmetov.

2.116 Ker so ERK računi, sestavljeni za prikazovanje tokov, ki jih ustvarjajo enote v okviru proizvodne funkcije, so spodaj obravnavane samo bruto investicije v osnovna sredstva in spremembe zalog.

2.117 Bruto investicije pomenijo bruto potrošnjo stalnega kapitala. Neto investicije so dobljene tako, da se potrošnja stalnega kapitala odšteje od bruto investicij. Potrošnja stalnega kapitala je vrednost razvrednotenja osnovnih sredstev zaradi običajne obrabe med proizvodnim procesom (prim. 3.099).

1. **Bruto investicije v osnovna sredstva**

(a) Definicija

2.118 Bruto investicije v osnovna sredstva vključujejo pridobitve, zmanjšane za odtujitve, osnovnih sredstev rezidenčnih proizvajalcev v danem obdobju, povečane za določena povečanja vrednosti neproizvedenih sredstev, ki so rezultat proizvodne dejavnosti proizvodnih ali institucionalnih enot. Osnovna sredstva so opredmetena ali neopredmetena sredstva, proizvedena v procesih proizvodnje, ki se v drugih proizvodnih procesih uporabljajo ponavljajoče ali nepretrgoma v obdobju, daljšem od enega leta (prim. ESR 95, 3.102).

(b) Komentar za nacionalno gospodarstvo kot celoto

2.119 Bruto investicije v osnovna sredstva nacionalnega gospodarstva se razumejo kot delež bruto domačega proizvoda (BDP), proizveden v referenčnem letu, ki je namenjen za uporabo v obdobju, daljšem od enega leta, kot proizvodna sredstva v proizvodnem procesu (za razliko od končne potrošnje zasebnih ali javnih gospodinjstev, izvoza in spre-

▼B

memb zalog). Zato se proizvodi, ki so bili sicer proizvedeni v preteklem obdobju in so torej vključeni v nacionalni proizvod ter so dani v drugačno uporabo v referenčnem obdobju, ne vključijo v bruto investicije v osnovna sredstva nacionalnega gospodarstva. Sprememba uporabe ali lastništva ne pomeni, da taki proizvodi postanejo še enkrat del domačega proizvoda in nikakor ne spreminjajo skupne mase stalnega kapitala nacionalnega gospodarstva v celoti. Vključitev takih transakcij pa je pomembna v analizah po homogenih panogah, dejavnostih ali sektorjih.

2.120 Če sprememba lastništva povzroči drugačno uporabo (ne več kakor kapitalska sredstva), gre za zmanjšanje kapitalskih sredstev nacionalnega gospodarstva. Najobičajnejši tak primer so rabljena motorna vozila, ki jih gospodinjstva kupijo od proizvodnih enot, rabljena pomorska plovila, prodana v drugo državo, in osnovna sredstva, ki so bila razdeljena in dana v vmesno uporabo. Ker je nova uporaba v teh primerih del nacionalnega proizvoda (končna potrošnja, izvoz ali druga uporaba, odvisno od vrste sredstva, proizvedenega od začetka), je treba zaradi tega zmanjšati bruto investicije v osnovna sredstva. Zato ESR 95 uporablja pojem neto nabav obstoječega proizvedenega sredstva za izračun bruto investicij v osnovna sredstva: to poglavje omogoča odtujitve kapitala, to je upoštevanje zmanjšanja stalnega kapitala.

2.121 Neto pridobitve obstoječih sredstev so lahko pozitivne, torej predstavljajo povečanje kapitalskih sredstev v gospodarstvu kot celoti. Tako je na primer, če so rabljena vozila, ki so bila že uvrščena kot končna potrošnja v nacionalni proizvod, kupijo za uporabo kot stalni kapital. Ker prodaja obstoječega investicijskega sredstva presega nakupe, so neto pridobitve negativne za nacionalno gospodarstvo v celoti. Če pa se bruto investicije v osnovna sredstva razdelijo po uporabniških gospodarskih panogah, so neto pridobitve lahko pozitivne za nekatere panoge.

(c) Merilo za prenos lastništva

2.122 Določitev bruto investicij v osnovna sredstva sektorjev ali panog gospodarstva temelji na merilu prenosa lastništva (pridobitev, odsvojitev) in ne na merilu uporabe sredstva. Treba je navesti, da se osnovna sredstva, pridobljena s finančnim lizingom (vendar ne preprosto najeta), obravnavajo kot sredstva najemojemalca (če je proizvajalec) in ne najemodajalca, ki obdrži finančno sredstvo, ki ustreza ocenjeni terjatvi (prim. 2.109(d) in Priloga II ESR 95 o razlikovanju med različnimi oblikami najema trajnega blaga) ([1]).

2.123 Uporaba merila za prenos lastništva je odvisna od statističnega sistema, na podlagi katerega se izračunavajo bruto investicije v osnovna sredstva. Če so to podatki kupcev, v teoriji ni težav (razen praktičnih težav zajema vseh investitorjev). Pogosto pa (in to velja zlasti v kmetijstvu) se za osnovo za izračun uporabljajo podatki proizvajalcev osnovnih sredstev o proizvodnji ali prodaji. Poleg tistih primerov, kadar ni jasno, ali proizvod sodi pod rubriko osnovnega sredstva ali ne, je težko tudi določiti dejanskega kupca, ker narava osnovnega sredstva samo navaja, kdo je uporabnik. V kmetijstvu zato obstaja tveganje, da bodo zajeti tudi investicijski proizvodi, ki jih niso kupila kmetijska gospodarstva, ampak komercialna podjetja za namen oddajanja brez upravljavcev.

(d) Pridobitve

2.124 Pridobitve osnovnih sredstev zajemajo nova ali obstoječa osnovna sredstva, ki so bila pridobljena (kupljena, pridobljena z barterskimi transakcijami, prejeta kot kapitalski prenosi v naravi ali pridobljena s finančnim lizingom), osnovna sredstva, proizvedena in zadržana za proizvajalčevo lastno uporabo, velike izboljšave osnovnih sredstev in neproizvedenih opredmetenih sredstev, naravno rast v kmetijskih sredstvih (živina in nasadi) ter stroške, povezane s prenosom lastništva neproizvedenih sredstev (prim. ESR 95, 3.103(a)).

2.125 Treba je vedeti, da mora biti vrednost na enoto pridobljenega trajnega blaga, da se uvrsti v zajemanje kot bruto investicije v osnovna sredstva, (ali skupna vrednost, če je bilo pridobljeno v velikih količinah) večja kakor 500 EUR po cenah iz leta 1995 (prim. 2.090).

([1]) Tako je navadno v primeru, če delodajalec s temi izdatki proizvodnjo spodbuja in v nekaterih primerih omogoča.

▼B

2.126 Enako velja za nakup ali proizvodnjo trajnega blaga za lasten račun, potrebnega za začetno namestitev. Zaloga steklenic v pivovarni ali podjetju, ki proizvaja vino (razen nepovratnih steklenic), na primer predstavlja količino proizvodov, ki se zajamejo kot sredstva, čeprav je vrednost vsake steklenice zanemarljiva. Enako velja za stole in mize, posodo in pribor v restavraciji ali za orodje v podjetju. Začetna namestitev teh sredstev predstavlja investicijo v osnovna sredstva: vendar pa se potrošnja stalnega kapitala v teh primerih ne računa, ker se predpostavlja, da potem ko je namestitev opravljena, ohranja enako vrednost zaradi stalnih nakupov nadomestnih predmetov, ki nadomestijo izgubljene ali neuporabne. Tekoči nadomestni nakupi so zajeti kot vmesna potrošnja. To pravilo, ki je v teoriji jasno, se včasih težko uporablja v praksi, ker statistični podatki o proizvodnji ali prodaji ne dajejo jasne predstave o tem, ali so bili zadevni proizvodi kupljeni za začetno namestitev ali za nadomestitev obstoječih predmetov.

2.127 Proizvodi in storitve, vključeni v obstoječa osnovna sredstva za njihovo izboljšanje, ponovno gradnjo ali predelavo, ki podaljšujejo njihovo uporabnost ali povečujejo produktivnost, se zajamejo z osnovnimi sredstvi, v katera so vključeni. To delo se šteje kot pridobitev novih osnovnih sredstev. Načeloma to poglavje vključuje vse proizvode in storitve, vključene v osnovna sredstva, ki presegajo obseg tekočega vzdrževanja in popravil. Kot tekoče vzdrževanje se obravnavajo vse storitve, ki jih je glede na običajno življenjsko dobo osnovnega sredstva treba zagotavljati večkrat v relativno kratkih presledkih, da bi ohranjali sredstvo v uporabnem stanju. Zajema na primer nadomestilo sestavnih delov osnovnega sredstva, ki se hitro obrabljajo, zunanje ali notranje pleskanje itd.

2.128 Višina zneskov, potrošenih za to vzdrževanje, nikakor ni merilo za določanje, ali storitev ustvarja sredstvo ali predstavlja tekoče vzdrževanje, ker so lahko pri kapitalskih postavkah z visoko vrednostjo tudi storitve za tekoče vzdrževanje zelo drage (prim. 2.109(e)). Pravzaprav bi morala biti razdelitev storitev, opravljenih na obstoječih osnovnih sredstvih za kategorijo „tekoče vzdrževanje“ ali „bruto investicije v osnovna sredstva“, določena s presledkom, ki bo potekel pred ponovitvijo storitve, npr. nadomestilo delov, ki se običajno obrabijo v enem letu, kakor so pnevmatike tovornjakov, in se šteje kot tekoče vzdrževanje, medtem ko nadomestilo motorja predstavlja investicije v osnovna sredstva, ne zato, ker je vrednost višja, ampak zato, ker motorja ponavadi ni treba nadomestiti vsako leto, ampak šele po več letih. Zajemanje storitve te vrste v rubriko sredstva (to je obravnava kot investicije v osnovna sredstva in ne kot tekoče vzdrževanje) omogoča enakomerno razdelitev vrednosti čez celotno obdobje uporabe s pomočjo potrošnje stalnega kapitala.

2.129 SNR 93 navaja, da bi bilo treba določiti izboljšave osnovnih sredstev glede na obseg sprememb značilnosti osnovnih sredstev, to je glede na večje spremembe velikosti, oblike, delovanja, zmogljivosti ali pričakovane življenjske dobe, ali glede na dejstvo, da izboljšave niso take spremembe, ki bi potekale redno pri drugih osnovnih sredstvih iste vrste kot del rednih programov vzdrževanja in popravil (prim. SNR 93, 10.49).

(e) Odtujitve

2.130 Odtujitve osnovnih sredstev obsegajo prodajo, rušenje, spremembo v odpadni material ali uničenje osnovnih sredstev s strani lastnika, ali njihovo oddajo z barterskimi prenosi ali kapitalskimi transferji v naravi (prim. ESR 95, 3.103(b) in 3.104). Odtujitve običajno povzročijo spremembo lastništva in imajo neposreden ekonomski namen (zato se tista osnovna sredstva, ki jih lastnik poruši, spremenijo v odpadni material ali uničijo, da se prepreči njihova nadaljnja ekonomska uporaba, ne vključijo v te odtujitve) (prim. SNR 93, 10.35 in 10.39). Vendar pa lahko nekatere odtujitve ostanejo v isti institucionalni enoti, na primer živina, ki jo kmet zakolje in porabi v svoji družini.

(f) Vrednotenje bruto investicij v osnovna sredstva

2.131 Bruto investicije v osnovna sredstva se vrednotijo po kupčevih cenah (vključno s cenami prenosa lastništva, namestitve in drugih stroškov prevoza) ali, če se proizvajajo za lasten račun, se vrednotijo po osnovnih cenah podobnih osnovnih sredstev (osnovna cena se lahko dobi iz vsote nastalih stroškov). Odtujitve bi se morale zajemati po

▼B

prodajni ceni, ki bi morala ustrezati kupčevi ceni z odštetimi stroški, nastalimi s prenosom lastništva sredstev, namestitvijo in stroški prevoza (prim. 2.130).

(g) Stroški prenosa lastništva

2.132 Stroški prenosa lastništva sredstev predstavljajo bruto investicije v osnovna sredstva kupca, četudi nekatere stroške plača prodajalec. Obsegajo izdatke, nastale za prevzem lastništva sredstev (namestitev in prevozni stroški itd.), pristojbine in provizije posrednikov (pravni zastopniki, izvedenci itd.) ter davke, ki se plačajo na posredniške storitve, uporabljene pri prenosu lastništva sredstev.

2.133 Bruto investicije v osnovna sredstva kupca obsegajo vrednost pridobljenega sredstva (brez stroškov prenosa), skupaj s skupnimi stroški prenosa pri pridobitvi. Bruto investicije v osnovna sredstva prodajalca pa obsegajo le vrednost prodanega sredstva (brez stroškov prenosa) ([1]). Pri neproizvedenih sredstvih (zemljišče ali patentirana sredstva, proizvodne pravice), ki niso vključena v bruto investicije v osnovna sredstva, morajo biti ti stroški ločeni od pridobitev/odtujitev teh sredstev in zajeti pod drugo rubriko kot bruto investicije v osnovna sredstva kupca.

(h) Bruto investicije v osnovna sredstva in spremembe vrednosti sredstev

2.134 Bilanca stanja, ki je razčlenjen seznam vrednosti sredstev v lasti in sprejetih obveznosti, zagotavlja podatke o različnih sestavnih delih spremembe vrednosti sredstev. Kakor je določeno v bilancah stanja (prim. ESR 95, 7.08), se sprememba vrednosti sredstva med koncem in začetkom obračunskega obdobja lahko opiše na naslednji način:

vrednost sredstev na koncu obračunskega obdobja
– vrednost sredstev na začetku obračunskega obdobja =
bruto investicije v osnovna sredstva
– potrošnja stalnega kapitala
+ druge spremembe obsega
+ nominalni dobički (brez izgub) iz lastnine

2.135 Nominalni dobički (brez izgub) iz lastnine ustrezajo dobičkom iz lastnine (brez izgub), ki so se nabrali v obravnavanem obdobju in so posledica spremembe cene sredstev, katerih ekonomske in fizične (kvantitativne in kvalitativne) značilnosti ostajajo nespremenjene v obravnavanem obdobju. Te spremembe se zajamejo v računu revalorizacije.

2.136 Druge spremembe obsega sredstev so tokovi, ki omogočajo zajemanje odkritja, poslabšanja ali izčrpanja naravnih sredstev ter posledic izrednih dogodkov, ki lahko spremenijo koristi, črpane iz sredstev. Kar zadeva sredstva kmetijske dejavnosti, se lahko spremembe obsega razvrstijo v tri glavne kategorije:

— izjemne izgube ali katastrofalne izgube (potresi, vojne, suša, epidemije itd.),

— razlika med predvideno amortizacijo sredstev (merjena s potrošnjo stalnega kapitala) in dejansko ugotovljeno amortizacijo (zaradi nepredvidenega zastaranja, poškodb, poslabšanja in nesreč, ki povzročijo hitrejšo amortizacijo od predvidene),

— spremembe v razvrstitvi ali strukturi osnovnih sredstev: npr. spremembe gospodarskega namena kmetijskih zemljišč, molzne živine, namenjene proizvodnji mesa (prim. 2.149, opomba 1) ali kmetijskih objektov, ki so bila spremenjena za zasebno ali drugo ekonomsko rabo.

([1]) Leasing se razlikuje od preprostega najema v tem, da se tveganja in prednosti lastništva pri leasingu prenesejo dejansko, pravno pa ne, od najemodajalca na najemojemalca (uporabnika sredstva). ESR upošteva gospodarske razmere leasinga tako, da za zajemanje upošteva, da najemodajalec zagotovi posojilo najemojemalcu, ki slednjemu omogoča nakup trajnega blaga in to, da dejansko postane lastnik. Leasing se zato obravnava kot posebna oblika investicijskega financiranja.

▼B

2.137 Bruto investicije v osnovna sredstva in potrošnja stalnega kapitala (prim. 3.098 do 3.106) torej niso edini elementi, ki jih je treba upoštevati pri analizi sprememb vrednosti sredstev.

(i) Elementi bruto investicij v osnovna sredstva

2.138 ESR 95 razlikuje med štirimi vrstami elementov, ki bi jih bilo treba zajemati kot bruto investicije v osnovna sredstva (prim. ESR 95, 3.105):

— pridobitve minus odtujitve novih ali obstoječih opredmetenih osnovnih sredstev (bivališča, drugi objekti in strukture, stroji in oprema, gojena sredstva),

— pridobitve minus odtujitve novih ali obstoječih neopredmetenih osnovnih sredstev (raziskovanje rudnin, računalniška programska oprema, umetniška in druga dela),

— večje izboljšave opredmetenih neproizvedenih sredstev, vključno z zemljišči,

— stroški, povezani s prenosom lastništva neproizvedenih sredstev, kakor so zemljišča in patentirana sredstva.

2.139 ERK razlikuje med petimi vrstami elementov bruto investicij v osnovna sredstva:

— nasadi, ki večkrat dajejo pridelek,

— živina,

— opredmetena in neopredmetena osnovna sredstva:

  — stroji in oprema,

  — transportna sredstva,

  — kmetijske stavbe (nestanovanjske),

  — druge strukture, razen izboljšave zemljišč (drugi objekti in strukture itd.),

  — drugo (računalniška programska oprema itd.),

— izboljšava zemljišč,

— stroški, povezani s prenosom lastništva neproizvedenih sredstev, kakor so zemljišča in proizvodne pravice.

2.140 Bruto investicije v kmetijska osnovna sredstva zadevajo dve vrsti sredstev (nasadi in živina), ki se večkratno in nenehno uporabljajo za proizvodnjo proizvodov, kakor so sadje, kavčuk, mleko itd.: sadna drevesa, trte, nasadi hmelja, nasadi jagodičevja in nasadi špargljev. Nasadi božičnih drevesc (ki dajejo končni izdelek samo enkrat) niso osnovna sredstva, kakor tudi ne žito in zelenjava. V osnovno čredo je vključena plemenska živina, govedo, namenjeno za proizvodnjo mleka, ovce, rejene za volno in delovna živina (živina za zakol, vključno s perutnino, ni osnovno sredstvo).

(j) Nasadi

2.141 V skladu z ESR 95 (3.103) bruto investicije v osnovna sredstva v nasadih ustrezajo vrednosti pridobitev manj odsvojitev naravnih sredstev, ki večkrat dajejo pridelek (kakor je sadno drevje), ki so dozoreli, katerim se prišteje naravna rast takšnih sredstev, dokler ne dosežejo zrelosti (to je obrodijo proizvoda) v zadevnem obračunskem obdobju.

2.142 Ta opredelitev bruto investicij v osnovna sredstva ustreza:

— izdatkom za nove nasade (nove ali prenovljene) v obračunskem obdobju, vključno z zneski, porabljenimi za vzdrževanje mladih nasadov v obračunskem obdobju (v prvih treh letih),

— povečanju realne vrednosti nasadov do zrelosti,

— stroškom, povezanim s prenosom lastništva pri izmenjavah nasadov, ki so dozoreli, med kmetijskimi enotami.

2.143 Prva dva elementa bruto investicij v nasade predstavljata lastno kmetijsko proizvodnjo osnovnih sredstev.

▼B

2.144 Odtujitve nasadov (zajete kot negativne bruto investicije v osnovna sredstva) lahko imajo dve obliki: lahko so prodaja stoječih nasadov drugim (kmetijskim) enotam, in v tem primeru se v ERK vnesejo samo stroški, povezani s prenosom lastništva. Druga možnost je, da se nasadi posekajo pred iztekom njihove običajne rastne dobe. V tem primeru pa morajo imeti posekani nasadi, v skladu s splošno opredelitvijo odsvojitev, neposredno ekonomsko uporabo; z drugimi besedami, potrebna je protivknjižba v obliki uporabe v proizvodih in storitvah (kot je prodaja podjetju, specializiranemu v prodaji lesa ([1])). V tem druge primeru naj imajo odtujitve nasadov, ki se zajamejo kot negativne bruto investicije v osnovna sredstva, majhno vrednost.

2.145 Zato se v večini primerov (razen v drugem primeru iz točke 2.144) vrednost izkrčitev ne sme odšteti od vrednosti naložb v nasade. Naložbe, namenjene obnovi obstoječih nasadov, bi se morale obravnavati kot naložbe in ne kot redni vzdrževalni stroški.

2.146 Obravnava izkrčitev nasadov bi se morala analizirati v primerjavi z izračunom potrošnje stalnega kapitala. V skladu z ESR 95 gre v primeru nasadov za potrošnjo stalnega kapitala, ki ustreza razvrednotenju nasadov, ko dozorijo. Izkrčitve nasadov ([2]) bi se torej morale obravnavati, kakor sledi:

— izkrčitev, ki se opravi na koncu običajne rastne dobe nasadov, ustrezajo nasadom, odpisanih iz sredstev. Te izkrčitve se upoštevajo v potrošnji stalnega kapitala v celotni plodni življenjski dobi nasadov,

— „izredna“ izkrčitev je izkrčitev, ki se opravi pred koncem običajne rastne dobe nasadov iz različnih razlogov (ekonomskih, strateških itd.). Razumeti bi se morala kot razlika med realnim (efektivno) razvrednotenjem in normalnim razvrednotenjem, merjenim s potrošnjo stalnega kapitala. Ta presežek razvrednotenja bi se moral zajeti v računu „drugih sprememb obsega sredstev“ (račun akumulacije), ki ni vključen v ERK.

2.147 Sprememba vrednosti nasadov v obračunskem obdobju torej obsega naslednje štiri sestavne dele (prim. 2.134):

— bruto investicije v osnovna sredstva, ki ustrezajo razliki v vrednosti med pridobitvami in odsvojitvami v referenčnem obdobju, kakor je opredeljeno v 2.141 do 2.145,

— potrošnja stalnega kapitala, ki meri razvrednotenje nasadov, kakor je opredeljeno v 2.146,

— druge spremembe „obsega“, ki upoštevajo vpliv nepredvidenih dogodkov na nasade (kakor so izredne izkrčitve) in ki se zajemajo v račun „drugih sprememb obsega sredstev“ (prim. definicija v točkah 2.136 in 2.146),

— dobički iz lastnine (brez izgub), ki merijo spremembe vrednosti zaradi sprememb cen v obračunskem obdobju, in ki se zajemajo v računu revalorizacije računov akumulacije ESR 95 (prim. definicija v točki 2.135).

2.148 Naložbe v gojena naravna sredstva, torej nasade, se zajemajo kot prodaja, s strani podjetij, specializiranih v taki vrsti kmetijskega pogodbenega dela (s pripravo tal, dobavo strojev, rastlin, delovne sile itd.), ali kot proizvodnja osnovnega sredstva, proizvedenega za lasten račun (prim. 1.75).

V primeru lastne proizvodnje z nasadov je potrebno zajemati naslednje:

(a) za izračun vrednosti proizvodnje: za lastno proizvodnjo osnovnih sredstev v nasadih, vrednost podobnih nasadov, vrednotenih z uporabo osnovne cene in sorazmernih stroškov proizvodnje, ki so nastali v obdobju, ali vrednost porabljenih proizvodov (vključno s sadikami) in storitev, opravljenih v obdobju;

([1]) Neposredna posledica te metode je, da bi bilo treba stroške, povezane s trgovino z živinskimi „osnovnimi sredstvi“ med enotami, zajemati pod bruto investicije v osnovna sredstva kupca.

([2]) V tem primeru sodi dejavnost sekanja nasada in odtujitve lesa pod gozdarsko dejavnost.

▼B

(b) v izračunu vmesne potrošnje, vrednosti različnih uporabljenih proizvodov vmesne potrošnje (vključno s sadikami);

(c) za bruto investicije v osnovna sredstva, pod rubriko „nasadi“, vrednost, pridobljena s prištetjem vrednosti osnovnega sredstva, proizvedenega za lasten račun v nasadih (to je vknjižba, navedena pod (a)) in proizvodnja nasada v enotah, ki so specializirane za tako vrsto pogodbenega dela.

(k) Investicije v osnovno čredo

2.149 Bruto investicije v osnovno čredo ustrezajo naslednjim elementom:

— letni prirast živine (dokler ne doseže zrelosti),

— pridobitve živine (uvoz) minus odtujitve (zakol ([1]) in izvoz),

— stroški, povezani s prenosom lastništva pri trgovini med kmetijskimi enotami ([2]).

2.150 V skladu z ESR 95 bruto investicije v osnovno čredo izražajo razliko med pridobitvijo živine (naravni prirast in uvoz) med letom, vključno s pridobitvami iz lastne proizvodnje, in odsvojitvijo živine (za zakol ([3]), izvoz ali drugo končno uporabo), kateri se dodajo stroški prenosa lastništva ([4]). Investicije v osnovno čredo potekajo v celotni življenjski dobi živine. Za začetek investicije v osnovna sredstva v glavnem izhajajo iz naravne rasti živine. Ko žival doseže zrelost, se investicije v osnovna sredstva v glavnem merijo z odsvojitvami (prodaja za zakol ali izvoz). Uvoz, izvoz in stroški, povezani s prenosom lastništva so sestavni del investicij v osnovno čredo, ki se ponavadi pojavljajo v celotni življenjski dobi živine. Naravni prirast živine (in ne investicije v osnovna sredstva v celoti) predstavlja lastno kmetijsko proizvodnjo živine kot osnovnega sredstva.

2.151 Kot je navedeno v 2.134, merjenje investicij v osnovno čredo predstavlja samo en element spremembe vrednosti sredstev. Dejansko se lahko investicije v osnovno čredo merijo samo preko spremembe števila živine, vrednotene po povprečni ceni za koledarsko leto za vsako kategorijo živine (kvantitativna metoda), če so izpolnjeni trije pogoji:

— ni nominalnih dobičkov ali izgub iz lastnine (običajno gibanje cen in števila populacije živine),

— ni drugih sprememb obsega (ni izgub zaradi naravnih nesreč in ni sprememb v razvrstitvi itd.,

— ni potrošnje stalnega kapitala (ni predvidljivega razvrednotenja v vrednosti živine).

Druga metoda za izračun (neposredna metoda) je merjenje tokov vknjižb in izpisov za vsako kategorijo živine po ustreznih cenah: poleg pridobitev in odsvojitev mora ta metoda upoštevati tudi vknjižbe (posebno rojstva) in izpise na gospodarstvih.

2.152 Praviloma se torej investicije v osnovno čredo ne morejo meriti z razliko med vrednostjo živine na koncu in na začetku obračunskega obdobja. Pravilo za izračun investicij v osnovno čredo je odvisno neposredno od metode, sprejete za zajemanje in merjenje treh elementov spremembe vrednosti črede (razen investicij v osnovna sredstva) ter zlasti potrošnje stalnega kapitala.

([1]) Treba je opomniti, da stroški izkrčevanja, ki jih lahko zaračuna podjetje, ki opravlja izkrčitev, predstavljajo vmesno potrošnjo storitve.

([2]) Obravnava izločitve živali v zakol (ki ga opravijo klavnice ali kmet, vključno z vso prodajo nekmetijskim enotam za ekonomsko rabo razen zakola) kot odsvojitev osnovnih sredstev predstavlja poenostavitev obračunskega postopka za zajemanje odsvojitev osnovnih sredstev, katerih ekonomska raba se je spremenila. Živina kot „osnovno sredstvo“ je dejansko pretvorjena v zaloge z zajemanjem toka, imenovanega „druge spremembe obsega“ (prim. 2.136), vpisanega v račun „drugih sprememb obsega sredstev“. Prodaja se samo v obliki zalog, pri čemer prodaja predstavlja umik iz zalog in ne odsvojitev sredstev.

([3]) Če gre za prodajo in nakup, ki sta potekala v istem obračunskem obdobju. Sicer se zajema odsvojitev (za obdobje, v katerem je prišlo do odtujitve) in pridobitev (za obdobje, v katerem je prišlo do nakupa).

([4]) V ključno z zakoli za lastno končno porabo ali plačilom v naravi.

▼B

2.153 V teoriji bi se morala za živino računati potrošnja stalnega kapitala ([1]). Dejansko potrošnja stalnega kapitala za živino ustreza merjenju predvidenega upada produktivnosti živine, kadar se uporablja za proizvodnjo, to zmanjšanje pa se kaže na posodobljeni vrednosti prihodnjega dohodka živine. Zaradi praktičnih težav pri vrednotenju potrošnje stalnega kapitala (definicija parametrov za izračun je zelo zapletena, prim. 3.105 in 3.106), se za živino v plodni dobi ne bi smela izračunavati potrošnja stalnega kapitala.

2.154 Investicije v snovno čredo se lahko merijo z različnimi metodami. Z uporabo metode stalne inventarizacije se lahko zelo natančno vrednoti vsak element investicij v osnovna sredstva, opredeljen v 2.149 (naravni prirast živine, uvoz, prodaja za zakol in izvoz, stroški, povezani s prenosom lastništva). Vendar pa zahteva številne podatke (cene živine v produktivni dobi v celotnem življenjskem obdobju). Enako velja za metode, ki temeljijo na proizvodnem ciklusu živine. Zato je treba sprejeti preprostejšo metodo, četudi bo manj natančna.

2.155 Priporočena metoda uporablja posreden pristop za izračun ([2]). Osnovana je na izračunu spremembe v številu živine in na naslednjih dveh predpostavkah:

— cene živine so običajno in normalno predvidljive, tako da se lahko za vrednotenje količin uporabljajo povprečne letne cene, od njih pa se izključijo dobički/izgube iz lastnine,

— izredne izgube se lahko predvidijo (v količinah in cenah).

2.156 Merjenje bruto investicij v osnovna sredstva sestavlja vsota naslednjih elementov:

bruto investicije v osnovna sredstva = Sprememba staleža živine med koncem in začetkom obračunskega obdobja, vrednotena po povprečni letni ceni P

+ plemenska vrednost živine

+ druge izgube živine v produktivni dobi

+ stroški, povezani s prenosom lastništva

2.157 Izraz „plemenska vrednost“ se nanaša na razliko, v času izločitve živine ob koncu produktivne dobe, med vrednostjo živine, vrednotene kot živina v produktivni dobi (po ceni, ki bi lahko bila imenovana „kapitalska“ cena), in vrednostjo iste živine, vrednotene kot živina za zakol (po prodajni ceni za klavnice).

2.158 Izraz „druge izgube živine v produktivni dobi“ zajema dve vrsti izgub:

— izredne izgube živine v produktivni dobi, ki je dosegla zrelost,

— vrednost živine, ki ostaja v proizvodnji do konca življenjske dobe (naravna smrt).

2.159 Vrednost izgub, ki se zajema v izračun bruto investicij v osnovna sredstva, ustreza razliki med vrednostjo živine po ceni, ki prevladuje na začetku obdobja in odtujitveno vrednostjo živine. Te odtujitve se vrednotijo po prodajni ceni živine, ki gre v zakol (za prodajo ali lastno končno potrošnjo), ali pa imajo vrednost nič, če nimajo ekonomske rabe (če se odtujijo itd.).

2.160 Izraza „druge izgube živine v produktivni dobi“ in „plemenska vrednost“ ustrezata tokovom, ki so zajeti v računu „druge spremembe obsega sredstev“ v bilanci stanja. Zagotavljata povezavo med različnimi sestavnimi deli spremembe vrednosti sredstev in bruto investicij v osnovna sredstva in skladnost z ESR 95. Če bi jih zanemarili, bi bila realna raven bruto investicij v osnovna sredstva investicije v osnovno čredo podcenjena.

2.161 Ocena lastne proizvodnje živine kot osnovnega sredstva, ki ustreza naravnemu prirastu živine, je izpeljana iz opredelitve bruto investicij

([1]) Trgovina z živino v osnovni čredi med kmeti se ne zajame v račune. To velja tudi v primeru, če trgovina poteka prek agentov (če nakup in prodaja potekata v istem obdobju). Stroški prenosa lastništva (storitve agentov, trgovinske marže, stroški prevoza itd.) pa morajo biti vključeni v vrednost bruto investicij v osnovna sredstva za živino.

([2]) SNR 93 (6.185) za razliko od ESR 95 (6.03) pravi, da bi bilo treba za živino računati potrošnjo stalnega kapitala.

▼B

v osnovno čredo, navedene v 2.149, in se uporablja za kategorije živine, ki še ni v celoti dosegla zrelosti:

Lastna proizvodnja osnovne črede = bruto investicije v osnovna sredstva + odtujitve (zakol in izvoz) – pridobitve (uvoz) ([1]) – (stroški prenosa lastništva).

(l) Opredmetena in neopredmetena stalna sredstva (razen kmetijskih sredstev).

2.162 Opredmetena in neopredmetena stalna sredstva razen kmetijskih sredstev (nasadi in živina) obsegajo naslednje elemente:

— stroje in drugo investicijsko opremo,

— prometna sredstva,

— kmetijske stavbe (nestanovanjske),

— drugo (računalniško programsko opremo itd.).

2.163 Bruto investicije v osnovna sredstva ustrezajo pridobitvi teh sredstev (nova sredstva, proizvedena ali uvožena v obračunskem obdobju, ali obstoječa sredstva), od katerih se odštejejo prenosi v druge enote (kmetijske dejavnosti ali drugih dejavnosti). Treba je ponoviti, da če ta transakcija zadeva dve enoti kmetijske dejavnosti v istem obračunskem obdobju, se ta dva tokova izničita, zajamejo pa se samo stroški, povezani s prenosom lastništva pod ustrezno rubriko osnovnih sredstev.

2.164 Pri izgradnji osnovnega sredstva (namenjenega za prodajo), katerega proizvodnja poteka več obdobij, je treba vrednost dela, opravljenega v proizvodnem obdobju, zajeti v spremembo zalog proizvajalca v obliki nedokončane proizvodnje. Ti proizvodi (premičnine ali nepremičnine) se ne zajemajo v bruto investicije v osnovna sredstva, dokler lastništvo ni preneseno. Nasprotno pa se lastna proizvodnja zajame kot bruto investicije v osnovna sredstva v celotnem proizvodnem obdobju (prim. 2.025).

2.165 Sredstva, katerih ekonomska raba se spremeni, ne da bi se spremenilo lastništvo (npr. če se kmetijski objekt uporablja za namene razen dejavnosti kmetijske proizvodnje), se ne zajemajo kot odsvojitev sredstev. Te spremembe se zajemajo v računu „drugih sprememb obsega sredstev“.

(m) Izboljšava zemljišč

2.166 Večje izboljšave neproizvedenih opredmetenih sredstev ustrezajo v glavnem izboljšavi zemljišč (boljša kakovost zemljišč in večji donos zaradi namakanja, osuševanja in ukrepov za preprečevanje poplav itd.) in jih je treba obravnavati kakor katero koli drugo bruto investicijo v osnovna sredstva. Ker pridobitve in izpisi niso zajeti kot bruto investicije v osnovna redstva (ker so neproizvedena sredstva), se naložbe v izboljšanje zemljišča navedejo posebej pod posebno rubriko bruto investicij v osnovna sredstva.

2.167 Te naložbe ustrezajo izdatkom za izboljšanje zemljišč in pripravi zemljišč za druge proizvodne rabe, razen izdatkov za redno vzdrževanje (prim. 2.127 do 2.129). Ti izdatki morajo biti imetnikovi ali pa mora rezultat teh izdatkov postati njihova lastnina. To zadeva zlasti izdatke za infrastrukturna dela, kakor so krčenje, izravnavanje, osuševanje, namakanje in utrjevanje (prim. ESR 95, 3.106 in SNR 93, 10.51 do 10.54).

(n) Stroški, povezani s prenosom lastništva neproizvedenih sredstev

2.168 Stroški, povezani s prenosom lastništva neproizvedenih sredstev, se nanašajo na pridobitve zemljišč in neproizvedenih neopredmetenih sredstev (npr. patentirana sredstva, proizvodne pravice itd.) kmetijskih enot. Te pridobitve niso zajete kot bruto investicije v osnovna sredstva (ampak v drugi rubriki računa kapitala, ker so neproizvedena sredstva) in v bruto investicije v osnovna sredstva se zajemajo le stroški, povezani s prenosom lastništva (za kupca, ne pa za prodajalca).

([1]) Lahko se uporablja katera koli druga metoda, ki privede do enakovrednih rezultatov.

▼B

(o) Proizvodi in storitve, izključeni iz bruto investicij v osnovna sredstva

2.169 Bruto investicije v osnovna sredstva ne obsegajo proizvodov in storitev:

(a) malega orodja, delovne obleke, rezervnih delov in opreme male vrednosti (manj kakor 500 EUR po cenah iz leta 1995), četudi je običajna življenjska doba tega proizvoda več kakor eno leto (prim. tudi 2.125 in 2.126); ker se redno obnavljajo in zaradi uskladitve s poslovno obračunsko prakso, se nakupi teh proizvodov obravnavajo kot vmesna potrošnja (prim. 2.105 in 2.106);

(b) tekočega vzdrževanja in popravil (prim. 2.127 do 2.129) se uvršča kot vmesna potrošnja);

(c) storitev znanstvenih raziskav, oglaševanja, raziskav trga itd. Nakupi ter storitev so vključeni v vmesno potrošnjo (prim. 2.108(d));

(d) trajnih proizvodov, ki jih pridobijo gospodinjstva za zadovoljevanje svojih domačih potreb; ker se ti proizvodi ne uporabljajo za proizvodne namene, se obravnavajo kot končna potrošnja;

(e) živine, opredeljene kakor zaloga: živina za zakol, vključno s perutnino;

(f) dobičkov in izgub iz lastnine osnovnih sredstev (ki se zajema v račun revalorizacije, prim. 2.135);

(g) izgub osnovnih sredstev zaradi velikih nesreč (bolezni goveda itd.) ali višje sile (poplave, nevihte itd. (prim. 2.045 in 2.136).

2.170 Vrednost osnovnih sredstev, ki se hkrati uporablja za poklicne in zasebne namene (na primer motorna vozila) se zajema v skladu z njegovima dvema možnima vrstama rabe; deloma kot bruto investicije v osnovna sredstva in deloma kot končna potrošnja.

2. **Sprememba zalog**

(a) Definicija zalog in spremembe zalog

2.171 Zaloge obsegajo vse proizvode, ki niso del stalnega kapitala in jih ima v določenem trenutku proizvodna enota. Obstajata dve vrsti zalog: zaloge vložkov in zaloge proizvodnje:

— Zaloge vložkov sestavljajo surovine in potrebščine, ki se bodo uporabljale kasneje kot vmesni vložek v proizvodnih procesih. Običajno se potrošnja teh proizvodov izračuna z izravnavo nakupov (ali drugih oblik pridobitve) s spremembo zalog v referenčnem obdobju (prim. 2.021).

— Zaloge proizvodnje predstavljajo zaloge dokončanih proizvodov in nedokončano proizvodnjo proizvajalca. Upoštevajo se v izračunu proizvodnje. Zaloge proizvodnje obsegajo:

  — dokončane proizvode iz dejavnosti: to so proizvodi, ki jih proizvajalci ne nameravajo predelovati naprej, preden jih odpošljejo v druge ekonomske namene. V kmetijstvu obsegajo rastlinske pridelke, oljčno olje, grozdni mošt, živalske proizvode in nekmetijsko proizvode, proizvedene v neločljivih dopolnilnih dejavnostih,

  — nedokončana proizvodnja: to je proizvodnja, ki še ni čisto dokončana. Za ERK vključuje vino, živino za zakol, vse piščance in drugo perutnino (vključno s perutnino za rejo) ter drugo živino razen tiste, ki se obravnava kot stalni kapital. Treba je omeniti, da se rastoči pridelki (prim. 2.012) ne obravnavajo kot zaloge nedokončane proizvodnje v letnih ekonomskih obračunih.

2.172 Da se rastoči pridelki ne zajemajo kot nedokončana proizvodnja, je v evropskem kmetijstvu utemeljeno z dejstvom, da ima velika večina poljščin proizvodni cikel, ki je krajši od obračunskega obdobja. Velja tudi, da njihovo zajemanje med spravilom pridelka omogoča dovolj veliko doslednost s stroški proizvodnje, ki jih je treba ohranjati v analizi dohodka iz dejavnosti (prim. 2.012). Ker se spravilo pridelka, priprava tal in setev izvajajo v različnih obračunskih obdobjih, prikazujejo računi za obdobje, v katerem so nastali stroški, računovodsko

▼B

izgubo in računi za obdobje spravila pridelka računovodski dobiček. Ta obračunska metoda pa se lahko sprejme, če namreč pogoji ostajajo vsako leto enaki, se ustvari približno ravnotežje, ker se stroški pokrijejo v istem obdobju z dobičkom od prodaje prejšnje žetve. Le pri večjih spremembah proizvodnje ali ob zelo slabi letini tega pokrivanja ne bi bilo. V takih okoliščinah bi lahko bilo potrebno zajemanje proizvodnje kot nedokončane proizvodnje (glej tudi 2.013).

2.173 Treba je opozoriti, da se storitve ne vknjižijo kot zaloga, razen tistih, ki so vključene v nakupno vrednost proizvodov, ki se daje v zaloge.

2.174 V skladu z ESR 95 se spremembe zalog merijo z odštevanjem vrednosti črpanj iz zalog in katerih koli ponavljajočih se izgub proizvodov v zalogi od vrednosti vknjižb v zaloge.

(b) Čas zajemanja in vrednotenje sprememb zalog

2.175 Vknjižbe v zaloge naj bi se vrednotile na datum vknjižbe v stanja in črpanja naj bi se vrednotila po cenah, ki prevladujejo ob času črpanja iz zalog. Čas zajemanja (in vrednotenje) vknjižb in črpanj stanj bi morala biti konsistentna s časom drugih transakcij s proizvodi (proizvodnja in vmesna potrošnja).

2.176 Osnovna cena je cena, ki se uporablja za vrednotenje sprememb zalog (vknjižbe, črpanja ali ponavljajoče se izgube dokončanih proizvodov ali nedokončane proizvodnje). Glede vknjižb nedokončane proizvodnje bi se morala uporabljena cena oceniti z upoštevanjem deleža celotnih proizvodnih stroškov, nastalih do konca obdobja, in osnovne cene podobnega dokončanega proizvoda. Lahko pa se vrednost vknjižb nedokončane proizvodnje oceni z vrednostjo proizvodnih stroškov s pribitkom za pričakovani poslovni presežek ali (ocenjeni) raznovrstni dohodek (prim. ESR 95, 3.51 in 3.52).

2.177 Metoda, priporočena v ESR 95, za zajemanje vknjižb in črpanj zalog je metoda stalne inventarizacije. Te rešitve pa ni mogoče uporabljati na splošno zaradi težav pri pridobivanju podatkov o vknjižbah in črpanjih. V poskusu uskladitve z metodo stalne inventarizacije ESR 95 priporoča „kvantitativna“ metoda, ki obsega merjenje sprememb stanj kot razlike v obsegu med zalogami na začetku in na koncu obračunskega obdobja, vrednotenih po povprečnih cenah, ki veljajo v obravnavanem obdobju. Ta metoda pa se lahko uporablja le, če cene ostajajo stabilne v obravnavanem obdobju ali če cene in količine zalog naraščajo ali padajo po stalni stopnji v obravnavanem obračunskem obdobju.

2.178 Ta „kvantitativna“ metoda se ne more uporabljati za pridelavo rastlinskih pridelkov, zaradi nihanj cen in količin, ki so posledica proizvodnega procesa in strukture ponudbe in povpraševanja. Ta težava, ki je specifična za kmetijstvo, je poznana v ESR 95 (prim. 3.124(c)).

2.179 Treba je tudi upoštevati, da je sprememba zalog, kakor je opredeljena v 2.174, samo eden od sestavnih delov spremembe vrednosti zalog med začetkom in koncem obračunskega obdobja. Obstaja namreč osnovna obračunska enačba, ki povezuje začetne in končne številke zalog sredstev:

vrednost končnih zalog po cenah, ki se uporabljajo na koncu obračunskega obdobja

– vrednost začetnih zalog po cenah, ki se uporabljajo na začetku obračunskega obdobja = sprememba zalog (vknjižbe – črpanja – ponavljajoče se izgube)

+ nominalni dobički (brez izgub) iz lastnine

+ druge spremembe obsega

2.180 Nominalni dobički in izgube iz lastnine ter druge spremembe obsega ([1]) se ne bi smeli vključiti v merjenje proizvodnje, ampak v račun drugih sprememb sredstev (in sicer v račun revalorizacije in v račun drugih sprememb obsega sredstev).

([1]) Ta odbitek ustreza teoretičnemu primeru, v katerem se uvozu živine v produktivni dobi zajame kot bruto investicije v osnovna sredstva. V praksi se vsa živina, ki se uvozi v kmetijski dejavnosti, obravnava kot spremembe zalog (prim. 2.205).

▼B

2.181 Glavna težava pri vrednotenju spremembe zalog v ERK zadeva rastlinske pridelke. Ti pridelki so dejansko sezonski pridelki, katerih vknjižba v zaloge poteka šele po spravilu pridelka in katerih črpanje je razporejeno čez več mesecev po žetvi in se pogosto nadaljuje v naslednje obračunsko obdobje. Njihova cena je lahko tudi predmet velikih nihanj od enega obdobja do drugega ali celo v istem obdobju.

(c) Spremembe zalog živine in živalskih proizvodov

2.182 Pri vrednotenju sprememb zalog živine ni tako pomembno, ali je bila živina od rojstva rejena v državi ali pa je bila uvožena mlada in nato rejena in pitana v državi. Če uvoženo živino prevzame kmetijsko gospodarstvo, ki nadaljuje rejo na nacionalnem ozemlju, je živina „nacionalizirana“ in zato prevzete v domačo proizvodnjo.

2.183 Za vrednotenje sprememb v čredi na koncu referenčnega obdobja je treba ločevati med „zalogami“ živine in „osnovno čredo“ (prim. 2.140 in 2.202). Vrednost po osnovnih cenah za prvo kategorijo živine bi se morala obravnavati kot vsota proizvodnih stroškov v celotnem življenjskem obdobju povprečne živali v različnih kategorijah živine do referenčnega leta in vključno z njim, s prištetim pribitkom za ocenjeni poslovni presežek ali oceno raznovrstnega dohodka (prim. 2.176). Če je bila žival prvotno uvožena, se lahko kupčeva cena ob uvozu obravnava, kakor da predstavlja vsoto proizvodnih stroškov do navedenega datuma.

2.184 Zaradi običajno rednih sprememb v cenah živine je mogoče oceniti spremembo zalog živine s preprosto metodo približka, ki izključuje nominalne dobičke iz lastnine (brez izgub). Za vsako kategorijo živine se sprememba populacije med koncem in začetkom obračunskega obdobja pomnoži s povprečno ceno, opazovano v referenčnem obdobju.

(d) Spremembe zalog sezonskih proizvodov

2.185 Sezonski proizvodi (prim. 2.178 in 2.181) so proizvodi, za katere kvantitativna metoda ne predstavlja dobrega približka stalne inventarizacije zaradi neenakomernih sprememb cen in količin. Uporaba kvantitativne metode bi lahko povzročila vključitev nominalnih dobičkov ali izgub iz lastnine v merjenje spremembe zalog. Ena rešitev bi lahko bila merjenje spremembe zalog v krajših obdobjih, kakor je referenčno obdobje (na primer vsake tri mesece), gibanja cen in količin v teh podobdobjih pa bi bila enakomernejša. Vendar pa je to metodo pogosto težko uporabljati zaradi pomanjkanja osnovnih podatkov.

2.186 Druga metoda za vrednotenje zalog sezonskih proizvodov je preučevanje gibanj cen zalog proizvodov. Cena proizvodov se lahko spreminja med skladiščenjem zaradi vsaj treh razlogov (SNR 93, 6.105):

— njegove fizične lastnosti se lahko sčasoma izboljšujejo ali poslabšujejo,

— obstajajo lahko sezonski dejavniki, ki vplivajo na ponudbo in povpraševanje, kar povzroči redne in predvidljive spremembe cen čez leto, četudi se fizične lastnosti drugače ne spreminjajo,

— obstajajo lahko dejavniki, kakor so splošna inflacija ali drugi splošni dejavniki, ki lahko povzročijo spremembo cene, četudi fizične ali ekonomske značilnosti ostajajo enake.

2.187 Razlika med ceno, po kateri se proizvodi dajejo v zaloge, in ceno, po kateri se iz njih črpajo, bi morala v prvih dveh primerih kazati dodatno vrednost proizvodnje, proizvedeno med skladiščenjem (SNR 93, 6.106), ker so proizvodi, črpani iz skladišč več mesecev po spravilu pridelka, ekonomsko drugačni od tistih, ki so bili shranjeni. Ta vrsta povečanja vrednosti proizvodov ne bi smela biti šteta kot nominalen dobiček iz lastnine (SNR 93, 12.70).

2.188 Na podlagi različnih sestavnih delov spremembe vrednosti stanj in dejavnikov, ki določajo spremembe cen skladiščenih proizvodov, ter glede na težave pri popolnem izključevanju zajemanja dobičkov ali izgub iz lastnine od vrednotenja sezonske proizvodnje, se priporočata dve metodi. Razlikujeta se v razlaganju skladiščne dejavnosti in časa zajemanja spremembe vrednosti proizvodov, ki je posledica tega, da so bili proizvodi v zalogah. Prva metoda predstavlja referenčno metodo, ki se uporablja pri vrednotenju proizvodnje in sprememb zalog

▼B

sezonske kmetijske proizvodnje. Druga metoda se lahko uporablja v bolj specifičnih primerih (v glavnem proizvodi, katerih ceno je težko predvideti).

2.189 Referenčna metoda je ugotavljanje spremembe zalog kot razlike med vrednostjo proizvodnje za določeno leto in vrednostjo prodaje (in drugih uporab) za isto leto ([1]). Osnovana je na predpostavki, da na koncu tržnega leta ne ostane nič zalog (konec prve polovice koledarskega leta). Obsega neposredno ocenjevanje celotne proizvodnje, pridelane med letom n, z uporabo tehtane povprečne cene za tržno leto (n/n+1), od tega pa se odšteje vrednost vseh prodaj (in drugih uporab) med koledarskim letom n, ki ustreza letu spravila pridelka ([2]), po cenah, ki se uporabljajo v času prodaje (ali drugih uporab).

2.190 Referenčna metoda obravnava skladiščno dejavnost kot dejavnik za dviganje cen proizvodov med skladiščenjem. Tako ločuje med skladiščno dejavnostjo in njenimi učinki na cene proizvoda. Povečanje vrednosti, ki je posledica skladiščenja, je „predvidena“, ker je dodeljena proizvodnji leta n (to je v letu spravila pridelka, čeprav se prodaja porazdeli na dve koledarski leti), gibanja cen pa je mogoče predvideti brez prevelike negotovosti, ker so posledica dokaj rednih in predvidljivih sprememb (prim. 2.186).

2.191 Uporaba te metode bi lahko omogočila čim manjšo vključitev dobičkov ali izgub iz lastnine pri merjenju proizvodnje. Zagotavlja skladnost med izračunom proizvodnje v vrednosti in količini ter se izogiba zajemanju proizvodnje na podlagi nedokončane proizvodnje (zahteva podatke na ravni zalog na začetku in na koncu koledarskega leta, z ustreznimi cenami). Olajšuje tudi izdelavo računov po stalnih cenah.

2.192 Druga metoda je priporočena v posebnem primeru proizvodov, katerih ceno je težko predvideti (sadje, zelenjava, krompir in olivno olje) in katerih skladiščenje na kmetijskih gospodarstvih dosega ekonomsko pomembno raven. Ta metoda je manj natančna kakor referenčna metoda pri izključevanju dobičkov in izgub iz lastnine od merjenja proizvodnje; skladiščno dejavnost obravnava kot časovno podaljšanje proizvodnega procesa. Vključitev povečanja cene skladiščenih proizvodov se odloži in dodeli v leto, v katerem je potekalo skladiščenje.

2.193 Po tej drugi metodi se sezonska proizvodnja izračuna neposredno kot vsota prodaj drugih uporab in sprememb zalog. Spremembe zalog se ocenjujejo z vrednotenjem zalog na koncu in na začetku obračunskega obdobja na podlagi tekočih cen.

2.194 Treba je omeniti, da se metodi razlikujeta po načinu merjenja sprememb zalog, vendar ne po vrednotenju prodaj (ki se vrednotijo po osnovnih cenah, ki se uporabljajo ob črpanju iz zalog).

(e) Spremembe zalog vina (iz grozdja, pridelanega na istem gospodarstvu)

2.195 Vino je proizvod, ki se ponavadi skladišči več let zaradi staranja in zorenja. V tem obdobju skladiščenja se spreminja kakovost. Ta dejavnost skladiščenja na gospodarstvu se lahko obravnava kot podaljšanje proizvodnega procesa vina, ker je vino, ki zapušča skladišče, drugačno do vina, ki je prišlo v skladišče. Skladiščenje vina bi se torej moralo obravnavati kot nedokončana proizvodnja in povečanje vrednosti, ki se takrat določi, bi se moralo obravnavati kot povečanje proizvodnje, ki se meri neprenehoma.

2.196 Sprememba vrednosti vina je lahko posledica treh dejavnikov: sprememba kakovosti, sprememba strukture ponudbe in povpraševanja (cene mladega in staranega vina) ter splošno povečanje cen. Medtem ko bi morala biti sprememba vrednosti vina zaradi prvih dveh dejavnikov vključena v merjenje proizvodnje, se morebitno povečanje cene vina zaradi splošnega povečanja cen vina ne bi smelo kazati v vrednosti proizvodnje, ampak bi se moralo obravnavati kakor dobiček iz lastnine (ki se zajame v račun revalorizacije).

2.197 Zajemanje povečanja vrednosti vina in vrednosti proizvodnje bi se moralo opravljati v celotnem procesu staranja. Vendar pa bi to pome-

([1]) Druge spremembe obsega se ponavadi razumejo kot zaloga uničenega blaga ob nastopu izrednih dogodkov (npr. naravne nesreče). Tekoče izgube so vključene v črpanja iz zalog.

([2]) Uporablja se razčlenitev proizvodnje na prodajo (in druge uporabe) in spremembe zalog.

▼B

nilo velike količine razpoložljivih podatkov o strukturi zalog vina na podlagi proizvodnega leta, količine in pridelovalnega območja, kot tudi o razvoju njihovih cen. Ker taki podatki v državah članicah na splošno niso na razpolago, sta bili razviti dve praktični metodi, ki omogočata približen izračun povečanja vrednosti vina zaradi staranja v ERK. Čeprav metodi nista konceptualno tako natančni, sta vseeno videti sprejemljivi v tekočih razmerah glede razpoložljivosti podatkov. Izbira vsake države članice je odvisna od strukture njene vinogradniške dejavnosti in statističnega sistema.

2.198 Predvidevanje povečanja vrednosti zaradi staranja vina: prva metoda je za vrednotenje vknjižb vin v zaloge, ki jih bo staral proizvajalec, z uporabo prodajnih cen vina, ki je bilo že starano, kakor so opažene v drugem polletju. Pričakovani porast vrednosti je predviden v proizvodnji leta žetve. To povečanje je le delno, ker ta vina niso vrednotena po njihovi realni prodajni ceni, ampak po cenah drugih vin iste vrste, le starejših. Razlika med njihovo realno prodajno ceno in ceno, uporabljeno za vrednotenje vknjižb v zaloge, ni všteta v vrednost proizvodnje, ker se razlaga kot dobiček iz lastnine (opomba: ta razlika vključuje učinke inflacije). Ker glede na leto pridelka ne razlikuje skladiščenega ali prodanega vina, predpostavlja, da je trg kakovostnega vina, kar zadeva starost vina, enak.

2.199 Odlog upoštevanja staranja vina: z drugo metodo se vrednotijo vknjižbe v zaloge po cenah „nestaranih“ vin ob trgatvi in se ne zajema dodatek za nedokončano proizvodnjo vina (povečanje cene zaradi staranja, ne glede na vplive splošnih sprememb cene vina), dokler se starano vino ne proda. Ker se prodaja vrednoti po povprečni ceni za leto, se vsako povečanje vrednosti med žetvenim letom in letom prodaje zajame v proizvodnjo leta prodaje (in se torej ne porazdeli časovno). Ta metoda zahteva več podatkov o strukturi zalog vina in predpostavlja, da je porazdelitev zalog (in črpanja iz zalog) znana za vsako leto pridelave. Vendar pa lahko zagotovi natančnejše podatke o prodaji in zalogah za različne letnike.

2.200 Nobena od teh dveh praktičnih metod ne omogoča povečanja časovne porazdelitve vrednosti vina zaradi staranja: ena jo zajame vnaprej, druga pa z odlogom. Ta slaba stran se lahko obravnava kot relativno manjša v obeh primerih, če se predpostavlja, da obstaja določena časovna stabilnost v proizvodnji „staranega“ vina. Videti, da je prva metoda bolj zaželena, če je povprečno obdobje staranja kratko.

3. **Zajemanje živine kot „bruto investicije v osnovna sredstva“ ali „spremembe zalog“**

2.201 Kakor je navedeno v točkah 2.140 in 2.151, se spremembe števila živine (za kmetijsko statistiko) vknjižijo kot bruto investicije v osnovna sredstva ali kot spremembe zalog glede na vrsto živine.

(a) Definicija

2.202 Bruto investicije v osnovna sredstva za živino zadevajo živino, to je osnovna sredstva, ki se večkrat in nenehno uporabljajo v proizvodnih procesih. Redi se za proizvodnjo, ki jo redno zagotavljajo, in vključujejo na primer živino za pleme, molzno živino, delovno živino, ovce in drugo živino, ki se redi zaradi volne. Nasprotno je živina, ki se obravnava kot zaloge, živina, proizvedena v tekočem ali preteklem obdobju, namenjena za poznejšo prodajo ali uporabo v druge proizvodne namene. Vključuje živino, rejeno zaradi mesa, t. j. živino za zakol in perutnino.

(b) Zajemanje uvoza živine

1. Živina, opredeljena kot osnovna sredstva:

2.203 Če bi se lahko ob uvozu živina nedvoumno določila kot osnovno sredstvo, bi se zajela izključno kot pridobitev v bruto investicije v osnovna sredstva (prim. 2.149 in 2.150). Seveda se kot bruto investicije v osnovna sredstva za kmetijstvo zajema le živina, ki je kupljena za kmetijsko dejavnost, in torej ne jezdni konji za zasebno uporabo ali živina, pridobljena za druge namene.

2. Živina, opredeljena kot zaloge:

2.204 Nasprotno se pri živini, ki je bila ob uvozu nedvoumno opredeljena kot zaloge (npr. živina za zakol), uvoz obravnava kot vknjižba v

▼B

zaloge nedokončane proizvodnje in se torej odšteje od prodaje (negativna prodaja) pri izračunu proizvodnje (prim. 2.069).

3. Uporabljena obravnava:

2.205 Pogosto je na podlagi virov razpoložljivih podatkov težko primerno ločiti med tema dvema različnima kategorijama živine. Zato bi bilo treba vrednost vse uvožene živine (živina, uvrščena kot osnovno sredstvo ali zaloge, vendar razen tiste uvožene živine, ki je namenjena za neposreden zakol) odšteti od prodaje v izračunu proizvodnje. Če se kadarkoli prenese v osnovno čredo (to je osnovna sredstva), se zajema kot investicijsko sredstvo, proizvedeno za lasten račun v referenčnem obdobju, kadar se opravi prenos (kakor za živino, ki je proizvedena in rejena v državi in ki se nato prevede v osnovno čredo) (prim. 2.069 in 2.070).

2.206 Treba je omeniti, da se živina, uvožena za neposreden zakol, vknjiži kot uvoz nacionalnih klavnic in se ne zajema v ERK, ker so slednji omejeni na prikazovanje proizvodnje nacionalnega kmetijstva.

(c) Zajemanje trgovine z živino med kmetijskimi enotami

2.207 Živina, uvrščena kot osnovno sredstvo: trgovina s to živino je zajeta v bruto investicije v osnovna sredstva kot pridobitev in odsvojitev osnovnih sredstev (storitve, povezane s prenosom lastništva, se zajemajo v kupčevo ceno). Če prodaja in nakup potekata v istem obračunskem obdobju, se ti tokovi izravnajo in kot bruto investicije v osnovna sredstva se zajemajo le storitve, povezane s prenosom lastništva (prim. 2.068).

2.208 Živina, uvrščena kot zaloge: prodaja in nakup se zajameta le, če potekata v dveh različnih obračunskih obdobjih. Storitve, povezane s to trgovino, ki so vključene v kupčevo ceno, bi se morale odšteti od skupne vrednosti proizvodnje, če trgovina poteka v istem obračunskem obdobju (prim. 2.067).

2.209 Zaradi posebne obravnave trgovine z živino med kmetijskimi enotami in uvozom za „živino in živalske proizvode“ ni vmesne potrošnje.

(d) Nekmetijske živali

2.210 Reja dirkalnih konj, jezdnih konj, psov, mačk, sobnih ptic, cirkuških živali in živali v živalskih vrtovih ter bikov za bikoborbe je vključena v dejavnosti, ki opredeljujejo kmetijsko dejavnost ne glede na to, ali gre za rejo, proizvodnjo mesa, rekreacijo ali športne prireditve (prim. 1.78). Uporaba teh živali za storitvene dejavnosti je vključena v kmetijsko dejavnost, le če se take dejavnosti opravljajo na kmetijskih enotah kot neločljiva dopolnilna dejavnost. Reja nekmetijskih živali v enotah, za katere kmetijska dejavnost predstavlja samo dejavnost za prosti čas, se ne obravnava kot del ERK (prim. 1.24).

2.211 Take živali se lahko prodajo:

— gospodinjstvom: v tem primeru nobena poznejša dejavnost s temi živalmi ne zadeva ERK,

— drugim panogam: na primer pes čuvaj, cirkuška žival ali dirkalni konj; te živali so del investicij v stalni kapital panoge kupca.

III. RAZDELITVENE TRANSAKCIJE IN DRUGI TOKOVI

A. DEFINICIJA

3.001 Razdelitvene transakcije so transakcije:

— s katerimi se dodana vrednost, ustvarjena s proizvodnjo, razdeljuje delovni sili, kapitalu in državi,

— s katerimi se prerazdeljujeta dohodek in premoženje.

3.002 ESR 95 razlikuje med tekočimi in kapitalskimi transferji, pri čemer velja, da kapitalski transferji prerazdeljujejo varčevanje in premoženje, ne pa dohodka.

3.003 Ker so ERK računi za dejavnost, bodo v tem poglavju opisane samo nekatere razdelitvene transakcije. Najpomembnejše so tiste, ki so zabeležene v računih primarne razdelitve dohodka, zlasti v računu ustvarjanja dohodka in v računu podjetniškega dohodka (prim. zaporedje računov v ESR, 1.38 do 1.48). Pri računu ustvarjanja dohodka se te razdelitvene transakcije nanašajo na druge davke na proizvodnjo,

▼B

druge subvencije na proizvodnjo in sredstva za zaposlene. Pri računu podjetniškega dohodka ustrezajo nekaterim vrstam dohodka od lastnine (predvsem najemninam od zemljišč, obrestim in dohodku od lastnine, pripisanemu zavarovancem). Račun zajema tudi razdelitvene transakcije, ki ustrezajo pomoči za naložbe in drugim kapitalskim transferjem v računu kapitala.

3.004 Ne zajemajo nekaterih razdelitvenih transakcij, ki se nanašajo na določen dohodek od lastnine (predvsem dividende in drug dohodek, ki ga distribuirajo družbe), tekoče davke na dohodek in premoženje itd. Zajemanje teh transakcij je statistično izvedljivo in smiselno samo, če se upošteva združevanje institucionalnih enot, se pravi sektorjev in podsektorjev (prim. 1.06).

B. SPLOŠNA PRAVILA

1. **Referenčno obdobje**

3.005 Referenčno obdobje za ERK je koledarsko leto.

2. **Enote**

3.006 Vrednosti se izražajo v milijonih enot nacionalne valute.

3. **Čas zajemanja razdelitvenih transakcij**

3.007 Kakor je bilo pojasnjeno v 2.008, zajema ESR 95 razdelitvene transakcije po obračunskem načelu, se pravi v času, ko so ekonomska vrednost, dolgovani znesek ali terjatev ustvarjeni, se preoblikujejo ali prenehajo, in ne takrat, ko je plačilo dejansko izvedeno. To načelo zajemanja (ki temelji na pravicah in obveznostih) se uporablja za vse tokove, ne glede na to, ali so denarni in ne glede na to, ali potekajo med enotami ali znotraj ene enote. Vendar pa so lahko iz praktičnih razlogov upravičene nekatere izjeme.

3.008 Čas zajemanja različnih razdelitvenih transakcij je naslednji:

(a) sredstva za zaposlene

3.009 Bruto plače in dejanski socialni prispevki (za račun delodajalca) so zajeti v obdobju, ko je delo opravljeno, čeprav so premije in druga izjemna plačila zajeta v trenutku zapadlosti v plačilo (prim. ESR 95, 4.12).

(b) davki in subvencije na proizvodnjo

3.010 Davki na proizvodnjo so zajeti takrat, ko se dejavnosti, transakcije ali drugi dogodki, ki ustvarijo obveznosti plačila davkov, zgodijo (prim. ESR 95, 4.26). Podobno so subvencije na proizvodnjo zajete takrat, ko se zgodi transakcija ali drug dogodek (proizvodnja, prodaja, uvoz itd.), na katere se nanašajo (prim. ESR 95, 4.39).

(c) dohodek od lastnine

3.011 Obresti so zajete v obračunskem obdobju, v katerem zapadejo v plačilo, ne glede na to ali so dejansko plačane (prim. ESR 95, 4.50 in naprej). Zajemajo se nenehno za zadevni znesek kapitala. Tudi najemnine so zajete v obdobju, v katerem zapadejo v plačilo (prim. ESR 95, 4.75).

(d) kapitalski transferji

3.012 Kapitalski transferji (investicijske podpore ali drugi transferji) so zajeti v trenutku zapadlosti v plačilo (pri transferjih v naravi pa ob prenosu lastništva nad sredstvom ali v času upnikovega odpisa obveznosti) (prim. ESR 95, 4.162 in 4.166).

4. **Splošen komentar k dodani vrednosti**

3.013 Dodana vrednost je izravnalna postavka v računu proizvodnje. Dodana vrednost je razlika med vrednostjo proizvodnje in vrednostjo vmesne potrošnje (ne glede na uporabljeni koncept proizvodnje, saj se vmesna potrošnja ustrezno spreminja). Je ključna postavka pri merjenju produktivnosti gospodarstva ali dejavnosti. Izračuna se lahko na bruto (bruto dodana vrednost) ali neto osnovi (neto dodana vrednost), se pravi z vključeno potrošnjo stalnega kapitala ali brez nje. Neto dodana vrednost je edini vir v računu ustvarjanja dohodka. V skladu z metodo vrednotenja proizvodnje (osnovna cena) in vmesne potrošnje (kupčeve cene) se neto dodana vrednost meri po osnovnih cenah.

▼B

3.014 Strošek faktorjev se izračuna tako, da se od dodane vrednosti po osnovnih cenah odštejejo drugi davki na proizvodnjo, prištejejo pa druge subvencije na proizvodnjo. Neto dodana vrednost po strošku faktorjev predstavlja dohodek proizvodnih dejavnikov.

C. SREDSTVA ZA ZAPOSLENE

(prim. ESR 95, 4.02 do 4.13)

3.015 Sredstva za zaposlene so opredeljena kot celotno nadomestilo v denarju ali naravi, ki ga delodajalec plača zaposlenemu v zameno za njegovo opravljeno delo v obračunskem obdobju (prim. ESR 95, 4.02). Sredstva za zaposlene vključujejo:

— bruto plače (v denarju/naravi),

— socialne prispevke delodajalcev (dejanske in pripisane).

3.016 Bruto plače v denarju vključujejo:

(a) neposredne osnovne plače (ki se izplačujejo v rednih časovnih presledkih);

(b) zvišane postavke za nadurno in nočno delo, delo med vikendi, delo v neprijetnih ali nevarnih razmerah itd.;

(c) dodatke za življenjske stroške in bivanje;

(d) premije, npr. premije ob božiču, novem letu, za počitnice, premije, ki temeljijo na produktivnosti in nadomestila za višje razrede;

(e) dodatke za prevoz na delo in z njega ([1]);

(f) plačila za čas državnih praznikov, letni dopust;

(g) provizije, napitnine, sejnine;

(h) druge premije ali občasna plačila, ki so povezana s celotno uspešnostjo podjetja kot del shem soudeležbe pri dobičku;

(i) plačila delodajalcev zaposlenim v okviru varčevalnih shem;

(j) izredna plačila zaposlenim, ki zapuščajo podjetje, če ta plačila niso vezana na kolektivno pogodbo;

(k) dodatke za stanovanje, ki jih delodajalci plačajo zaposlenim v denarju.

3.017 Poudariti je treba, da se vnesejo podatki o bruto plačah, vključno z davki na plače in vsemi višjimi stopnjami teh davkov, kakor tudi o socialnih prispevkih zaposlenih. Kadar delodajalci zaposlenim izplačajo neto plače, jih je torej treba zvišati za vrednost teh postavk.

3.018 Bruto plače v naravi obsegajo proizvode in storitve, ki jih delodajalci svojim zaposlenim zagotavljajo brezplačno ali po znižanih cenah ter jih zaposleni in njihove družine lahko uporabljajo v prostem času in po lastnem preudarku za zadovoljevanje svojih potreb ali želja. Ti niso nujni za delodajalčev proizvodni proces. Njihova vrednost je vrednost ugodnosti, ki jo predstavljajo: vrednost proizvodov, če je zagotovljeno brezplačno, ali razlika med vrednostjo proizvodov in plačilom zaposlenih, če je blago zagotovljeno po nižjih cenah. Te postavke, ki so v ERK precej pomembne, vključujejo:

(a) kmetijske proizvode, ki so zaposlenim na voljo brezplačno ali po znižanih cenah, kot nadomestilo ([2]);

(b) namestitvene storitve, proizvedene za lastni račun, ki so brezplačno ali po znižanih cenah na razpolago zaposlenim;

(c) proizvode in storitve, ki jih kupijo delodajalci, pod pogojem, da ti nakupi izpolnjujejo opredelitev plač v naravi (se pravi, da ne predstavljajo vmesne potrošnje). Predvsem prevoz zaposlenih na delo in z njega je del njihove plače v naravi, razen če poteka v delovnem času. Ta kategorija zajema kupljene namestitvene storitve in otroške jasli itd. (prim. ESR 95, 4.05).

([1]) Podoben rezultat se lahko doseže z zajemanjem odtujitve vsake pol leta in z izračunom proizvodnje referenčnega leta n tako, da se seštejeta prodaja drugega polletja leta n in prvega polletja leta n+1.

([2]) Ta kategorija ne sme vključevati plačil, opravljenih predvsem v interesu delodajalca. Ta plačila so del vmesne potrošnje (prim. 2.108(e)).

▼B

3.019 Plače v naravi se vrednotijo v osnovnih cenah ali v kupčevih cenah (odvisno od tega, ali so postavke proizvedene v enoti ali kupljene izven nje).

3.020 Bruto plače pa v nasprotju s tem ne vključujejo izdatkov zaposlenih, ki so v njihovo lastno korist in nastanejo v interesu podjetja. Te postavke so, med drugim: dodatki ali povračila stroškov zaposlenim za potovanja, ločeno življenje, selitev in razvedrilo v času, ko so na delu ter izdatki za zagotavljanje udobja na delovnem mestu (npr. športne in rekreacijske možnosti). Podobno tudi denarna plačila delodajalcev zaposlenim za nakup orodja ali posebnih oblačil (vključno z zneski, ki jih morajo zaposleni za to nameniti po pogodbi) niso del bruto plač, vključenih v ta naslov. Vse te postavke so zajete v vmesni potrošnji delodajalcev (prim. ESR 95, 4.07).

3.021 Socialni prispevki delodajalcev vključujejo vrednost socialnih prispevkov, ki jih delodajalci plačajo z namenom, da svojim zaposlenim zagotovijo upravičenost do socialnih prejemkov (razen socialnih prispevkov zaposlenih, odtegnjenih pri viru od bruto plač (prim. 3.017). Ti prispevki so lahko dejanski ali pripisani.

3.022 Dejanski socialni prispevki predstavljajo plačila delodajalcev, vključno z obveznimi, pogodbenimi in prostovoljnimi prispevki za zavarovanje proti tveganjem in socialni stiski. Ti socialni prispevki se plačajo zavarovateljem (ustanovam socialne varnosti ali zasebnim zavarovateljem). Čeprav jih delodajalci plačajo neposredno zavarovateljem, se delodajalčevi prispevki obravnavajo kot sestavni del sredstev za zaposlene, saj se šteje, da zaposleni prejmejo prispevke in jih nato plačajo zavarovateljem.

3.023 Pripisani socialni prispevki so protipostavka socialnim prejemkom, financiranim brez skladov, ki jih delodajalci plačajo neposredno svojim zaposlenim ali bivšim zaposlenim brez posredovanja zavarovalnice ali avtonomnega pokojninskega sklada [1] (prim. ESR 95, 4.10). Ti prispevki so zajeti v obdobju, v katerem je delo opravljeno (če so protipostavka obveznim socialnim prejemkom) ali v obdobju, v katerem so prejemki zagotovljeni (če so protipostavka prostovoljnim socialnim prejemkom).

3.024 Poudariti je treba, da v ESR v primeru, ko so proizvodne enote individualna podjetja, sredstva za zaposlene ne vključujejo nadomestil za delo, ki ga na posestvu opravi kmetovalec ali neplačani člani njegove družine; te osebe delijo raznovrstni dohodek, ki je bilanca računa ustvarjanja dohodka za individualna podjetja. Če pa so proizvodne enote del družbe (prim. 5.09 in 5.10), morajo biti vsa nadomestila zajeta kot sredstva za zaposlene.

D. DAVKI NA PROIZVODNJO IN UVOZ

(prim. ESR 95, 4.14 do 4.29)

3.025 Davki na proizvodnjo in uvoz so obvezna, nevračljiva plačila v denarju ali naravi, s katerimi država ali institucije Evropske unije obdavčujejo proizvodnjo ter uvoz proizvodov in storitev, zaposlovanje delovne sile, lastništvo in uporabo zemljišč, stavb in drugih sredstev, uporabljenih v proizvodnji. Ti davki se plačujejo ne glede na dobiček (prim. ESR 95, 4.14).

3.026 Davki na proizvodnjo se delijo na:

— davke na proizvode:

  — davke tipa davka na dodano vrednost,

  — davke in dajatve na uvoz, razen DDV, in

  — davke na proizvode, razen DDV in uvoznih davkov,

— druge davke na proizvodnjo.

1. **Davki na proizvode**

3.027 Davki na proizvode so davki, ki se plačujejo na enoto posameznega proizvedenega ali zamenjanega proizvoda ali storitve. Davki so lahko določeni z denarnim zneskom na količinsko enoto proizvoda ali

[1] Kmetijski proizvodi, zagotovljeni zaposlenim, so proizvodnja kmetijske panoge.

▼B

storitve ali pa se izračunajo *ad valorem* kot določen odstotek cene na enoto ali vrednosti proizvoda ali storitve (prim. ESR 95, 4.16).

3.028 Davki tipa DDV so davki na proizvode in storitve, ki jih podjetja zbirajo v stopnjah in ki na koncu v celoti bremenijo končnega kupca. Obsegajo DDV in druge odbitne davke, zaračunane pod podobnimi pravili, kakor veljajo za DDV ([1]).

3.029 Davki in dajatve na uvoz, razen DDV, obsegajo obvezna plačila, razen DDV, s katerimi država ali institucije Evropske unije obdavčujejo uvožene proizvode, da bi jim dovolile prosto kroženje na ekonomskem ozemlju, in storitve, ki jih nerezidenčne enote zagotavljajo rezidenčnim enotam.

3.030 Obsegajo uvozne carine in druge dajatve, kot so dajatve na uvožene kmetijske proizvode, denarna nadomestila, s katerimi je obdavčen uvoz, trošarine itd. (prim. ESR 95, 4.18). Plačajo jih uvozniki in se običajno prenesejo na kmetovalca, ki kupi proizvode, se pravi, postanejo del kupčeve cene proizvodov in storitev. Če kmetijske proizvodne enote neposredno uvozijo proizvodna sredstva, se uvozne carine, neodbitni DDV in denarna nadomestila (prejemki ali plačila) navedejo tudi v kupčevi ceni, ki se uporablja za namene ERK.

3.031 Davki na proizvode, razen DDV in uvoznih davkov, obsegajo davke na proizvode in storitve, ki jih proizvedejo rezidenčna podjetja in ki postanejo obveznost kot posledica proizvodnje, izvoza, prodaje, transferja, lizinga ali dobave teh proizvodov ali storitev, ali kot posledica njihove porabe za lastno končno potrošnjo ali lastne investicije (prim. ESR 95, 4.19).

3.032 V kmetijstvu so ti davki naslednji:

— davki na sladkorno peso,

— kazni za preseganje mlečne kvote,

— davki skupne odgovornosti, ki so prej veljali za mleko in žita.

3.033 Ker je proizvodnja zajeta v osnovnih cenah, so davki na proizvode zajeti v računu proizvodnje (prim. 2.082 do 2.086) in se ne pojavljajo v računu ustvarjanja dohodka. Zajeti so takrat, ko se dejavnosti, transakcije ali drugi dogodki, ki ustvarijo obveznosti plačila davkov, zgodijo. Ker ERK te postavke zajema brez odbitnega DDV, je neodbitni DDV edini prometni davek, ki je zajet v ERK. Zaradi tega DDV ni zajet v računih, razen v posebnem primeru premajhnega nadomestila za DDV, ki je vključeno v „druge davke na proizvodnjo“ (prim. 3.048(g)).

3.034 Davki na proizvode (razen DDV), ki vplivajo na nekatere proizvode kmetijske vmesne potrošnje, so zajeti v kupčevi ceni vmesne potrošnje v računu proizvodnje (prim. 2.110 do 2.113). Ti primeri zajemajo, na primer, davke na sladkor in alkohol, ki se uporabljata za proizvodnjo vina, in se plačujejo v nekaterih državah članicah. Ti davki, ki sestavljajo davke na proizvode kmetijsko-živilskih dejavnosti, se dodajo vrednosti vmesne potrošnje kmetijske dejavnosti.

2. **Obravnava DDV**

3.035 Opis v ESR 95 (4.17) se nanaša na standardni sistem DDV, v katerem lahko vsako podjetje odšteje od DDV, plačanega na svojo prodajo, znesek davka, ki ga je plačalo na svoje nakupe vložkov za lastno vmesno potrošnjo ali osnovna sredstva sredstvo. Vendar pa obstajajo poleg standardnih predpisov o DDV tudi posebni predpisi za kmetijstvo (sistemi pavšalnega DDV), ki se razlikujejo po posameznih državah članicah.

3.036 Pavšalne sisteme, ki se uporabljajo v državah članicah EU, lahko razdelimo v dve glavni vrsti nadomestil za DDV, plačan pri nakupih:

— čez ceno. V tem primeru kmetovalci, za katere velja pavšalni sistem, svoje izdelke prodajo po ceni, zvišani za pavšalni odstotek DDV, vendar pa fakturiranega DDV ne plačajo finančnim oblastem, saj je DDV, ki ga fakturirajo in obdržijo, izračunan tako, da

([1]) Namestitvene storitve se obravnavajo kot ločljiva nekmetijska dejavnost, zaradi česar se pojavljajo samo kot sredstva za zaposlene in v obliki odbitka od poslovnega presežka kmetijske dejavnosti. Če bi bile neločljivo povezana nekmetijska dejavnost, bi bile zajete kot del proizvodnje in v obliki sredstev za zaposlene.

▼B

čimbolj natančno nadomesti DDV, ki so ga plačali pri svojih nakupih,

— kot nadomestilo. Po tem sistemu kmetje svoje proizvode prodajajo brez DDV. Potem ko pri finančnih organih vložijo zahtevek, pozneje prejmejo nadomestilo, izračunano kot pavšalni odstotek ([1]), ki se uporabi pri njihovi prodaji kot nadomestilo za DDV, ki so ga plačali pri svojih nakupih.

(a) Definicije

3.037 Naslednji koncepti standardnega sistema DDV se uporabljajo tudi za pavšalne sisteme:

(a) DDV, ki ga fakturira proizvajalec: to je DDV, ki ga proizvajalec izračuna po stopnji, ki velja za prodajani izdelek in ki ga na računu zaračuna vsakemu domačemu kupcu;

(b) DDV, fakturiran proizvajalcu na vmesno potrošnjo: to je DDV, ki se izračuna po stopnji, ki velja za vsak kupljen proizvod in ki ga je proizvajalec plačal na svoje vmesne vložke; imenuje se odbitni ([2]) DDV na vmesno potrošnjo;

(c) DDV, fakturiran proizvajalcu pri nakupih osnovnih sredstev: imenuje se odbitni DDV na nakupe osnovnih sredstev;

(d) DDV, ki ga mora proizvajalec plačati na tekoče transakcije: to je razlika med DDV, ki ga je proizvajalec fakturiral in DDV, ki mu je bil fakturiran pri njegovih nakupih vmesne potrošnje (a–b);

(e) Skupni DDV, ki ga plača proizvajalec: to je razlika med DDV, ki ga je proizvajalec fakturiral in skupnim DDV, ki mu je bil fakturiran pri njegovih nakupih vmesne potrošnje in nakupih osnovnih sredstev (a–b–c).

3.038 Določbe ESR 95 predpisujejo enotno metodo zajemanja DDV. To je „neto“ sistem, pri katerem se cene vložkov in rezultatov proizvodnje zajemajo brez odbitnega DDV.

3.039 V davčni zakonodaji se DDV obravnava kot „prehodna postavka“ za proizvajalce, tako da odbitni DDV, ki ga mora proizvajalec plačati pri svojih nakupih, ne predstavlja prave sestavine stroškov pri njegovih lastnih izračunih in se lahko obravnava samo kot vnaprejšnji delež plačila DDV, ki ga mora izračunati za svoj lastni promet, tako da mora davčnemu uradu nato plačati samo razliko. Ker je na splošno samo končni potrošnik tisti, ki mora plačati DDV na ta proizvod, proizvajalec (skupaj s proizvajalci potrebnih proizvodov za vmesno potrošnjo) dejansko deluje kot agent davčnega urada. V nasprotnem primeru, ko proizvajalec ne more odbiti (ali zahtevati vračila) davka, plačanega pri nakupih (neodbitni DDV), se ta DDV obravnava kot sestavina stroškov.

(b) Delovanje metode zajemanja neto vrednosti

3.040 Pri kmetovalcih, za katere velja standardni sistem, ni računovodskih težav; DDV, fakturiran pri proizvodih, ki so bili prodani ali kako drugače odsvojeni, se v ERK ignorira in se ne navaja pri nobeni proizvodni ceni, ki se uporablja za vrednotenje končne proizvodnje, medtem ko se odbitni DDV, plačan pri nakupih postavk vmesne potrošnje in osnovnih sredstev, prav tako ne upošteva pri ustreznih cenah pri izračunu izdatkov za ERK.

3.041 Kmetje, za katere veljajo pavšalni sistemi, pa imajo računovodske težave (prim. 3.035 in naslednje). Očitno je višina nadomestila, ki se odobri posameznim kmetovalcem, le redkokdaj natančno enaka višini DDV, ki so ga plačali pri svojih nakupih. Pri pavšalnih sistemih se bo DDV zajemal po enaki metodi kot v standardnem sistemu, se pravi, brez DDV za posamezne postavke končne proizvodnje in brez odbitnega DDV za posamezne postavke vmesne potrošnje in bruto investicije v osnovna sredstva.

([1]) Ustrezajo zlasti plačam, ki jih delodajalci še naprej začasno izplačujejo svojim zaposlenim ob bolezni, porodniškem dopustu, poškodbi pri delu, nezmožnosti za delo ali presežku delovne sile, če je zadevne zneske mogoče opredeliti ločeno.

([2]) Promet je najpomembnejša obdavčljiva postavka. Vse države članice EU pobirajo prometni davek v obliki DDV. Stopnje tega davka se razlikujejo po posameznih državah članicah, pa tudi znotraj posameznih držav članic. Na splošno veljajo za kmetijske proizvode davčne stopnje, ki so nižje od običajne stopnje.

▼B

Razlika med pavšalnim nadomestilom, odobrenim kmetovalcem, za katere veljajo pavšalni sistemi, in DDV, ki bi ga lahko odbili, če bi zanje veljal standardni sistem, predstavlja previsoko ali premajhno nadomestilo. Vsako previsoko ali premajhno nadomestilo se mora v ERK navesti posebej.

3.042 Metoda zajemanja previsokih ali premajhnih nadomestil DDV v pavšalnih sistemih je naslednja:

— previsoko nadomestilo za DDV pri nakupih se zajame pod „druge subvencije na proizvodnjo“,

— prenizko nadomestilo za DDV pri nakupih se zajame pod „drugi davki na proizvodnjo“.

„DDV na nakupe“ je DDV, ki bi ga lahko kmetovalci, za katere velja pavšalni sistem, odbili, če bi zanje veljal standardni sistem DDV.

3.043 Prednost te metode zajemanja je, da spodbuja enotno obravnavo kmetijske proizvodnje, vmesne potrošnje in bruto investicij v osnovna sredstva ne glede na sistem DDV, ki velja za kmetovalce. Ob tem prinaša tudi simetrično obravnavo previsokih ali prenizkih nadomestil za DDV v primerjavi z bruto dodano vrednostjo po osnovnih cenah. To omogoča izračunavanje bruto dodane vrednosti po osnovnih cenah ne glede na sprejet sistem DDV, kar je ugodno za usklajevanje in primerljivost ERK v posameznih državah članicah (prim. 3.033).

3. **Drugi davki na proizvodnjo**

3.044 Drugi davki na proizvodnjo obsegajo vse davke, ki bremenijo podjetja zaradi njihovega ukvarjanja s proizvodnjo, ne glede na količino ali vrednost proizvedenih ali prodanih proizvodov in storitev (prim. ESR 95, 4.22). Lahko se plačujejo na zemljišča, osnovna sredstva ali zaposlene v proizvodnem procesu.

3.045 Drugi davki na proizvodnjo so edini davki, ki se zajamejo v računu ustvarjanja dohodka za dejavnost. Navedejo se v računih panog ali sektorjev, ki jih plačajo (merilo plačila).

3.046 Davki, ki se zajamejo v računu ustvarjanja dohodka za kmetijstvo, morajo biti:

(a) obvezni;

(b) plačani so neposredno iz kmetijske dejavnosti;

(c) plačani državi ali institucijam Evropske unije;

(d) v okviru definicije drugih davkov na proizvodnjo (glej 3.044).

3.047 Zaradi različnega zgodovinskega razvoja javnih financ v različnih državah EU obstaja v EU veliko različnih davkov na proizvodnjo. V kmetijstvu sta še dva druga precej pomembna tipa davkov na proizvodnjo: davek na lastnino in davek na motorna vozila.

3.048 Drugi najpomembnejši davki na proizvodnjo v kmetijstvu so:

(a) davki na lastnino in drugi davki na uporabo zemljišč in stavb, ki se uporabljajo v proizvodnji (ne glede na to, ali so v lastništvu ali najemu kmetijskih enot);

(b) davki na uporabo osnovnih sredstev, kot so motorna vozila, stroji ali druga oprema, v proizvodnji (ne glede na to, ali so sredstva v lastništvu ali najemu kmetijskih enot);

(c) davki na plačilno listo, ki jih plača delodajalec;

(d) davki na onesnaževanje, ki je posledica proizvodnih dejavnosti;

(e) davki, ki jih podjetja plačajo za pridobitev poslovnih in profesionalnih licenc/dovoljenj, če so te licence/dovoljenja podeljena avtomatično s plačilom zahtevanega zneska. Če so ta plačila vezana na regulativno funkcijo (npr. preverjanje pristojnosti ali kvalifikacij vlagatelja), jih je treba obravnavati kot nakup storitev države in zajeti kot vmesno potrošnjo (razen če so povsem nesorazmerna s stroški zagotavljanja zadevne storitve) (prim. 2.108(o));

(f) pristojbine za vodo, ki se plačajo kot pavšalni davki in niso sorazmerne s količino porabljene vode;

▼B

(g) prenizko nadomestilo za DDV, ki izhaja iz uporabe pavšalnih sistemov DDV (prim. 3.041 in 3.042).

3.049 V skladu z obračunskim načelom se davki na proizvodnjo zajamejo v trenutku, ko nastane finančna obveznost. Pri prenizkem nadomestilu za DDV je to čas nakupa proizvodov in storitev vmesne potrošnje ter bruto investicij v osnovna sredstva, ki povzroči nastanek obveznosti (ne trenutek vračila).

3.050 Drugi davki na proizvodnjo ne zajemajo:

(a) neposrednih obveznih plačil kmetijske dejavnosti, katerih prejemniki niso država niti institucije Evropske unije. Ta plačila se obravnavajo kot nakupi tržnih storitev pri prejemnikih transferjev in so zato vključena v vmesno potrošnjo kmetijstva;

(b) kazni in penalov ter stroškov, ki jih naložijo davčni organi v zvezi s pobiranjem ali izterjavo, ki se ne zajemajo skupaj z davki, na katere se nanašajo, razen če jih ni mogoče razmejiti od samih davkov(prim. ESR 95, 4.133);

(c) obveznih davkov, ki jih ne pobira država ali ustanove Evropske unije in ki jih, kljub temu da bremenijo kmetijstvo, poravna panoga odjemalca. Ta plačila se navedejo v vmesni potrošnji panoge porabe;

(d) davkov na dobiček ali premoženje, kot so izravnalni davki, davek od dohodka, davek od dobička pravnih oseb in davek na premoženje. Ti davki se vključijo kot tekoči davki na dohodek, sredstva itd. v računu sekundarne razdelitve dohodka;

(e) davkov na dediščino in darila ter posebnih davkov na premoženje. Te je treba zajeti kot davek na kapital v računu kapitala;

(f) pristojbin za vodo, katerih višina je neposredno ali posredno povezana s količino porabljene vode.

E. SUBVENCIJE

(prim. ESR 95, 4.30 do 4.40)

3.051 Subvencije so tekoča, nepovratna plačila države ali institucij Evropske unije rezidenčnim proizvajalcem z namenom vplivanja na raven njihove proizvodnje, na njihove cene ali na nadomestila proizvodnim dejavnikom. Drugi netržni proizvajalci lahko prejmejo druge subvencije na proizvodnjo samo, če so ta plačila odvisna od splošnih pravil, ki veljajo za tržne in netržne proizvajalce. Po dogovoru se subvencije na proizvode v drugi netržni proizvodnji ne prikažejo (prim. ESR 95, 4.30)

3.052 Subvencije se delijo na:

— subvencije na proizvode:

  — uvozne subvencije,

  — druge subvencije na proizvode, in

— druge subvencije na proizvodnjo.

1. **Subvencije na proizvode**

3.053 Subvencije na proizvode so subvencije, plačljive na enoto proizvedenega ali uvoženega proizvoda ali storitve. Subvencija je lahko določena z denarnim zneskom na enoto proizvoda ali storitve ali pa je izračunana *ad valorem* kot določen odstotek cene na enoto. Subvencija se lahko izračuna tudi kot razlika med določeno ciljno ceno in tržno ceno, ki jo kupec dejansko plača. Subvencija na proizvod navadno postane obveznost, ko je proizvod proizveden, prodan ali uvožen. Po dogovoru se subvencije na proizvode lahko nanašajo le na tržno proizvodnjo ali na proizvodnjo za lastno končno porabo (prim. ESR 95, 4.33).

3.054 Uvozne subvencije obsegajo subvencije na proizvode in storitve, ki se plačajo, ko proizvod prestopi mejo za porabo na ekonomskem ozemlju ali ko so opravljene storitve rezidenčnim institucionalnim enotam. Zajemajo lahko izgube državnih trgovskih organizacij, katerih funkcija je nakup proizvodov pri nerezidentih in nato prodaja teh proizvodov rezidentom po nižjih cenah, če so te izgube posledica premišljene državne politike (prim. ESR 95, 4.34).

▼B

3.055 Subvencije na proizvode so obračunane v osnovni ceni (prim. 2.082 do 2.086) v trenutku vrednotenja proizvodnje in se torej ne pojavijo v računu ustvarjanja dohodka dejavnosti. Subvencije na proizvode, ki se nanašajo na pridobitev (uvoz ali drugo) proizvodov za vmesno potrošnjo ali osnovnih sredstev in ki povzročijo znižanje kupčevih cen teh proizvodov, se upoštevajo z uporabo kupčevih cen pri vrednotenju vmesne potrošnje ali bruto investicij v osnovna sredstva (prim. 2.110 do 2.113); temu ustrezno to povzroči znižanje stroškov za te proizvode ali sredstva.

▼M1

3.056 Metoda vrednotenja proizvodnje po osnovnih cenah zahteva temeljno razlikovanje med subvencijami na proizvode in drugimi subvencijami na proizvodnjo. Subvencije na kmetijske proizvode ([1]) se lahko plačajo bodisi kmetijskim proizvajalcem bodisi drugim gospodarskim subjektom. Samo subvencije na proizvode, plačane kmetijskim proizvajalcem, se prištejejo k tržni ceni, ki jo prejmejo proizvajalci, da dosežejo osnovno ceno. Subvencije na kmetijske proizvode, plačane drugim gospodarskim subjektom razen kmetijskim proizvajalcem, se ne zajamejo v ERK.

▼B

3.057 Subvencije na proizvode so zajete, ko se zgodi transakcija ali dogodek (proizvodnja, prodaja, uvoz itd.), ki je osnova za pridobitev subvencije, da se ohrani doslednost z drugimi računi (se pravi, merjenje proizvodnje v osnovnih cenah). Tako se kompenzacijska pomoč za poljščine zajame v času žetve, medtem ko se posebne premije za govedo in krave dojilje ter premije za ovčje samice zajamejo v trenutku zadržanja živali in/ali datumu oddaje vloge za podporo.

2. **Druge subvencije na proizvodnjo**

3.058 Druge subvencije na proizvodnjo obsegajo subvencije razen subvencij na proizvode, ki jih rezidenčne proizvodne enote lahko prejmejo na osnovi ukvarjanja s proizvodnjo. Drugi netržni proizvajalci lahko za svojo drugo netržno proizvodnjo prejmejo druge subvencije na proizvodnjo le, če so ta plačila države odvisna od splošnih pravil, ki veljajo za tržne in netržne proizvajalce (prim. ESR 95, 4.36). ESR 95 navaja štiri druge subvencije na proizvodnjo (prim. ESR 95, 4.37): subvencije na plačilno listo ali delovno silo, subvencije za zmanjševanje onesnaževanja, podpore za obrestne olajšave in prevelika nadomestila za DDV. Ta plačila se nanašajo predvsem na predvidevanje proizvodnih stroškov ali podporo za spremembe proizvodne metode.

3.059 Ker se proizvodnja vrednoti v osnovnih cenah, se v računu ustvarjanja dohodka zajamejo samo druge subvencije na proizvodnjo (kot negativne porabe).

(a) Tip upravičenca

3.060 Upravičenci do subvencij morajo običajno proizvajati tržne proizvode in storitve ali proizvode in storitve za lastno končno porabo. Tržni proizvodi in storitve so vsi proizvodi in storitve, ki so sproščeni na trg ali so namenjeni sprostitvi na trg. Obsegajo prodane proizvode, proizvode, menjane za druge proizvode, proizvode, uporabljene kot plačilo v naravi ali shranjene, preden so pozneje uporabljeni v katerega od navedenih namenov. Proizvodi za lastno končno porabo obsegajo proizvode, ki so ohranjeni za namene končne potrošnje ali bruto investicije v osnovna sredstva v isti enoti. Kljub temu lahko netržni proizvajalci prejmejo druge subvencije na proizvodnjo, če so ta plačila odvisna od splošnih pravil, ki veljajo za tržne in netržne proizvajalce.

3.061 Proizvodnja tržnih storitev obsega tudi komercialne in skladiščne storitve. Subvencije se lahko torej dodelijo trgovinskim agencijam in agencijam za reguliranje trga, katerih naloga je kupovanje, skladiščenje in nadaljnja prodaja kmetijskih proizvodov (prim. 3.068 in 3.069 o agencijah za reguliranje trga).

(b) Nameni drugih subvencij na proizvodnjo

3.062 Druge subvencije na proizvodnjo se lahko, po ESR 95, dodelijo v primerih, kadar njihov učinek na prodajne cene ali ustrezno nadome-

([1]) Subvencije na kmetijske proizvode, plačane kmetijskim proizvajalcem, vključujejo vse subvencije v obliki neposrednih plačil kmetom za izpad dohodka zaradi manjšega obsega proizvodnje (se pravi v primerih, ko država proizvajalcem kmetijskih proizvodov plača razliko med povprečnimi tržnimi cenami in zajamčenimi cenami kmetijskih proizvodov).

▼B

stilo proizvodnih dejavnikov ni nujno glavni namen subvencij. Finančna pomoč se na primer lahko dodeli za kmetijsko proizvodnjo, da se zaščiti kulturna in naravna dediščina, spodbuja razvoj turizma v neki regiji ali zaščitijo tla pred erozijo, regulira naravno vodno ravnovesje ali vpliva na podnebje.

(c) Kriterij plačila

3.063 Razen subvencij na obrestno mero, ki so posebna vrsta subvencije, se druge subvencije na proizvodnjo pripišejo računu ustvarjanja dohodka v proizvodnih panogah ali v sektorjih, katerim so izplačane. Zaradi te metode pripisovanja subvencij v ERK niso upoštevane vse podpore, ki jih prejme kmetijstvo. Razen neposredne pomoči imajo kmetijske proizvodne enote korist tudi od subvencij (v smislu ESR 95), plačanih proizvodnim panogam, ki so v prodajni verigi pred in za njimi, ter zlasti agencijam za reguliranje trga ([1]).

▼M1

3.064 V kmetijstvu so najpomembnejši tipi drugih subvencij, povezanih s proizvodnjo:

— subvencije na plačilno listo,

— subvencije za obresti (prim. ESR 95, 4.37(c)) rezidenčnim proizvodnim enotam, tudi če so namenjene spodbujanju investicij ([2]). Dejansko so to tekoči transferji, namenjeni zmanjšanju proizvajalčevih poslovnih stroškov. V računih se obravnavajo kot subvencije proizvajalcem, ki imajo od njih koristi, četudi v praksi država plača razliko v obrestih neposredno kreditni instituciji, ki je odobrila posojilo (z odstopanjem od merila plačila),

— vračila DDV, ki so višja od potrebnih ali normalnih nadomestil v danem položaju in ki izhajajo iz sistema pavšalnega nadomestila (prim. 3.041 in 3.042),

— prevzem prispevkov za socialno varnost in davke na nepremičnine,

— prevzem drugih stroškov, kot so pomoč za zasebno skladiščenje vina in grozdnega mošta in ponovno skladiščenje namiznih vin (če so zaloge v lasti kmetijske enote),

— druge subvencije na proizvodnjo:

— podpore za zemljo v prahi (obvezna praha, povezana s podporami glede na površino, in prostovoljna praha),

— finančno nadomestilo za umik svežega sadja in vrtnin s trga. Ta plačila pogosto prejmejo skupine tržnih proizvajalcev in jih je treba obravnavati kot subvencije kmetijstvu, saj so neposredna nadomestila za izgubo proizvodnje,

— premije za govedo za sezonske prilagoditve („izvensezonske premije“) in ekstenzifikacija,

— podpore za kmetijsko proizvodnjo v območjih z omejenimi možnostmi in/ali hribovitih območjih,

— druge podpore, namenjene vplivu na proizvodne metode (ekstenzifikacija, tehnike, namenjene zmanjšanju onesnaževanja itd.),

— zneski, plačani kmetovalcem kot nadomestilo za ponavljajoče se izgube blaga v zalogah, npr. poljščine ali živina, ki se štejejo kot nedokončana proizvodnja, ter nasadi, če so še v obdobju rasti (prim. 2.040 do 2.045). Nasprotno pa se kompenzacijski transferji za izgube blaga v zalogi in/ali nasadi, uporabljeni kot proizvodni dejavniki, zajamejo kot drugi kapitalski transferji v računu kapitala.

▼B

3.065 Uporaba obračunskega načela pri zajemanju drugih subvencij na proizvodnjo je lahko zelo kočljiva. Ker je težko oblikovati splošno pravilo, je treba to načelo uporabljati konsistentno, prožno in pragmatično. Ker so številne kmetijske subvencije povezane s proizvodnjo in proizvod-

([1]) Ta odstotek se lahko razlikuje glede na vrsto proizvoda in način distribucije.

([2]) Kadar pa ima podpora dvojni namen financiranja odplačila glavnice dolga in plačila obresti nanj in kadar je ni možno razdeliti med oba elementa, se celotna podpora obravnava kot investicijska podpora.

▼B

nimi dejavniki (površina, čreda itd.), je treba te subvencije običajno zajeti v trenutku proizvodnje ali pridobitve proizvodnih dejavnikov (zlasti pri zemljiščih in živini). Pri subvencijah, ki niso neposredno povezane s proizvodnjo ali proizvodnimi dejavniki, je težko opredeliti čas transakcije, ki jih je povzročila, in jih ločiti od časa, ko so bile dejansko plačane. V tem primeru se subvencije zajamejo v trenutku, ko so prejete.

3.066 Priporočajo se naslednje posebne obravnave:

— kompenzacijska plačila za zemljišča v prahi: takrat, ko se navede zemljišče, ki je v prahi,

— umik proizvodov (sadje/vrtnine): sočasno s fizičnim umikom v proizvodnem letu in ne v koledarskem letu, da se zagotovi doslednost med oceno proizvodnje, minus umiki v proizvodnem letu, in zajemom subvencij (kot negativne porabe) v računu ustvarjanja dohodka,

— podpore za govedorejo (ekstenzifikacijska premija itd.): takrat, ko kmetovalci pridobijo živino in takrat, ko vložijo zahtevek za podporo,

— prevzem stroškov (vključno s podporami za obrestne olajšave): takrat, ko izdatki in obresti zapadejo v plačilo,

— nadomestila za ponavljajoče se izgube, ki vplivajo na proizvodnjo (rastlinski pridelki, živina in nasadi, ki so še v obdobju rasti, prim. 3.064): takrat, ko se proizvodnja zajame v ERK (če je višina nadomestila natančno in nedvomno znana),

— druge subvencije, ki niso neposredno povezane s proizvodi ali proizvodnimi dejavniki (neposredna podpora proizvajalcem, pomoč za območja z omejenimi možnostmi itd.): priporoča se nadaljnja uporaba merila odvisnosti od časa plačila, ker je težko opredeliti čas vložitve zahtevka za nadomestilo in ali so zadevni zneski točni.

3.067 V ERK se kot subvencije ne štejejo:

— tekoči transferji, ki niso plačani kmetijskim proizvodnim enotam, čeprav so subvencije v smislu ERK. Večina teh transferjev so subvencije, plačane agencijam za reguliranje trga. Čeprav lahko plačani zneski vplivajo na prodajne cene kmetijskih proizvodov in so zato kmetijska spodbuda, jih je treba zajeti v skladu z merilom plačila, pod naslovom, namenjenim proizvodni panogi, ki jih prejme,

— tekoči transferji, ki jih proizvodnim kmetijskim enotam plačajo agencije za reguliranje trga. Te je treba zajeti kot proizvodne dele proizvoda, za katerega je transfer plačan, če agencija za reguliranje trga sodeluje samo pri nakupu, prodaji ali skladiščenju proizvodov. Če pa agencija sodeluje samo pri plačilu subvencij, se tekoči transferji proizvodnim enotam zajamejo kot subvencije (prim. 3.068 in 3.069),

— izredna plačila strokovnih izvajalskih organizacij kmetijskim proizvodnim enotam. Ti transferji ne morejo sestavljati subvencij, ker strokovne izvajalske organizacije niso država,

— tekoči transferji države gospodinjstvom kot potrošnikom. Ti transferji so bodisi socialni prejemki bodisi raznovrstni tekoči transferji. Prvi obsegajo nekatere javne podpore za strukturne spremembe, kot je finančna pomoč za ponovno poklicno usposabljanje kmetovalcev,

— kapitalski transferji: ti se od tekočih transferjev razlikujejo v tem, da vsaj ena stranka v transakciji pridobi ali odsvoji sredstvo ali sredstva. Ne glede na to, ali je transfer v denarju ali v naravi, mora imeti za posledico enako spremembo finančnih ali nefinančnih sredstev v bilancah stanja ene ali obeh strank v transakciji (prim. ESR 95, 4.145). Kapitalski transferji zajemajo davke na kapital, investicijske podpore in druge kapitalske transferje (prim. ESR 95, 4.147). Zajeti so med spremembami obveznosti in neto vrednosti v računu kapitala sektorja/dejavnosti. Nekatere vrste kmetijske pomoči so kapitalski transferji. Med njimi so najpomembnejše:

▼B

— podpore za spreminjanje sadovnjakov/vinogradov (za katere ne velja obveznost ponovne zasaditve), ki sestavljajo druge kapitalske transferje,

— podpore za prestrukturiranje sadovnjakov/vinogradov (za katere velja obveznost ponovne zasaditve), ki so investicijske podpore,

— podpore za ukinitev ali zmanjšanje proizvodnje mleka: te so zajete kot drugi kapitalski transferji, če eksplicitno ali implicitno vplivajo na vrednost kvot,

— transferji države kmetijskim družbam in nepravim družbam za pokrivanje izgub, nastalih v več finančnih letih, ali izrednih izgub zaradi dejavnikov, ki so izven nadzora družb. Te transferje je treba vključiti v postavko drugi kapitalski transferji,

— plačila države ali tujine (se pravi iz tujine in/ali od institucij Evropske unije) lastnikom osnovnih sredstev, udeleženih v proizvodnji kmetijskih proizvodov zaradi izjemnih in katastrofalnih izgub, kot so škoda ali uničenje teh proizvodov zaradi vojn, drugih političnih dogodkov ali naravnih nesreč (prim. 2.045). Ta plačila so prikazana v postavki drugi kapitalski transferji (prim. 3.096),

— odpisi dolgov, ki jih imajo proizvajalci kmetijskih proizvodov po pogodbah z državo (npr. predplačila države proizvodnemu podjetju, ki je ustvarilo poslovne izgube v več finančnih letih). ESR 95 navaja, da se tudi te transakcije uvrstijo med kapitalske transferje,

— delni odpis ali znižanje davkov na proizvodnjo, dohodek ali premoženje niso izrecno navedeni v ESR 95 ali posledično v ERK, ker se upoštevajo samo dejansko obračunani davki,

— delnice in udeležbeni deleži, ki jih ima država v kapitalu kmetijskih družb in nepravih družb. Ti so zajeti kot delnice in drugi udeležbeni deleži.

(d) Agencije za reguliranje trga

3.068 Agencije za reguliranje trga

— ki se ukvarjajo samo s kupovanjem, prodajo ali skladiščenjem blaga, so v razdelitvi gospodarstva razvrščene po:

  — dejavnostih, v trgovino; ta dejavnost se po dogovoru šteje kot proizvodnja nefinančnih tržnih storitev,

  — sektorjih, v nefinančne družbe in neprave družbe, če se te agencije za reguliranje trga obravnavajo kot institucionalne enote v smislu ESR 95, če pa ne, pa v sektor, v katerega spada večja enota,

— ki se ukvarjajo samo s plačevanjem subvencij, so v razdelitvi gospodarstva razvrščene po:

  — dejavnostih, v panoge netržne proizvodnje države, saj lahko po pravilih ESR 95 samo država plačuje subvencije (razen institucij Evropske unije),

  — sektorjih, v sektor države (prim. prejšnjo alineo),

— ki se ukvarjajo tako s kupovanjem, prodajo in skladiščenjem blaga kakor tudi s plačevanjem subvencij, so v razdelitvi gospodarstva razvrščene po:

  — dejavnosti, v panogo trgovina, v zvezi z njihovimi proizvodnimi enotami (tip lokalne EED), ki kupujejo, prodajajo ali skladiščijo blago, in v panoge netržne proizvodnje države, skupaj z njenimi proizvodnimi enotami,

  — sektorjih, v sektor država, saj lahko samo država plačuje subvencije. Dodelitev v drug sektor bi pomenila, da subvencije, ki jih plača agencija za reguliranje trga, ne bi bile več subvencije v smislu ESR 95.

▼B

3.069 Posledica stroge uporabe merila plačila je, da se različne subvencije v smislu ESR 95 ne pojavljajo v ERK, saj so zajete po panogah in sektorjih, ki so jim plačane. Zlasti če so agencije za reguliranje trga razvrščene v sektor države, se subvencije, plačane agencijam v zvezi s procesi reguliranja trga (nakup, skladiščenje in nadaljnja prodaja) pojavijo kot „porabe“ pa tudi kot „viri“ v sektorju države. Zaradi tega lahko država subvencije (se pravi druge subvencije na proizvodnjo) plača drugim državnim agencijam.

F. DOHODEK OD LASTNINE

(prim. ESR 95, 4.41 do 4.76)

1. **Definicija**

3.070 Dohodek od lastnine je dohodek, ki ga prejme lastnik finančnega sredstva ali opredmetenega neproizvedenega sredstva v zameno za dajanje sredstev ali dajanje opredmetenega neproizvedenega sredstva na voljo drugi institucionalni enoti (ESR 95, 4.41).

3.071 V ESR 95 so dohodki od lastnine razvrščeni takole:

— obresti,

— razdeljeni dohodek družb (dividende in odtegnjeni dohodek od nepravih družb),

— reinvestirani dohodki od neposrednih tujih naložb,

— dohodek od lastnine, pripisan zavarovancem,

— najemnine (od zemljišč in od podzemnih nahajališč).

3.072 ERK obravnava samo dohodek od lastnine, obračunan v računu podjetniškega dohodka (prim. zaporedje računov, 1.38 do 1.48). Ta račun zajema na strani virov dohodek, ki ga prejmejo enote kot rezultat njihove neposredne udeležbe v proizvodnem procesu (poslovni presežek/raznovrstni dohodek), in prejeti terjatveni dohodek od lastnine. Na strani porab zajema plačljiv dohodek od lastnine, povezan s kmetijskimi dejavnostmi (in neločljivo povezanimi nekmetijskimi dopolnilnimi dejavnostmi). Na splošno se lahko račun podjetniškega dohodka izračuna samo za institucionalne sektorje, čeprav se lahko izračuna tudi za dejavnost, če je določen del dohodka od lastnine možno pripisati lokalnim EED.

3.073 Za ERK so pomembne samo tri vrste dohodka od lastnine: obresti, najemnine in dohodek od lastnine, pripisan zavarovancem.

2. **Obresti**

3.074 Obresti so sredstva, ki se plačajo na investicijsko posojilo. Zajemajo plačila, plačana v vnaprej v določenih časovnih presledkih, v višini določenega odstotka vrednosti posojila. V ERK so obresti protipostavka posojil, dodeljenih za potrebe kmetijskih gospodarstev (na primer za pridobitev zemljišč, stavb, strojev, vozil ali druge opreme, tudi če se ta uporabljajo v okviru neločljivih nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti).

3.075 Obresti zajemajo tudi plačila v zvezi z najemom osnovnih sredstev za njihovo uporabo v kmetijstvu (po možnosti skupaj z zemljišči). Samo tisti del, ki obsega najemnino (obravnavan kot pripisano posojilo, ki ga najemodajalec odobri najemojemalcu) in ga plača najemojemalec, je vključen v plačilo obresti (kapitalski del je zajet v finančnem računu).

3.076 Zabeležiti je treba, da namišljene obresti na stalni lastniški kapital v kmetijskih gospodarstvih niso zajeti v tem poglavju; pojavijo se kot sestavni del dohodka kmetijskega podjetja (prim. 5.06). Podobno znesek, ki se zajame kot obresti, ki se plačajo, vključuje subvencije za obrestne olajšave v kmetijstvu.

3.077 Obresti, ki jih v zvezi s kmetijskimi dejavnostmi prejmejo enote, ki pripadajo korporativnim kmetijskim podjetjem, je prav tako treba zajeti. Obresti, ki jih prejmejo individualna podjetja, so izključene iz

▼B

merjenja podjetniškega dohodka kmetijske dejavnosti, saj je prevladalo mnenje, da večina obrestonosnih sredstev ni povezanih s kmetijsko dejavnostjo enot in ker je zelo težko ločiti družinska sredstva od sredstev, ki se uporabljajo v proizvodnji ([1]).

3.078 Obresti se zajemajo po obračunskem načelu, to je kot obračunane obresti (ne kot plačane obresti).

▼M2

3.079 Ker se vrednost storitev finančnih posrednikov razdeli na različne naročnike, je treba dejanska plačila obresti finančnim posrednikom ali prejem obresti od njih uskladiti, da se odpravijo marže, ki predstavljajo implicitne bremenitve finančnih posrednikov. Ocenjeno vrednost teh stroškov je treba odšteti od obresti, ki so jih plačali posojilojemalci finančnim posrednikom, in jih prišteti k obrestim, ki so jih prejeli vlagatelji. Stroški se obravnavajo kot nadomestilo za storitve, ki so jih finančni posredniki opravili za svoje odjemalce in ne kot plačilo obresti (prim. 2.107.1 in 2.108(i); ESR, Dodatek I, 4.51).

▼B

3. **Najemnine (od zemljišč in podzemnih nahajališč)**

3.080 Najemnine ustrezajo plačilom, ki jih lastniki neproizvedenih opredmetenih sredstev (zemljišča in podzemna nahajališča) prejmejo v zameno za to, da dajo sredstva na razpolago drugi enoti. Ta postavka v ERK ustreza predvsem najemninam, ki jih kmetovalci plačujejo lastnikom zemljišč ([2]).

3.081 Če lastnik plačuje nekatere dajatve, ki so neposredno povezane s kmetijsko dejavnostjo (zemljiški davek, stroški vzdrževanja zemljišča itd.), se zajete najemnine ustrezno znižajo. Te dajatve so obračunane kot drugi davki na proizvodnjo (pri zemljiškem davku) ali vmesna potrošnja (pri vzdrževanju zemljišč).

3.082 Najemnine od zemljišč ne vključujejo najemnin od stavb in stanovanj, ki so postavljeni na zemljišču; te najemnine se obravnavajo kot plačila za tržne storitve, ki jih lastniki stavb in stanovanj zagotavljajo najemnikom, in so v računih prikazane kot vmesna potrošnja storitev ali kot izdatki za končno potrošnjo (računi gospodinjstev), odvisno od tipa najemne enote. Če ni objektivne osnove, na kateri bi bilo plačila mogoče ločiti na najemnine od zemljišč in najemnine od stavb, ki so na njej postavljene, se celoten znesek obravnava kot najemnina od zemljišč. To pravilo je prilagojena različica priporočila ESR (prim. ESR 95, 4.73) ([3]).

3.083 V tem poglavju se zajame celotna najemnina od zemljišča, če je zemljišče najeto za manj ali več kakor eno leto.

3.084 Najemnine ne vključujejo:

— najemne vrednosti stanovanj, ki so v teh stavbah; to je nadomestilo za tržno storitev, ki je sestavni del zasebne potrošnje (se pravi, najemnik plača najemnino od svojega neto preostalega dohodka),

— najemnin, plačanih za profesionalno uporabo nerezidenčnih stavb (prim. 2.108(a)),

— amortizacija stavb,

— izdatkov za tekoče vzdrževanje stavb (prim. 2.106),

— davka na lastnino (prim. 3.048(a)),

([1]) Pomemben primer so subvencije plačane zavarovalnicam za neživljenjsko zavarovanje, ki tem družbam omogočajo, da zavarovancem zaračunajo nižje (bruto) premije (npr. kmetijskim podjetjem, ki sklenejo zavarovanje za pokrivanje tveganj, kot so škoda, ki jo povzroči toča, zmrzal itd.). Ker so te subvencije subvencije na proizvode, pri čemer je proizvod zavarovalniška storitev, se ne zajamejo v računu ustvarjanja dohodka pri zavarovancu (in v zgornjem primeru torej niso zajete v ERK). Toda čeprav te subvencije nižajo stroške zavarovalniških storitev (za zavarovanca), je njihov učinek prikazan v računu proizvodnje (z nižjo vrednostjo vmesne potrošnje, prim. 2.108(g)) zavarovanca.

([2]) Kadar pa ima podpora dvojni namen financiranja odplačila glavnice dolga in plačila obresti nanj in kadar je ni možno razdeliti med oba elementa, se celotna podpora obravnava kot investicijska podpora.

([3]) Prejete obresti ustrezajo „drugim terjatvam“ (F.7) v finančnem računu. Ta kategorija vključuje vse transakcije, ki spadajo pod druge terjatve, se pravi vsa finančna sredstva, ustvarjena kot protipostavka finančnih ali nefinančnih transakcij, če obstaja časovna razlika med trenutkom izvedbe transakcije in trenutkom pripadajočega plačila.

▼B

— stroškov v zvezi z zavarovanjem stavb (prim. 2.108(g)).

3.085 Pri zemljiščih in stavbah, ki jih uporablja lastnik, ni treba obračunati namišljenih najemnin. Najemnine, ki ustrezajo neproizvedenim neopredmetenim sredstvom, kot so patentirana sredstva in proizvodne pravice (mlečne kvote), je treba zajeti kot vmesno potrošnjo (prim. 2.108(n)).

4. **Dohodek od lastnine, pripisan zavarovancem (ni zajet v ERK)**

3.086 Dohodek od lastnine, pripisan zavarovancem, ustreza celotnim primarnim dohodkom od investiranja zavarovalnih tehničnih rezervacij in pokojninskih skladov (prim. ESR 95, 4.68). Te tehnične rezervacije se obravnavajo kot sredstva, ki pripadajo zavarovancem. ESR 95 predpisuje, da se v izračun podjetniškega dohodka kot viri vključijo prihodki iz investiranja zavarovalnih tehničnih rezervacij. Ti prihodki so pripisani zavarovancem kot dohodek od lastnine, pripisan zavarovancem. Slednji se obravnava, kakor da bi bil vrnjen zavarovalnicam v obliki dodatnih premij, saj v praksi ta dohodek zadržijo zavarovalnice (prim. ESR 95, 4.69).

3.087 Dohodek od lastnine, pripisan zavarovancem, ni zajet v ERK. Da bi bila izmera dohodka od kmetijske dejavnosti smiselna, bi dejansko morala:

— vključevati vse tokove v zvezi z neživljenjskim zavarovanjem (vrednost storitev, dohodek, pripisan zavarovancem, neto premije in terjatve): v tem primeru se izmerjeni dohodek pojavi po opisu vseh prerazdelitvenih transakcij (med zavarovanci in zavarovalnicami ter med obdobji) v zvezi z neživljenjskim zavarovanjem, ali

— upoštevati samo vrednost storitve (ki je zagotovo pridobljena od zavarovalnice) (prim. 2.108(g)): v tem primeru se izmerjeni dohodek pojavi pred opisom vseh teh prerazdelitvenih transakcij.

V ERK je sprejeta druga rešitev.

G. KAPITALSKI TRANSFERJI

(prim. ESR 95, 4.145 do 4.167)

3.088 Edini kapitalski transferji, ki se zajamejo v ERK, so terjatveni kapitalski transferji, se pravi investicijske podpore in drugi kapitalski transferji. Te razdelitvene transakcije so zajete v računu kapitala (prim. 1.41 in 1.48).

1. **Investicijske podpore**

3.089 Investicijske podpore so kapitalski transferji, v denarju ali naravi, države ali tujine, drugim rezidenčnim in nerezidenčnim institucionalnim enotam, ki so namenjeni celotnemu ali delnemu financiranju njihovih stroškov pridobitve osnovnih sredstev (prim. ESR 95, 4.152). Investicijske podpore tujine zajemajo tiste podpore, ki jih neposredno plačujejo institucije Evropske unije prek usmerjevalnega oddelka Evropskega kmetijskega usmerjevalnega in jamstvenega sklada (EKUJS).

3.090 Subvencije na obresti niso vključene v investicijske podpore (prim. 3.064), in sicer niti tedaj, ko je namen olajšav spodbujanje investicij. Vendar pa se v primerih, ko je namen podpore financiranje odplačevanja glavnice dolga in plačilo obresti na izposojeni kapital, in ko obeh elementov ni možno razmejiti, celotna podpora zajame kot investicijska podpora.

3.091 Najpomembnejše vrste drugih podpor usmerjevalnega oddelka EKUJS in investicijske podpore za kmetijstvo so:

— podpore za prestrukturiranje sadovnjakov ali vinogradov, če zanje velja obveznost ponovne zasaditve (prim. 3.067),

— vračila, za račun države, posojil, ki so jih najele proizvodne enote za financiranje svojih investicij,

— zagonske podpore mladim kmetovalcem, katerih namen je financiranje pridobitve sredstev.

3.092 Investicijske podpore se zajemajo v trenutku zapadlosti plačila (prim. ESR 95, 4.162).

▼B

2. **Drugi kapitalski transferji**

3.093 Drugi kapitalski transferji obsegajo transferje, ki niso investicijske podpore ali davki na kapital, in s katerimi se ne prerazdeljujejo dohodki, pač pa se med različnimi sektorji ali podsektorji gospodarstva ali tujine prerazdeljujeta varčevanje ali premoženje (ESR 95, 4.164).

3.094 Drugi kapitalski transferji se od investicijskih podpor razlikujejo v dvojem:

— samo država lahko plačuje investicijske podpore, medtem ko lahko druge kapitalske transferje plačujejo vse institucionalne enote,

— investicijske podpore so omejene na plačila, povezana s pridobitvijo osnovnega sredstva, drugi kapitalski transferji pa so lahko povezani s katero koli obliko prenosa varčevanja ali sredstev med enotami.

3.095 Drugi kapitalski transferji so lahko v obliki nadomestila države ali tujine lastnikom osnovnih sredstev, ki so bila uničena zaradi vojne ali naravnih nesreč, npr. poplave itd. Zajemajo tudi transferje države za pokrivanje izgub, nastalih v več finančnih letih ali izrednih izgub zaradi dejavnikov, ki so izven nadzora podjetja (prim. ESR 95, 4.165).

3.096 V kmetijstvu drugi kapitalski transferji zajemajo še:

— podpore za trajno opustitev sadovnjakov ali vinogradov,

— podpore za opustitev ali zmanjšanje proizvodnje mleka (če eksplicitno ali implicitno vplivajo na vrednost kvot),

— nadomestila za izjemne in katastrofalne izgube osnovnih sredstev, ki se uporabljajo v proizvodnji kmetijskih proizvodov (npr. živina in oprema) (prim. 2.045 in 3.067),

— zagonske podpore mladim kmetom za druge namene, razen financiranja pridobitve sredstev,

— podpore za nadomestitev znižanja vrednosti sredstev ali zmanjšanje dolgov.

3.097 Drugi kapitalski transferji v denarju so zajeti ob zapadlosti plačila (transferji v naravi pa ob prenosu lastništva sredstva ali v času upnikovega odpisa obveznosti).

H. POTROŠNJA STALNEGA KAPITALA

(prim. ESR 95, 6.02 do 6.05)

3.098 Predvidljiva obraba in zastaranje osnovnih sredstev v računovodskem obdobju predstavljajo bremenitev, ki je implicitna, dokler postavka ni nadomeščena z novo pridobitvijo. Ta obraba in zastaranje se merita s potrošnjo stalnega kapitala. Njena vključitev pod „porabe“ v računu proizvodnje omogoča, da se izdatek za investicije v osnovna sredstva porazdeli na celotno obdobje uporabe.

3.099 Če je ekonomska življenjska doba proizvodnega sredstva daljša od enega leta, predstavlja potrošnja stalnega kapitala znesek stalnega kapitala, porabljenega v proizvodnem procesu v računovodskem obdobju zaradi normalne obrabe in predvidenega zastaranja ([1]). Če pa je po drugi strani ekonomska življenjska doba uporabljenega proizvodnega sredstva krajša od enega leta, se obraba zajame kot vmesna potrošnja.

3.100 Vsa osnovna sredstva (se pravi proizvodi) so predmet potrošnje stalnega kapitala (čeprav je v posebnih primerih potrebna določena prožnost; prim. 3.105). To vključuje opredmetena in neopredmetena stalna sredstva, velike izboljšave neproizvedenih sredstev in stroške prenosa lastništva. Potrošnja stalnega kapitala se ne izračuna za zaloge ali za nedokončano proizvodnjo, niti za neproizvedena sredstva, npr. zemljišča, podzemna nahajališča in patentirana sredstva.

3.101 Potrošnja stalnega kapitala je samo en element spremembe vrednosti sredstev (skupaj z bruto investicijami v proizvodna sredstva, drugimi spremembami v obsegu in nominalnih dobičkih (brez izgub); prim. 2.134). Potrošnja stalnega kapitala zlasti ne zajema drugih sprememb

([1]) Prejete najemnine za ERK niso pomembne zaradi uporabe koncepta kmetijske dejavnosti (prim. 1.44).

▼B

v obsegu sredstev (razen tistih, ki so posledica bruto investicij v osnovna sredstva):

— izjemne izgube zaradi nesreč (potresi, vojne, suša, epidemije itd.),

— nepredvideno zastaranje, ki je razlika med predvidevanji v potrošnji stalnega kapitala za normalno obrabo in dejanskimi izgubami, slučajnimi dogodki, ki povzročajo večjo amortizacijo, kakor je bila obračunana na podlagi pričakovane potrošnje stalnega kapitala,

— spremembe v razvrstitvi stalnih sredstev, se pravi spremembe v njihovi ekonomski rabi, kot v primeru kmetijskih zemljišč ali stavb, spremenjenih za zasebno ali drugo ekonomsko rabo.

3.102 Potrošnjo stalnega kapitala, ki jo je treba razlikovati od amortizacije, izračunane za davčne namene, in amortizacije, prikazane v poslovnih izkazih, je treba oceniti na osnovi stanja osnovnih sredstev in verjetne (povprečne) ekonomske življenjske dobe različnih kategorij zadevnih sredstev. Če neposredne informacije o stanju osnovnih sredstev niso na voljo, se za oceno stanja osnovnih sredstev priporoča metoda stalne inventarizacije in da se ovrednoti njihova pridobitvena cena v referenčnem obdobju (se pravi, nadomestitvena vrednost sredstev v referenčnem letu in ne na podlagi dejanskih stroškov pridobitve). Nadomestitvena vrednost se ugotovi iz cen, ki jih morajo plačati kmetovalci v katerem koli referenčnem obdobju za nadomestitev osnovnega sredstva z novim, ki mu je čim bolj podobno. Ta način je nujen, da se lahko pravilno izračuna neto domači proizvod.

3.103 Potrošnja stalnega kapitala se izračuna po metodi linearne amortizacije, po kateri se vrednost zadevnega osnovnega sredstva v njegovi celotni življenjski dobi odpisuje po enaki stopnji. Stopnja amortizacije je opredeljena s formulo 100/n, v kateri „n“ predstavlja verjetno ekonomsko življenjsko dobo te kategorije v letih („n“ se lahko razlikuje po posameznih državah in v času). Stopnjo amortizacije je v nekaterih primerih lahko tudi geometrična. Glede na uporabo tekoče nadomestitvene cene in stalne stopnje potrošnje stalnega kapitala se potrošnja stalnega kapitala iz leta v leto spreminja, razen če kupčeve cene ostanejo enake ves čas normalne ekonomske življenjske dobe sredstva.

3.104 Potrošnjo stalnega kapitala v obliki stroškov, povezanih s prenosom lastništva proizvedenih opredmetenih in neopredmetenih sredstev, je treba izračunati na podlagi povprečne ekonomske življenjske dobe, ki je po dogovoru eno leto.

3.105 Potrošnja stalnega kapitala pri živini ustreza pričakovanemu upadu njihove produktivnosti, če se uporabljajo za proizvodnjo (mleko, volna itd.), ki se kaže v tekoči vrednosti prihodnjega dohodka od te živine. Ker se vrednost prihodnjega dohodka od živine v produktivni dobi sčasoma niža, bo živina morala postati predmet potrošnje stalnega kapitala. Glede na težave pri izračunavanju potrošnje stalnega kapitala za to vrsto sredstva v praksi pa je prevladalo mnenje, da se za živino v produktivni dobi ne izračunava potrošnja stalnega kapitala. Odločitev o izključitvi živine iz tega izračuna je utemeljena na naslednjih predpostavkah:

— depreciacija produktivnosti in ekonomske vrednosti je povezana s starostjo, vendar ni njena neposredna, redna in stalna funkcija, kakor je običajno pri amortizaciji,

— umik živine iz osnovne črede je lahko posledica ekonomskega okolja (spremembe cen zaklane živine in cen živalske krme itd.).

3.106 Čeprav ti komentarji niso ovira pri izračunu potrošnje stalnega kapitala pri živini, pa so zato taki izračuni z vidika ustreznih opredelitev povprečne življenjske dobe in stopenj potrošnje stalnega kapitala izredno zapleteni. Drugače pa bi bilo težko zagotoviti konsistentnost med napovedano in dejansko povprečno amortizacijo živine. Ta obravnava zagotavlja tudi združljivost ERK z ESR 95 (prim. ESA 95, 6.03) ter mikroekonomskimi računi mreže knjigovodskih podatkov s kmetijskih gospodarstev in preprečuje potrebo po razlikovanju med živino, ki je osnovno sredstvo in živino, ki ima značaj zaloge.

▼B

IV. VLOŽEK DELA V KMETIJSTVU

4.01 Zaposlenost v kmetijstvu obsega vse osebe — zaposlene in samozaposlene — ki zagotavljajo plačan in neplačan vložek dela rezidenčnim enotam z izvajanjem značilnih dejavnosti (kmetijskih in neločljivih nekmetijskih dopolnilnih dejavnosti) kmetijske dejavnosti ERK.

Vse upokojene osebe, ki še naprej delajo na gospodarstvu, so vključene v zaposlenost v kmetijstvu.

Osebe, ki še niso dosegle starosti, ko preneha šolska obveznost, niso vključene.

4.02 Zaposleni so vse osebe, ki po pogodbi delajo za drugo rezidenčno institucionalno enoto (ki je kmetijska enota) in prejemajo nadomestilo (prikazano kot sredstva za zaposlene, prim. oddelek C v Poglavju III). Vložek, ki ga zagotavljajo zaposleni, se imenuje plačani vložek dela. Po dogovoru je delo delavcev, ki niso družinski člani, razvrščeno kot plačani vložek dela. Če je kmetijska enota organizirana kot običajna družba (prim. 5.09), se celotni opravljeni vložek dela razvrsti kot plačani vložek dela.

4.03 Samozaposlene osebe so osebe, ki so edini lastniki ali solastniki nekorporativnih podjetij, v katerih delajo. Vložek dela, ki ga zagotavljajo samozaposleni, se nanaša na neplačani vložek dela. Družinski člani kmetovalca, ki ne prejemajo vnaprej določenega in v skladu s svojim dejanskim delom izračunanega nadomestila, so razvrščeni med samozaposlene.

4.04 Pri specifičnih družbah (prim. oddelek B v Poglavju V) se vložek dela delavcev obravnava enako kakor pri nekorporativnih podjetjih (individualni lastniki). Direktorji/delničarji delijo raznovrstni dohodek enote (neplačani vložek dela), medtem ko njihovi zaposleni prejemajo nadomestilo (plačani vložek dela).

4.05 Skupaj opravljene ure predstavljajo skupno število dejansko opravljenih ur zaposlenih in samozaposlenih za rezidenčne kmetijske enote v obračunskem obdobju.

4.06 V ESR 95 je opisano, kaj skupaj dejansko opravljene ure zajemajo in česa ne (11.27 in 11.28). Skupaj opravljene ure ne pokrivajo dela za zasebno gospodinjstvo kmetovalca ali poslovodnega delavca.

4.07 Polnovredne delovne moči (PDM) so opredeljene kot zaposlenost v ekvivalentu polnega delovnega časa (ki ustreza številu zaposlitev v ekvivalentu polnega delovnega časa), se pravi kot skupaj opravljene ure, deljene s povprečnim letnim številom opravljenih ur na delovnih mestih s polnim delovnim časom na ekonomskem ozemlju države.

4.08 Ena oseba ne more predstavljati več kakor ene PDM. Ta omejitev velja tudi, če posameznik v kmetijski dejavnosti opravi več ur, kakor je opredeljenih za polni delovni čas.

4.09 Kmetijski vložek dela oseb, ki delajo na kmetijskih gospodarstvih manj kakor polni delovni čas, se izračuna kot kvocient števila dejansko opravljenih ur (na teden ali na leto) in števila dejansko opravljenih ur (na teden ali na leto) v zaposlitvi s polnim delovnim časom.

4.10 Število dejansko opravljenih ur v zaposlitvi s polnim delovnim časom ni nujno enako pri vseh kategorijah dela. Možno je, da je število ur v zaposlitvi s polnim delovnim časom, ki se uporablja za samozaposlene osebe, večje od tistega, ki se uporablja za zaposlene. Za slednje je namreč število delovnih ur določeno v pogodbi.

4.11 Število ur, ki jih opravi posameznik, se ne uskladi z nobenim koeficientom zaradi starosti (se pravi manj kakor 16 let ali več kakor 65 let) ali spola. Uporablja se načelo enakopravnosti. „Polni delovni čas“ je opredeljen s številom opravljenih ur in ne kot vrednotenje dosežene količine in/ali kakovosti.

4.12 Če ni razlogov, zaradi katerih bi bilo bolje uporabiti druge vire, temelji PDM, ki predstavlja delo s polnim delovnim časom v kmetijstvu, na tekoči opredelitvi v raziskavah Skupnosti o strukturi kmetijskih gospodarstev, in sicer kot minimalno število ur, ki jih zahtevajo nacionalni predpisi o pogodbah o zaposlitvi. Če ti ne določajo števila letnih ur, se kot najnižje število upošteva 1 800 ur (225 delovnih dni po osem ur na dan).

▼B

V. **KAZALNIKI DOHODKA V KMETIJSTVU**

5.01 Med glavnimi cilji ERK je merjenje kmetijskega dohodka in njegovega spreminjanja.

A. DEFINICIJA DOHODKA IN IZRAVNALNE POSTAVKE

5.02 Dohodek lahko opredelimo kot najvišji znesek, ki ga upravičenec lahko prejme v danem obdobju, ne da bi zmanjšal obseg svojih sredstev. Opredelimo ga lahko tudi kot vsoto potrošnje in sprememb vrednosti sredstev v danem obdobju, če je vse ostalo nespremenjeno, saj dohodek predstavlja to, kar bi lahko bilo potrošeno. Razlikovanje med tekočimi računi in računom kapitala v ESR 95 omogoča preučevanje najvišje potencialne potrošnje z merjenjem potrošnje in varčevanja v tekočih računih ter merjenjem sprememb vrednosti sredstev v računu kapitala.

5.03 Zaporedje računov (prim 1.43) kmetijske dejavnosti omogoča izračunavanje treh izravnalnih postavk, ki se lahko uporabijo kot agregat dohodka za kmetijsko dejavnost: neto dodana vrednost, neto poslovni presežek (neto raznovrstni dohodek) in neto podjetniški dohodek. Razmerje med temi postavkami je določeno v spodnji tabeli:

Račun proizvodnje			Račun ustvarjanja dohodka			Račun podjetniškega dohodka		
P.1		Proizvodnja	B.1n		Neto dodana vrednost	B.2n B.3n		Neto poslovni-presežek/neto raznovrstni dohodek
P.2	–	Vmesna potrošnja	D.1	–	Sredstva za zaposlene	D.41	+	Prejete obresti (*)
K.1	–	Potrošnja stalnega kapitala	D.29	–	Drugi davki na proizvodnjo	D.41	–	Plačane obresti
			D.39	+	Druge subvencije na proizvodnjo	D.45	–	Plačana najemnina
B.1n	=	Neto dodana vrednost	B.2n B.3n	=	Neto poslovnipresežek/-neto raznovrstni dohodek	B.4n	=	„dohodek“
D.29	–	Drugi davki na proizvodnjo						
D.39	+	Druge subvencije na proizvodnjo						
	=	Neto dodana vrednost v stroških faktorjev/faktorski dohodki						

(*) Samo obresti, ki jih prejmejo kmetijske enote, organizirane kot družbe.

5.04 Neto dodana vrednost dejavnosti meri vrednost, ki jo ustvarijo vse kmetijske lokalne EED, po potrošnji stalnega kapitala. Ker je proizvodnja vrednotena v osnovnih cenah, vmesna potrošnja pa v kupčevih cenah, neto dodana vrednost vključuje subvencije na proizvode, brez davkov na proizvode. Neto dodana vrednost v stroških faktorjev (opredeljena kot neto dodana vrednost v osnovnih cenah, brez drugih davkov na proizvodnjo in skupaj z drugimi subvencijami na proizvodnjo) meri nadomestila za vse proizvodne dejavnike (zemljišče, kapital, delo) in se lahko poimenuje „faktorski dohodki“, saj predstavlja celotno vrednost, ki jo ustvari enota, ki se ukvarja s proizvodno dejavnostjo.

▼B

5.05 Neto poslovni presežek meri donos zemljišč, kapitala in neplačanega dela. Je izravnava računa ustvarjanja dohodka, ki prikazuje porazdelitev dohodka med proizvodnimi dejavniki in sektorjem države. Neto dodana vrednost in neto poslovni presežek se izračunata za dejavnosti.

5.06 Neto podjetniški dohodek, ki se izračuna tako, da se k neto poslovnemu presežku prištejejo obresti, ki jih prejmejo kmetijske enote, organizirane kot družbe, nato pa se od tega odštejejo najemnine (se pravi za kmetijsko gospodarstvo in zemljišče) in plačila obresti, meri sredstva za neplačano delo, nadomestila od zemljišč, ki pripadajo enotam, in donos, ki izhaja iz porabe kapitala. To je podobno konceptu korporativno-računovodskega tekočega dobička pred razdelitvijo in davki na dobiček. Čeprav se za dejavnosti neto podjetniški dohodek ne izračuna vedno, pa se na splošno lahko ovrednoti za kmetijsko dejavnost, saj je mogoče določiti tisti del obresti in najemnin, ki je povezan izključno s kmetijsko dejavnostjo (in z dopolnilnimi, nekmetijskimi dejavnostmi).

5.07 Pri individualnih lastnikih predstavlja podjetniški dohodek na eni strani nadomestilo za delo, ki ga opravi kmetovalec (in delo neplačanih družinskih članov), in na drugi, dohodek, ki ostane podjetju, ne da bi bilo mogoče ta dva sestavna dela ločiti (izraz „kmetovalec“, kakor je uporabljen tukaj, se seveda nanaša na vse osebe, ki so v tej dejavnosti individualni lastniki). Zaradi tega je to raznovrstni dohodek. Vendar pa so tako kakor v vseh drugih dejavnostih tudi v kmetijski proizvodne enote, ki pripadajo različnim vrstam institucionalnih enot: družbe in individualni lastniki. Med podjetniškim dohodkom, ki ga ustvarijo individualni lastniki in tistim, ki ga ustvarijo enote, organizirane kot družbe, je razlika. V slednjem primeru predstavlja „čisti“ podjetniški dohodek, saj izključuje vsak dohodek od dela (sredstva za delo moramo obravnavati kot sredstva za plačano delo, čeprav se nanašajo na upravljavce in delničarje družbe).

5.08 Upoštevati je treba, da agregati dohodka, izračunani kot izravnalne postavke zaporedja računov dejavnosti, niso kazalniki celotnega dohodka ali razpoložljivega dohodka gospodinjstev, zaposlenih v kmetijstvu, saj lahko imajo ta gospodinjstva poleg svojih dohodkov iz kmetijstva tudi druge vire dohodka (nekmetijske dejavnosti, nadomestila, socialni prejemki, dohodek od lastnine). Ali drugače povedano — kmetijski dohodek se ne sme obravnavati kot dohodek kmetov. Poleg tega pa se takšno merjenje dohodka nanaša na dohodek, ustvarjen s kmetijskimi dejavnostmi (in z neločljivimi nekmetijskimi dopolnilnimi dejavnostmi) v danem obračunskem obdobju, čeprav bodo v določenih primerih pripadajoči prihodki prejeti šele kasneje. Zaradi tega ne predstavlja dohodka, ki je dejansko prejet v samem obračunskem obdobju.

B. OBRAVNAVA DOHODKA ENOT, ORGANIZIRANIH V OBLIKI DRUŽB

5.09 Individualni lastniki (ali družinska gospodarstva) so najpogostejša oblika kmetijskih enot v Evropski uniji. Vendar pa so lahko nekatere kmetijske proizvodne enote organizirane v obliki družb, in sicer običajnih družb (se pravi, da je njihova organizacijska struktura podobna kot pri družbah v drugih dejavnostih) ali pa družb z bolj specifičnimi značilnostmi (na primer kmetovalec, ki zaradi davčnih razlogov ustvari posebno ločeno družbo za trgovski del svoje gospodarske dejavnosti, ali pa skupina kmetovalcev, ki se poveže v združenje zaradi združevanja zemljišč in dela v okviru nekaterih vrst zadrug).

5.10 Neto podjetniški dohodek kmetijske dejavnosti torej sestavljajo naslednji trije deli:

— „raznovrstni“ podjetniški dohodek individualnih lastnikov (nekorporativna podjetja),

— „čisti“ podjetniški dohodek „običajnih“ družb,

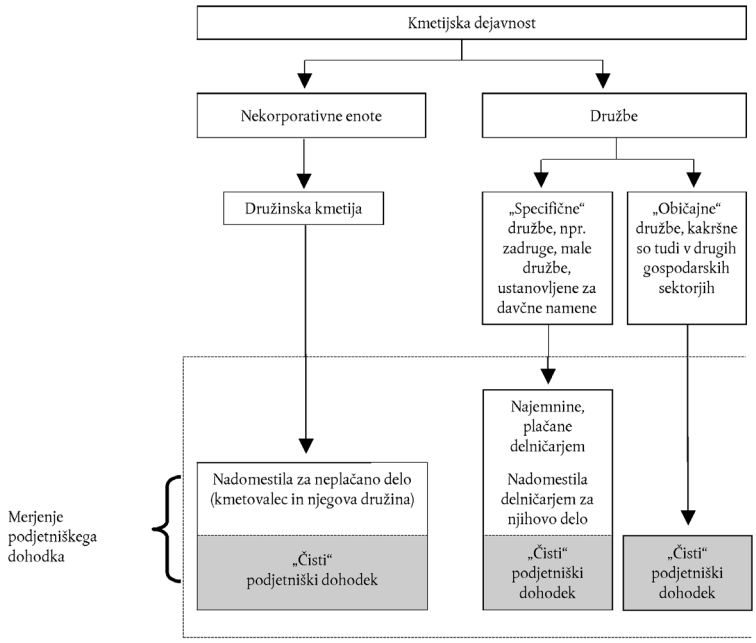
— „raznovrstni“ podjetniški dohodek družb, značilnih za kmetijsko dejavnost.

Ti trije sestavni deli so navedeni v shemi v točki 5.11.

5.11 „Čisti“ podjetniški dohodek mora izključevati vsa sredstva za zaposlene in tudi vse najemnine, plačane pred razdelitvijo dobička. Vendar pa je pri večini družb, značilnih za kmetijstvo, težko ločiti nadomestila

▼B

delničarjev, za zemljišča in vložke dela, od razdelitve dobička. Zato se priporoča, da se merilo za merjenje kmetijskega podjetniškega dohodka pri tej vrsti kmetijskih enot nanaša na „raznovrstni dohodek“, se pravi, da vključuje nadomestila zaposlenim delničarjem za njihovo delo in najemnine. Nadomestila in najemnine se torej pri teh specifičnih družbah pri izračunu podjetniškega dohodka ne odštejejo. Pri izračunu podjetniškega dohodka so torej te enote združene s skupino individualnih lastnikov. Po drugi strani pa mora biti pri „običajnih“ družbah jasno navedena razlika med nadomestilom in razdelitvijo dobička.

C. DEFINICIJA KAZALNIKOV DOHODKA V KMETIJSTVU

5.12 Trije kazalniki dohodka v kmetijstvu se lahko opišejo, kakor sledi:

— kazalnik A: indeks realnega faktorskega dohodka v kmetijstvu na PDM

To merilo ustreza realni neto dodani vrednosti v stroških faktorjev v kmetijstvu na skupno število PDM ([1]).

— kazalnik B: indeks realnega neto podjetniškega dohodka v kmetijstvu na neplačano PDM

Ta kazalnik predstavlja spremembe neto podjetniškega dohodka v času na neplačano PDM. Pretvorjen v indeksno obliko za vsako državo članico bolj zagotavlja informacije o trendih kakor pa o ravni dohodka. Najbolj uporaben je v tistih državah, kjer je kmetijstvo organizirano v obliki individualnega lastništva. Po drugi strani pa je glede na obstoj „običajnih“ družb, ki ustvarjajo podjetniški dohodek izključno s plačanim delom, kazalnik B precenjen v primerjavi s pojmom individualnega dohodka. Ta pomanjkljivost lahko prepreči primerjavo med stopnjami dohodka v državah članicah, če se deleži „običajnih“ družb močno razlikujejo.

— kazalnik C: indeks neto podjetniškega dohodka v kmetijstvu na neplačano PDM

Ta agregat dohodka je prikazan kot absolutna vrednost ([2]) (ali v obliki indeksa v realnem izrazu). Omogoča primerljivost dohodka kmetijske dejavnosti v času med posameznimi državami članicami.

([1]) ESR 95 predlaga, da se celoten znesek obravnava kot najemnina od zemljišč, kadar se domneva, da je vrednost zemljišča večja od vrednosti stavb, v nasprotnem primeru pa kot najemnina od stavb.

([2]) Skupaj z rezervacijami za izgube osnovnih sredstev v primeru slučajnih škod, zoper katere jih je mogoče zavarovati. Vrednost teh rezervacij, ki se zajame, je vrednost neto premij, plačanih za zavarovana osnovna sredstva.

▼B

D. ZDRUŽEVANJE KAZALNIKOV DOHODKA ZA EVROPSKO UNIJO

5.13 Indeksi in stopnje spreminjanja za Evropsko unijo kot celoto se lahko izračunajo kot tehtana povprečja nacionalnih indeksov ali stopenj spreminjanja ali pa neposredno na podlagi agregatov EU, pridobljenih s pretvorbo nacionalnih podatkov v evre ali v standard kupne moči (SKM). V obeh primerih je treba izbrati bazno leto; bodisi leto, uporabljeno za določitev deležev različnih držav v izračunu povprečja Skupnosti ali pa leto, katerega menjalni tečaji so bili uporabljeni za izračun agregatov.

5.14 Glede na to, ali izračuni predstavljajo analizo kratkoročnega trenda (spremembe v letu „n“ v primerjavi z letom „n–1“) ali dolgoročnega trenda (na splošno od leta 1980 do leta n) se uporabljajo malenkostno drugačne metode in druga bazna leta.

5.15 Za analizo kratkoročnega trenda se stopnje spreminjanja nominalnih ali realnih kazalnikov dohodka Evropske unije za leto n v primerjavi z letom n–1 izračunajo kot tehtana povprečja ustreznih stopenj spreminjanja, ocenjenih v državah članicah, pri čemer se ponderji izračunajo na podlagi agregatov dohodka za leto n–1, pretvorjenih v evre po menjalnih tečajih, ki veljajo v letu n–1; ti ponderji so seveda različni za vsak agregat. Ta metoda, ki temelji na letu n–1, se zdi najustreznejša za kratkoročno analizo in je najbolj konsistentna z metodo, ki jo uporabljajo posamezne države članice.

5.16 Pri analizi dolgoročnega trenda se indeksi in stopnje spreminjanja kazalnikov dohodka za Evropsko unijo izračunajo na podlagi agregatov EU, izraženih v evrih po stalnih menjalnih tečajih iz leta 1995: za realno izražene vrednosti (se pravi po odbitju učinka povprečne rasti cen) tudi uporabljeni deflatorji temeljijo na 1995 = 100. Ta metoda, ki temelji na letu 1995, zdi se najprimernejša za opisovanje in analiziranje trendov v celotnem obdobju od leta 1980 do leta n.

E. DEFLACIJA KAZALNIKOV DOHODKA

5.17 Za vsako državo članico se realni indeksi in spremembe, vrednosti kazalnikov dohodka izračunajo z deflacioniranjem ustreznih nominalnih podatkov z implicitnim indeksom cen BDP.

5.18 V prid uporabe tega deflatorja govorijo pomembni dejavniki, kakor sta zanesljivost in primerljivost. Implicitni indeks cen BDP je splošni kazalnik cen za vse blago, proizvode in storitve v celotnem gospodarstvu. Kot deflator se lahko uporabi tudi indeks cen nacionalne končne porabe. Za razliko od indeksa cen BDP v enaki meri in neposredno upošteva tudi vpliv zunanje trgovine na račun in s tem hitreje in jasneje izraža vse spremembe uvoznih cen (npr. spreminjanje cen energije). Kljub temu pa je bilo zaradi ohranitve združljivosti z drugimi statističnimi podatki, ki jih zbira Evropska komisija, sklenjeno, da se nov deflator ne uvede.

5.19 Realni agregati dohodka za Evropsko unijo kot celoto se izračunajo tako, da se najprej deflacionirajo nominalne vrednosti (v tekočih cenah), zajete v različnih državah članicah, nato se uporabi implicitni indeks cen BDP zadevne države članice, nazadnje pa se pretvorijo v EURO (po menjalnem tečaju iz leta 1995 za dolgoročno analizo trendov in po menjalnem tečaju iz leta n–1 za kratkoročni trend, kakor je navedeno zgoraj). Rezultati se nato seštejejo, da se dobijo realne vrednosti za Evropsko unijo. Na podlagi teh realno izraženih agregatov se izračunajo indeksi in stopnje spreminjanja za Evropsko unijo, kar pomeni da „deflator EU“ ni nikoli eksplicitno vpleten.

VI. VREDNOTENJE ERK V STALNIH CENAH

A. MERJENJE CEN IN OBSEGA

(prim. ESR 95, Poglavje 10)

6.01 V ekonomski analizi je pri opazovanju spreminjanja vrednosti koristno ločiti spremembe vrednosti, ki so posledica sprememb obsega in tiste, ki so posledica sprememb cen. ESR 95 (10.15 do 10.23) jasno določa, da mora komponenta cene vključevati samo spremembe v zvezi s cenami, medtem ko se vse druge spremembe vključijo v komponento obsega. Tako se razlike v kakovosti med posameznimi proizvodi

▼B

(fizične značilnosti, vrste maloprodajnih mest itd.) upoštevajo kot spremembe obsega in ne cen.

6.02 Za številne proizvode in storitve obstaja več različnih kakovosti. ESR 95 opredeljuje več dejavnikov, ki povzročajo razlike v kakovosti, vendar pa je za ERK najpomembnejši tisti, ki je povezan s fizičnimi značilnostmi. Ta priznava, da so lahko v opredelitvi danega proizvoda fizične razlike, ki pomenijo, da fizične enote (npr. ena tona) v ekonomskem smislu niso identične. To lahko ponazorimo z dvema tonama žita, prodanima v dveh zaporednih letih. V prvem letu ima vse žito mlevsko kakovost, medtem ko je v drugem letu takega žita manj kakor polovica, preostalo pa se proda za krmo. To pomeni, da se je povprečna kakovost žita poslabšala. Druga razlika v kakovosti, ki je pomembna za ERK, je premik prodaje proizvoda med dvema trgoma z različnimi cenami, npr. domači proti tujemu ali industrijska poraba proti prodaji potrošnikom (prim. ESR 95, 10.15 do 10.18).

6.03 Kazalniki obsega in cen, ki se uporabljajo za pripravo podatkov v stalnih cenah, morajo upoštevati spremembe v kakovosti. Zato je priporočljivo delo opraviti čimbolj natančno, da se določijo kar najbolj homogeni osnovni proizvodi. Če so osnovni proizvodi popolnoma homogeni, se lahko spremembe obsega ocenijo na podlagi sprememb v količini.

6.04 Vendar pa so statistični podatki pogosto na voljo šele na bolj agregirani ravni in se torej ne nanašajo več samo na homogene proizvode. V tem primeru ESR 95 (10.32) določa, da je bolje deflacionirati vrednost za tekoče leto z ustreznim indeksom cen, da se ocenijo spremembe obsega.

6.05 Raven natančnosti, za katero se uporabljeni indeks šteje kot osnovni indeks (obravnavani proizvod se tako šteje za homogenega), se imenuje osnovna raven agregacije. V ERK osnovna raven agregacije ustreza vsaj najbolj dezagregirani ravni nomenklature znotraj tabele za prenos podatkov. Vendar pa je pri uporabi indeksov cen zaželena višja raven natančnosti.

6.06 Za vsak agregat proizvodov in storitev, ki je prikazan v računih, morajo biti merjenja cen in količin oblikovana tako, da je

indeks vrednosti = indeks cene × indeks obsega

To pomeni, da mora biti prav vsaka sprememba vrednosti danega toka pripisana bodisi spremembi cene bodisi spremembi obsega ali njuni kombinaciji (prim. ESR 95, 10.13).

6.07 Sistematična razčlenitev sprememb tekočih vrednostih v komponentah „spremembe cene“ in „spremembe obsega“ je omejena na tokove, ki predstavljajo transakcije proizvodov in storitev, ter na zadevne elemente v vrednotenju teh transakcij (proizvodnja, vmesna potrošnja, potrošnja stalnega kapitala, bruto dodana vrednost, neto dodana vrednost, bruto investicije v osnovna sredstva, spremembe zalog, davki in subvencije na proizvode).

B. NAČELA IN METODA ZA IZDELAVO ERK V STALNIH CENAH

1. **Izbira formule indeksa**

6.08 ESR 95 (10.62) daje prednost uporabi Fischerjevih indeksov. Vendar pa imajo ti indeksi nekatere pomanjkljivosti, vključno z dejstvom, da niso seštevni in da zahtevajo znatno količino osnovnih podatkov. Zato ESR dovoljuje, da se kot sprejemljiva metoda uporabljajo tudi Laspeyresovi indeksi obsega in Paaschejevi indeksi cen.

6.09 V skladu s priporočili ESR 95 se v ERK spremembe obsega merijo z Laspeyresovimi indeksi, spremembe cen pa s Paaschejevimi indeksi.

Laspeyresov indeks obsega:

$$L(q) = \frac{\sum p_0 q_n}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum p_0 q_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum p_0 q_0} = \frac{\sum V_0 \frac{q_n}{q_0}}{\sum V_0}$$

Paaschejev indeks cen:

$$P(p) = \frac{\sum q_n p_n}{\sum q_n p_0} = \frac{\sum p_0 q_n \frac{p_n}{p_0}}{\sum p_0 q_n}$$

▼B

Za vsak osnovni proizvod:

— p_0: cena, zabeležena v baznem letu 0,

— p_n: cena, zabeležena v letu n,

— q_0: količina, zabeležena v baznem letu 0,

— q_n: količina, zabeležena v letu n,

— V_0: vrednost, zabeležena v baznem letu 0: ($V_0 = p_0q_0$).

2. **Bazno leto**

6.10 Spremembe obsega se merijo z Laspeyresovimi indeksi: spremembe količin osnovnih serij se torej ponderirajo z vrednostjo v baznem letu. Spremembe cen se merijo s Paaschejevimi indeksi: spremembe cen osnovnih serij se torej ponderirajo z vrednostjo v tekočem letu v cenah baznega leta.

6.11 Bazno leto je tisto, katerega cene se uporabijo za izdelavo sheme ponderiranja.

6.12 Najnatančnejši način za merjenje sprememb obsega med posameznimi leti je z uporabo najbližjega razpoložljivega baznega leta. Ta pristop jamči, da je ponderiranje relativno sodobno in preprečuje težave, povezane s ponderiranjem proizvodov, ki se ne proizvajajo več, in novih proizvodov, ki so se pojavili na trgu. Zato ERK meri spremembe obsega s ponderji za predhodno leto.

3. **Predstavljanje serij glede na referenčno leto**

6.13 Leto, uporabljeno za predložitev in predstavitev podatkov v stalnih cenah, ni nujno isto kot bazno leto; imenuje se referenčno leto. V seriji indeksov je referenčno leto tisto, ki ima vrednost 100.

6.14 Serija indeksov obsega v cenah referenčnega leta se izračuna z verižnjem indeksov, izračunanih v cenah predhodnega leta (prim. ESR 95, 10.64).

6.15 Pomembno je, da sprememba referenčnega leta ne vpliva na spremembe obsega v zvezi s predhodnim letom. Zato so podatki ERK predstavljeni v zvezi s stalnim referenčnim letom tako, da se vsaka spremenljivka na novo izračuna, ne glede na to ali je agregat ali osnovni indeks.

6.16 Primer:

Vzemimo dva homogena osnovna proizvoda, A in B. Naslednje serije temeljijo na strukturi cen predhodnega leta:

Indeksi obsega in cen za celoto (A+B) so odvisni od ponderiranja obeh izdelkov, A in B.

	90P90	indeks obsega 90-91	91P90	indeks cen 90-91	91P91	indeks obsega 91-92	92P91	indeks cen 92-91	92P92
A	100	105,0	105	110,0	115	102,0	117	108,0	126
B	300	110,0	330	95,0	314	90,0	283	105,0	297
Skupaj	400	108,8	435	98,6	429	93,2	400	105,8	423

Če so te serije izražene v primerjavi s stalnim referenčnim letom (npr. 1990) je edini način, da se ohranijo enaki indeksi obsega n/n–1 ta, da se indeksi verižijo ločeno. Tako dobimo naslednje serije (baza enaka 100 v letu 1990):

	1990	1991	1992
A	100	105,0	107,1
B	100	110,0	99,0
Skupaj	100	108,8	101,4

▼B

Vrednosti v stalnih cenah, izražene v primerjavi z referenčnim letom 1990 so:

	1990	1991	1992
A	100	105	107,1
B	300	330	297,0
Skupaj	400	435	405,6

(101,4 = 108,8*9,3/100)

Zato račun ni več sešteven. Seštevanje vrednosti v stalnih cenah za A in B da naslednjo serijo:

	1990	1991	1992
A + B	400	435	404,1

(405,6 = 400*101,4/100)

Razen v letu, ki sledi referenčnemu, znova izračunane serije niso seštevne.

6.17 V skladu z ESR 95 (10.67) se neseštevni podatki v stalnih cenah objavljajo brez prilagoditev ([1]). V ERK je prav tako uporabljen ta pristop. Vendar pa je treba uporabnikom pojasniti, da tabele niso seštevne.

4. **Izračun dodane vrednosti v stalnih cenah**

6.18 Dodana vrednosti je izravnalna postavka v računu proizvodnje. Zaradi tega dodane vrednosti ni mogoče neposredno razdeliti na komponento cene in komponento obsega. Teoretično pravilna metoda za izračun dodane vrednosti v stalnih cenah je „dvojna deflacija“ (prim. ESR 95, 10.27 – 10.28).

6.19 Bruto dodana vrednost, izražena v cenah predhodnega leta, je torej opredeljena kot razlika med proizvodnjo, merjeno v cenah predhodnega leta, in vmesno potrošnjo, merjeno v cenah predhodnega leta. Neto dodana vrednost v cenah predhodnega leta je opredeljena kot razlika med bruto dodano vrednostjo v cenah predhodnega leta in potrošnjo stalnega kapitala v cenah predhodnega leta. Dodano vrednost v cenah stalnega referenčnega leta dobimo s ponovnim izračunom

6.20 Primer:

V tabeli je navedena serija v tekočih vrednostih in vrednosti v cenah predhodnega leta (obseg) v zvezi s proizvodnjo in vmesno potrošnjo:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Proizvodnja	150	160	170	180	200
Vmesna potrošnja	40	30	35	40	45

Dodana vrednost v obsegu se izračuna tako, da se obseg vmesne potrošnje odšteje od obsega proizvodnje. Pri tem nastane naslednja serija:

	95P95	96P95	96P96	97P96	97P97
Bruto dodana vrednost	110	130	135	140	155

([1]) Zaposlenost v kmetijstvu in njene spremembe se merijo v enotah letnega dela, da se upošteva začasno in sezonsko delo (podrobnejši opis je v Poglavju IV). Plačane in neplačane PDM so ločene, skupaj pa predstavljajo skupne PDM.

▼B

Tako se izračunajo naslednji indeksi obsega v cenah predhodnega leta:

	1996	1997
Bruto dodana vrednost	118,2	103,7

(118,2 = 130/110*100) (103,7 = 140/135*100)

Bruto dodana vrednost za leto n v cenah iz leta 1995 se izračuna tako, da se tekoča vrednost za leto 1995 pomnoži s verižnim indeksom obsega.

DV 96 (v cenah za leto 1995) = 110*1,182 = 130

DV 97 (v cenah za leto 1996) = 110*1,182*1,037 = 135

5. **Razčlenitev davkov in subvencij za proizvode v komponenti obsega in cene**

6.21 Razčlenitev vrednotenj v osnovni ceni na ustrezni komponenti obsega in cene predpostavlja, da se ta razčlenitev uporablja tudi za davke in subvencije na proizvode. V ERK je sprejeto naslednje:

6.22 Indeks obsega subvencije (ali davka) na proizvod je enak indeksu obsega proizvodnje v proizvajalčevi ceni. V tem primeru je indeks obsega proizvodnje enak, ne glede na to ali je izražen v proizvajalčevi ceni ali v osnovni ceni.

6.23 Ta rešitev ima še eno prednost: indeks obsega ni odvisen od načina vrednotenja. Posledično je razlaganje indeksov cen in obsega v osnovni ceni zelo neposredno: pri popolnoma homogenem osnovnem proizvodu je indeks obsega enak indeksu količine; indeks cen izraža spremembo v povprečni osnovni ceni.

6.24 Primer:

Pri danem proizvodu je vrednost proizvodnje v proizvajalčevih cenah za leto n 1 000; vrednost proizvodnje v letu n+1 je 900. Indeks obsega proizvodnje je 102.

Ta proizvod je subvencioniran. Vrednost subvencije za leto n je 100; vrednost subvencije za leto n+1 je 150.

Razčlenitev subvencije na komponenti obsega in cene se izvede takole:

	Vrednost n	indeks obsega n+1/n	Obseg n+1	indeks cen n + 1/n	Vrednost n + 1
Proizvodnja v proizvajalčevih cenah	1 000	102,0	1 020	88,2	900
Subvencija na proizvode	100	102,0	102	147,0	150
Proizvodnja v osnovnih cenah	1 100	102,0	1 122	93,6	1 050

Indeks obsega subvencije je enak indeksu obsega proizvodnje v proizvajalčevi ceni.

▼B

PRILOGA II

PROGRAM PRENOSA PODATKOV O ERK

Za vsako postavko proizvodnje (postavke 01 do 18, vključno s podpostavkami), je treba posredovati vrednost v osnovnih cenah kot tudi njene sestavne dele (vrednost v proizvajalčevih cenah, subvencije na proizvode in davke na proizvode).

Podatki za račun proizvodnje in za bruto investicije v osnovna sredstva morajo biti posredovani v tekočih in stalnih cenah.

Vrednosti se izražajo v milijonih enot nacionalne valute. Vložek dela se izrazi v 1 000 PDM.

1. **Račun proizvodnje**

Postavka	Seznam spremenljivk	Prenos glede na referenčno leto n		
		November leto n (ocene)	Januar leto n+1 (ocene)	September leto n+1
01	Žito (tudi seme)	X	X	X
01.1	Pšenica in pira	X	X	X
01.1/1	Navadna pšenica in pira	—	—	X
01.1/2	Trda pšenica	—	—	X
01.2	Rž in soržica	X	X	X
01.3	Ječmen	X	X	X
01.4	Oves in mešanice poletnih vrst žita	X	X	X
01.5	Koruza za zrnje	X	X	X
01.6	Riž	X	X	X
01.7	Drugo žito	X	X	X
02	Industrijske rastline	X	X	X
02.1	Oljna semena in plodovi (vključno s semeni)	X	X	X
02.1/1	Seme oljne ogrščice in repice	—	—	X
02.1/2	Sončnica	—	—	X
02.1/3	Soja	—	—	X
02.1/4	Druge oljnice	—	—	X
02.2	Stročnice (vključno s semenom)	X	X	X
02.3	Surovi tobak	X	X	X
02.4	Sladkorna pesa	X	X	X
02.5	Druge industrijske rastline	X	X	X
02.5/1	Rastline za vlakna	—	—	X
02.5/2	Hmelj	—	—	X
02.5/3	Druge industrijske rastline: druge	—	—	X
03	Krmne rastline	X	X	X
03.1	Silažna koruza	—	—	X
03.2	Krmne korenovke (vključno s krmno peso)	—	—	X
03.3	Druge krmne rastline	—	—	X
04	Vrtnine, sadike in okrasne rastline	X	X	X
04.1	Vrtnine	X	X	X
04.1/1	Cvetača	—	—	X

▼B

Postavka	Seznam spremenljivk	Prenos glede na referenčno leto n		
		November leto n (ocene)	Januar leto n+1 (ocene)	September leto n+1
04.1/2	Paradižnik	—	—	X
04.1/3	Druge sveže zelenjadnice	—	—	X
04.2	Sadike in cvetje	X	X	X
04.2/1	Sadike drevja	—	—	X
04.2/2	Okrasne rastline in cvetje (vključno z božičnimi drevesci)	—	—	X
04.2/3	Nasadi	—	—	X
05	Krompir (vključno s semenskim)	X	X	X
06	Sadje, grozdje, oljke	X	X	X
06.1	Sveže sadje	X	X	X
06.1/1	Namizna jabolka	—	—	X
06.1/2	Namizne hruške	—	—	X
06.1/3	Breskve	—	—	X
06.1/4	Drugo sveže sadje	—	—	X
06.2	Citrusi	X	X	X
06.2/1	Sladke pomaranče	—	—	X
06.2/2	Mandarine	—	—	X
06.2/3	Limone	—	—	X
06.2/4	Drugi citrusi	—	—	X
06.3	Tropsko sadje	X	X	X
06.4	Grozdje	X	X	X
06.4/1	Namizno grozdje	—	—	X
06.4/2	Drugo grozdje	—	—	X
06.5	Oljke	X	X	X
06.5/1	Namizne oljke	—	—	X
06.5/2	Druge oljke	—	—	X
07	Vino	X	X	X
07.1	Namizno vino	—	—	X
07.2	Kakovostno vino	—	—	X
08	Oljčno olje	X	X	X
09	Drugi rastlinski pridelki	X	X	X
09.1	Rastlinske surovine za pletarstvo	—	—	X
09.2	Seme	—	—	X
09.3	Drugi rastlinski pridelki: drugo	—	—	X
10	Rastlinska proizvodnja (01 do 09)	X	X	X
11	Živina	X	X	X
11.1	Govedo	X	X	X
11.2	Prašiči	X	X	X

▼B

Postavka	Seznam spremenljivk	Prenos glede na referenčno leto n		
		November leto n (ocene)	Januar leto n+1 (ocene)	September leto n+1
11.3	Konji	X	X	X
11.4	Ovce in koze	X	X	X
11.5	Perutnina	X	X	X
11.6	Druga živina	X	X	X
12	Živalski proizvodi	X	X	X
12.1	Mleko	X	X	X
12.2	Jajca	X	X	X
12.3	Drugi živalski proizvodi	X	X	X
12.3/1	Surova volna	—	—	X
12.3/2	Zapredki sviloprejk	—	—	X
12.3/3	Drugi živalski proizvodi: drugo	—	—	X
13	Živinoreja (11+12)	X	X	X
14	Proizvodnja kmetijskih proizvodov (10+13)	X	X	X
15	Kmetijske storitve	X	X	X
15.1	Kmetijske storitve	—	—	X
15.2	Zakup mlečne kvote	—	—	X
16	Kmetijska proizvodnja (14+15)	X	X	X
17	Nekmetijske dopolnilne dejavnosti (neločljive)	X	X	X
17.1	Predelava kmetijskih pridelkov	X	X	X
17.2	Druge neločljive dopolnilne dejavnosti (proizvodi in storitve)	X	X	X
18	Proizvodnja kmetijske dejavnosti (16+17)	X	X	X
19	Skupna vmesna potrošnja	X	X	X
19.01	Seme in sadike	X	X	X
19.02	Energija; maziva	X	X	X
19.02/1	— električna energija	—	—	X
19.02/2	— plin	—	—	X
19.02/3	— druga goriva	—	—	X
19.02/4	— drugo	—	—	X
19.03	Gnojila in sredstva za izboljšanje tal	X	X	X
19.04	Zaščitna sredstva in pesticidi	X	X	X
19.05	Veterinarski stroški	X	X	X
19.06	Živalska krma	X	X	X
19.06/1	— krma, kupljena od drugih kmetijskih gospodarstev	X	X	X
19.06/2	— krma, kupljena izven kmetijske dejavnosti	X	X	X
19.06/3	— krma, pridelana in porabljena na istem gospodarstvu	X	X	X
19.07	Vzdrževanje strojev in opreme	X	X	X

▼B

Postavka	Seznam spremenljivk	Prenos glede na referenčno leto n		
		November leto n (ocene)	Januar leto n+1 (ocene)	September leto n+1
19.08	Vzdrževanje stavb	X	X	X
19.09	Kmetijske storitve	X	X	X
▼M2				
19.10	Posredno merjene storitve finančnega posredništva (PMSFP)	X	X	X
19.11	Drugo blago in storitve	X	X	X
▼B				
20	Bruto dodana vrednost v osnovnih cenah (18–19)	X	X	X
21	Potrošnja stalnega kapitala	X	X	X
21.1	Stroji in oprema	—	—	X
21.2	Stavbe	—	—	X
21.3	Nasadi	—	—	X
21.4	Drugo	—	—	X
22	Neto dodana vrednost v osnovnih cenah (20–21)	X	X	X

2. **Račun ustvarjanja dohodka**

Postavka	Seznam spremenljivk	Prenos glede na referenčno leto n		
		November leto n (ocene)	Januar leto n+1 (ocene)	September leto n+1
23	Sredstva za zaposlene	X	X	X
24	Drugi davki na proizvodnjo	X	X	X
25	Druge subvencije na proizvodnjo	X	X	X
26	Faktorski dohodek (22–24+25)	X	X	X
27	Poslovni presežek/raznovrstni dohodek (22–23–24+25)	X	X	X

3. **Račun podjetniškega dohodka**

Postavka	Seznam spremenljivk	Prenos glede na referenčno leto n		
		November leto n (ocene)	Januar leto n+1 (ocene)	September leto n+1
28	Plačljive najemnine in druge bremenitve, ki izhajajo iz najema nepremičnin	X	X	X
29	Plačane obresti	X	X	X
30	Prejete obresti	X	X	X
31	Podjetniški dohodek (27–28–29+30)	X	X	X

▼B

4. **Elementi računa kapitala**

Postavka	Seznam spremenljivk	Prenos glede na referenčno leto n		
		November leto n (ocene)	Januar leto n+1 (ocene)	September leto n+1
32	Bruto investicije v osnovna sredstva, proizvedena v kmetijstvu	—	—	X
32.1	Bruto investicije v nasade	—	—	X
32.2	Bruto investicije v osnovno čredo	—	—	X
33	Bruto investicije v osnovna sredstva, proizvedena izven kmetijstva	—	—	X
33.1	Bruto investicije v stroje in opremo	—	—	X
33.2	Bruto investicije v stavbe	—	—	X
33.3	Bruto investicije v druga osnovna sredstva	—	—	X
34	Bruto investicije v osnovna sredstva (brez odbitnega DDV) (32+33)	—	—	X
35	Neto investicije v osnovna sredstva (brez odbitnega DDV) (34–21)	—	—	X
36	Spremembe zalog	—	—	X
37	Kapitalski transferji	—	—	X
37.1	Investicijske podpore	—	—	X
37.2	Drugi kapitalski transferji	—	—	X

5. **Vložek dela v kmetijstvu**

Postavka	Seznam spremenljivk	Prenos glede na referenčno leto n		
		November leto n (ocene)	Januar leto n+1 (ocene)	September leto n+1
38	Skupni vložek dela v kmetijstvu	X	X	X
38.1	Neplačani vložek dela v kmetijstvu	X	X	X
38.2	Plačani vložek dela v kmetijstvu	X	X	X